

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

ІНСТИТУТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО СТУДЕНТІВ ТА АСПІРАНТІВ

«Актуальні проблеми міжнародних відносин»

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-теоретичної конференції молодих вчених

ЧАСТИНА I

26 жовтня 2017

Київ – 2017

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова оргкомітету:

Копійка В.В., директор Інституту міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка, доктор політичних наук, професор.

Заступник голови комітету:

Павлюк Я.В., голова Наукового товариства студентів та аспірантів Інституту міжнародних відносин, студент 3 курсу спеціальності «міжнародне право»;

Члени оргкомітету:

Кориневич А.О., координатор з наукової роботи Інституту міжнародних відносин, кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного права;

Сморжевська А.Г., співголова Наукового товариства студентів та аспірантів Інституту міжнародних відносин, аспірантка кафедри міжнародних організацій та дипломатичної служби;

Дайнеко В.В., завідувач кафедри іноземних мов, кандидат філологічних наук, професор;

Даниленко С.І., завідувач кафедри міжнародних медіакомунікацій та комунікативних технологій, доктор політичних наук, доцент.

Дорошко М. С., заступник директора Інституту з наукової роботи, завідувач кафедри країнознавства, доктор історичних наук, професор;

Мицик В.В., завідувач кафедри міжнародного права, доктор юридичних наук, професор;

Калакура В.Я., завідувач кафедри міжнародного приватного права, кандидат юридичних наук, доцент;

Манжола В. А., завідувач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики, доктор історичних наук, професор;

Матвієнко В.М., завідувач кафедри міжнародних організацій та дипломатичної служби, доктор історичних наук, професор;

Муравйов В.І., завідувач кафедри порівняльного і європейського права, доктор юридичних наук, професор.

Расшивалов Д.П., завідувач кафедри міжнародного бізнесу, кандидат економічних наук, доцент;

Рижков М. М., завідувач кафедри міжнародної інформації, доктор політичних наук, професор;

Рогач О.І., завідувач кафедри міжнародних фінансів, доктор економічних наук, професор;

Шнирков О. І., завідувач кафедри світового господарства та міжнародних економічних відносин, доктор економічних наук, професор;

Чижик О.С., заступник голови Наукового товариства студентів та аспірантів Інституту міжнародних відносин, студент 2 курсу спеціальності «міжнародне право».

Актуальні проблеми міжнародних відносин: Матеріали міжнародної науково-теоретичної конференції молодих вчених. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут міжнародних відносин, 2017. – Ч. 1. – 183 с.

До збірника увійшли тези аспірантів та молодих вчених, представлені на міжнародній науково-теоретичній конференції молодих вчених «Актуальні проблеми міжнародних відносин», яка відбулася 26 жовтня 2017 року в Інституті міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Роботи опубліковані в авторській редакції. Оргкомітет не несе відповідальності за достовірність інформації та будь-яких відомостей, поданих в рукописах.

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ ТА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА

Підсекція 1: Актуальні проблеми міжнародної безпеки

*Мішин О.**

ФЕНОМЕН СЕЦІСІОНІЗМУ В ДЕРЖАВАХ АФРИКИ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

З точки зору державного будівництва Африканський континент є доволі динамічним простором, де суверенізація лавиноподібно розпочалася лише в 1950-1960-х рр. В наш час в Африці існує 54 незалежних держави, що мають міжнародне визнання. Проте етнічне, лінгвістичне та релігійне різноманіття регіону є високим, тому він є надзвичайно гетерогенним, що формує сприятливі умови для зародження нових державних акторів. При цьому політика колишніх метрополій, що базувалася на принципі *divide et impera* та часто штучно поділяла споріднені етноси, залишила сприятливе середовище для існування сецесіоністських та іредентистських прагнень. За сукупністю означених факторів зберігається істотний потенціал для ревізії існуючого *status quo*, а отже, прояву феномену сецесіонізму.

Під сецесією слід вважати відокремлення певної групи від більш чисельної за розміром спільності. В політичному контексті мова йде про руйнацію цілісності існуючої держави шляхом її фрагментації з метою зміни статусу її окремої частини. При цьому ця зміна статусу території в процесі сецесії може передбачати або формування нового утворення (суверенізація) або перехід території під контроль іншої держави (анексія). Сецесію слід відрізнити від сепаратизму, оскільки сецесіонізм – це крайня форма реалізації сепаратистських настроїв, тоді як в більш широкому розумінні сепаратисти можуть вимагати не лише відокремлення з різною метою, а ще розширення своїх політичних прав (автономізація, федералізація, конфедералізація) за умов збереження територіальної цілісності. Згідно поглядів американського

* К.політ.н., співзасновник Центру дослідження Африки.

дослідника Аллена Б'юкенена право на сецесію може загалом не потребувати певних причин («теорія вибору»), або ж розглядатися способом виправлення серйозної несправедливості («теорія справедливої причини») [1].

Аналіз феномену сецісеонізму в Африці [6] вимагає його чіткого відмежування від інших схожих на нього явищ. До їх числа входять існування *failed states*, існування території непідконтрольних центральним урядам, боротьба за деокупацію території з метою її подальшого самовизначення, проголошення наддержавних утворень на базі терористичних мереж, а також утворення «віртуальних держав» на *terra nullius*. Явище держави, що розвалилася (*failed state*) передбачає всеохоплюючу дисфункцію центрального уряду, що не спроможний керувати регіонами, які змушені діяти сепаратно з метою виживання. Подібна ситуація склалася в Сомалі, де від 1991 року центральний уряд фактично є бездіяльним, а держава перетворилася на конгломерат квазідержавних утворень. Означений хаос зміг породити Сомаліленд, який зберіг реально діючий апарат влади та проголосив свій суверенітет. Проте до сих пір ця «держава» не здобула міжнародного визнання з боку жодної країни світу. Намагання міжнародної спільноти повернути більш сильний та стабільний регіон до складу Сомалі, що вирізняється надзвичайною нестабільністю, поки не має успіху.

В Африці продовжують діяти численні повстанські рухи, що беруть під свій контроль окремі території держав та створюють там свої структури врядування. Проте подібна діяльність, якщо вона не переслідує формування нової держави не може розглядатися проявом сецісіонізму. Мова йде про реалізацію комплексу інших завдань: посилення своєї переговорної позиції в діалозі з урядом (проголошення «Республіки Логоне» рухом Селека в ЦАР в 2015 році або суверенізація «Амбазонії» в Камеруні в 2016-2017 рр.), перегляд державного ладу країни та автономізація (діяльність амазігських сепаратистів в Марокко та проголошення «Республіки Риф» в період протестів 2016-2017 рр.), експлуатація природних ресурсів регіону в рамках створення військової економіки (діяльність Руху М23 в східному ДРК в 2012-2013 рр.).

Не може вважатися сецісіонізмом боротьба народу Західної Сахари за деокупацію їхньої території від марокканців. Резолюції ООН вимагають проведення референдуму щодо майбутнього статусу регіону, відкидаючи як право Марокко на анексію цієї території, так і включення до числа своїх членів Сахарської Арабської Демократичної Республіки, що презентує інтереси етносу сахаравітів.

В 2015 р. терористична організація «Ісламська держава» проголосила створення «великого Халіфату» аби об'єднати в єдину наддержаву всі землі, що колись входили до Арабського халіфату та Османської імперії. Концепція передбачає ліквідацію існуючих кордонів, а отже розпуск великого масиву вже існуючих держав, зокрема більше половини сучасних держав Африки. Присягу «Ісламській державі» принесли терористичні осередки в Нігерії, Лівії, Алжирі, Єгипті, де існували самопроголошені «вілаєти». В даному випадку мова також не йде про сецесію, а скоріше про ліквідацію державності, як такої та підміна її мережевими структурами варлордистського типу.

Ще одним наближеним до сецесії, але попри це відмінним явищем є проголошення «віртуальних держав» на terra nullius. В Африці існує територія, що не входить до складу жодної з країн – це регіон Бір-Тавіль на кордоні Єгипту та Судану. Історично склалося так, що означена прикордонна територія є нічийною, що породжує спекуляції довкола неї. Зокрема в червні 2014 р. громадянин США Джеремі Хітон проголосив утворення «Королівства Північний Судан» на території Бір-Тавіль. Натомість громадянин РФ Дмитро Жихарєв також висунув свої права на ці землі, оголосивши себе «королем Середзем'я». Поки поява цих «віртуальних держав» не мала жодних міжнародних наслідків.

Для Африканського регіону феномен сецісеонізму лишається значущою проблемою. Хоча б з огляду на той факт, що найновіша суверенна держава світу – Південний Судан, розташована саме в Африці. Вона здобула свою незалежність в 2011 році шляхом сецесії від Республіки Судан. Аналогічним

шляхом незалежність виборола Еритрея, що відокремилася від Ефіопії в 1993 році [2].

Окрім описаних вже реалізованих прикладів сецісеонізму необхідно вказати на наявність великого переліку сепаратистських рухів, що функціонують в різних африканських державах. Мета їхньої діяльності є варіативною, і коливається у межах між досягненням автономного статусу, поліпшення положення певної групи до цілковитої сецесії. Найбільш структурованими прикладами сепаратизму з прицілом на сецесію в наші дні виступають прагнення до відокремлення наступних регіонів: Кабінда (Ангола); Катанга та Південне Касаї (ДРК); Огаден, Оромія, Гамбела та Афар (Ефіопія); Біафра та Дельта Нігеру (Нігерія); Казаманс (Сенегал); Амбазонія (Камерун); Капріві (Намібія); Родрігес (Маврикій); Матабелеленд (Зімбабве) [3], [5].

Рисою, що поєднує означені сепаратистські регіони є те, що вони розташовані на території материнських держав таким чином, що в разі відокремлення периметр їхніх міжнародних кордонів лишається не змінним. Отже, принцип *uti possidetis* («оскільки володієте») закріплений Резолюцією 16 (1) Каїрського саміту Організації африканської єдності від 21.07.1964 року лишається цілком дієвим [4].

Існують також транс-державні сепаратистські рухи, що охоплюють кілька країн одночасно. Мова йде про концепцію незалежного Баротселенду, що репрезентує інтереси етносів лозі та боротсе на території Замбії, Ботсвани, Зімбабве, Анголи та Намібії. Також велике значення має амазігське (туарегське) питання в регіоні Сахари-Сахелю. Ця поділена нація, що налічує від 30 до 50 млн. представників, є другим за чисельністю народом світу, після курдів, що не має власної держави. Амазіги після деколонізації виявилися поділеними між Малі (регіон Азавад), Нігером (регіон Агадес), Алжиром (Кабілія та низка інших територій), Марокко (Регіон Риф), Лівією (район м.Гат), Мавританією та Буркіна-Фасо. В даний час централізованого ефективного координаційного центру, що виступав би за єдину Амазігську державу поки не існує.

Сепаратистські рухи існують не лише на території суто африканських держав, а і в межах європейських володінь в Африці. Наприклад, на французькому острові Реюньйон діє Народний фронт національного визволення (Llpr, Lorganizacion Popilèr po Libèr nouit Réi). Аналогічний рух діє на території Канарських островів, що належать Іспанії та має назву Народний фронт Канарських островів (FREPIС-AWAÑAK). Необхідно підкреслити, що обидва рухи мають в даний час маргінальний характер.

Підсумовуючи короткий огляд проявів феномену сецісіонізму в Африці стає зрозумілим, що це явище має широке поширення в регіоні, де державотворчі процеси продовжують тривати. Необхідно зауважити, що в абсолютній більшості випадків лідери сецісіоністів, поки не змогли реалізувати своїх планів на практиці. Отже, міжнародній спільноті вдається зберігати постколоніальні кордони на континенті. Проте ціна втримання цього стану справ дедалі зростає, бо відбувається стрімка внутрішня ерозія та деградація держав Африки, де наявні сецісіоністські рухи. Одночасно з сецісіонізмом розгортаються подібні до нього явища (непідконтрольні території, деокупаційні рухи, «віртуальні держави»), що підвищують ступінь турбулентності регіону. З огляду на це подальшого дослідження вимагає природа та причини означених явищ, оскільки вони можуть поширитися за межі Африканського регіону, та зокрема зачіпати інтереси державної безпеки України.

Список використаної літератури

1. Buchanan A., How can We Construct a Political Theory of Secession?, paper presented October 5, 2006 to the International Studies Association.
2. Chereji C.-R., Is Separatism a Viable Solution for the Present African Civil Wars // Conflict Studies Quarterly. – October 2014. – Issue 9. – P. 3–12. – Режим доступу: <http://www.csq.ro/wp-content/uploads/CSQ-9.-Chereji.pdf>
3. Keller J. E., Secessionism in Africa // The Journal of African Policy Studies. – Vol.13. – №1. – Washington: Institute on African Affairs (IAA), 2007. – P.1-26.

4. Resolutions Adopted by the First Ordinary Session of the Assembly of Heads of State and Government Held in Cairo, UAR, from 17 to 21 July 1964. – P.16-17. – Режим доступа: https://au.int/sites/default/files/decisions/9514-1964_ahg_res_1-24_i_e.pdf

5. Routledge Handbook of African Security / edited by James J. Hentz. – Routledge, 2014. – P.160-164.

6. Spears I., Debating Secession and the Recognition of New States in Africa // African Security Review. – 2004. – Vol. 13. – №2. – P. 35-48.

АЛЬТЕРНАТИВИ ПОЛІТИКИ США В УМОВАХ ПОРУШЕННЯ РФ ДОГОВОРУ РСМД

Протиріччя між США і РФ щодо питань виконання останньою угоди про ракети середньої і меншої дальності (РСМД) тривають із 2014 року, коли президент США Б. Обама у листі до В. Путіна звинуватив РФ у порушенні цієї угоди. Однак дане протистояння між Вашингтоном і Москвою вийшло на якісно новий рівень на фоні новини в лютому 2017 року, що РФ має 2 батальйони крилатих ракет наземного базування, які радіусом дії порушують умови угоди. В березні 2017 року під час свого виступу в Конгресі заступник керівника Об'єднаного комітету начальників штабів Пол Селва підтвердив, що РФ розгорнула крилаті ракети в порушення угоди РСМД. При цьому, на його думку, РФ не має наміру повертатися до виконання положень даної угоди [1].

В таких умовах перед США постало завдання яким чином або змусити РФ повернутися до виконання умов угоди 1987 року або прийняти такі кроки у відповідь, які б не привели до формального краху домовленості через американські дії. Із цього питання думки американських експертів і політиків розділилися. Американські експерти виступили проти симетричної відповіді у формі розробки і розгортання в Європі наземної крилатої ракети середньої дальності, мотивуючи це відсутністю вільних коштів для розробок і складністю отримати згоду союзників в НАТО на це, зважаючи на досвід початку 1980-х років. США мали б обрати асиметричну стратегію – посилення присутності в Європі носіїв дозволених ракет середньої дальності (літаки стратегічної авіації, надводні і підводні кораблі) разом із загальним можливим посиленням конвенційного угруповання [2]. Озвучувалися ідеї щодо необхідності поділитися із європейськими союзниками розвідувальними даними, на основі яких США прийшли до висновку про порушення РФ умов угоди РСМД. Це б дозволило почати спільну кампанію дипломатичного тиску на Москву через

* Аналітик Інституту світової політики.

залучення країн, чия фізична безпека безпосередньо була поставлена під загрозу розгортанням РФ відповідних систем [3].

Зі свого боку американські законодавці виступили із ідеєю більш симетричної відповіді у формі спочатку дослідницьких робіт і розробки власної наземної крилатої ракети середньої дальності, що не заборонено угодою РСМД, і її можливістю подальшого розміщення у європейських країнах. Іще в лютому 2017 року низка американських сенаторів внесла на розгляд законопроект, який передбачав саме такі кроки [4]. Далі законодавцями США був використаний процес роботи над Законом про оборонний бюджет на 2018 рік задля початку практичної реалізації власних ідей щодо політики у відповідь на порушення угоди РСМД РФ. Так варіант даного закону, який був схвалений Палатою представників 14 липня передбачає виділення у наступному фінансовому році 25 млн. доларів на розробки неядерної крилатої ракети наземного базування середньої дальності. Окрім того варіант Палати представників передбачає необхідність президенту США через 15 місяців після схвалення закону представити доповідь щодо того як РФ виконує умови угоди РСМД. Також передбачається припинення фінансування на продовження дії угоди СНО-3 у разі пролонгації у 2021 році. Варіант Закону про оборонні витрати на 2018 рік, який був схвалений Сенатом 18 вересня, передбачає виділення 65 млн. доларів на розробку мобільного комплексу із крилатою ракетою, яка може нести ядерний боєзаряд [5]. У відповідь на це Білий Дім заявив свій протест, мотивуючи його тим що такий крок як початок розробки крилатої ракети відповідного радіусу може викликати занепокоєння у союзників по НАТО і позбавити президентську адміністрацію гнучкості. При тому що виконавча гілка влади США розробляє всеохоплюючу стратегію тиску на РФ щодо порушення нею угоди РСМД, яка включає військовий, дипломатичний і економічний компоненти [6]. Важливим моментом є і те, що Пол Селва, виступаючи у липні 2017 року перед Комітетом Сенату із питань збройних сил підтримав ідею початку розробки відповідної крилатої ракети. Проте він заявив, що остаточно Міністерство оборони США представить на розгляд

Білого Дому опції щодо політики по протидії порушення РФ угоди РСМД лише після завершення роботи над документом Nuclear Posture Review, що має бути зроблено до кінця 2017 року [7].

Із іншого боку США продовжують вести переговори із РФ щодо виконання нею зобов'язань у рамках угоди РСМД. При цьому дана проблематика не стала предметом переговорів між лідерами двох країн під час їх зустрічі у Гамбурзі 7 липня 2017 року у рамках саміту G20, хоча в лютому Дональд Трамп обіцяв підняти дане питання у випадку зустрічі із Володимиром Путіним [8]. Проблематика угоди РСМД обговорювалася на рівні заступників керівників зовнішньополітичних відомств США і РФ (Томас Шеннон-Сергій Рябков) 17 липня 2017 року під час зустрічі в Вашингтоні [9]. Фактично ж Москва і далі продовжує стверджувати, що не порушує угоду РСМД і навпаки вважає, що США порушують дану угоду щонайменше у трьох випадках (розміщення в Румунії і Польщі систем Aegis Ashore, які можуть окрім ракет-перехоплювачів SM-3 розміщати і ударні крилаті ракети «Tomahawk», використання ракет-імітаторів середньої дальності під час випробування систем ПРО, наявність ударних БПЛА із радіусом дії, якого стосується угода РСМД) [10].

В таких умовах Білий Дім наближається до необхідності прийняття остаточного рішення, якою має бути політика США щодо цього питання. Формально пропозиція конгресменів не порушує умови угоди РСМД, однак успішна розробка крилатої ракети наземного базування рано чи пізно поставить питання щодо її розгортання в Європі, що буде прямим порушенням угоди із боку Вашингтону. Із іншого боку подальші зволікання американської виконавчої гілки влади означають те, що законодавча гілка все більше буде перехоплювати ініціативу і насаджувати власний курс щодо відповіді на порушення РФ угоди РСМД. Запропонована американським експертним співтовариством асиметрична стратегія відповіді має більше шансів якщо і не повернути Кремль до виконання відповідної угоди, то хоча б не зробити США відповідальними за остаточний крах угоди РСМД. Оскільки даний курс

враховує як реалії настроїв серед американських союзників так і дає можливість ефективно протидіяти РФ, без додаткових витрат на нові системи озброєння.

Список використаної літератури

1. GORDON M. Russia Has Deployed Missile Barred by Treaty, U.S. General Tells Congress [Електронний ресурс] / MICHAEL GORDON // The New York Times. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.nytimes.com/2017/03/08/us/politics/russia-inf-missile-treaty.html>.

2. Pifer S. How to get Moscow back to compliance with the INF Treaty [Електронний ресурс] / Steven Pifer // The Brookings Institution. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2017/04/26/how-to-get-moscow-back-to-compliance-with-inf-treaty/>.

3. Graham T. Save the INF Treaty—but not by repeating history [Електронний ресурс] / T. Graham, B. Stadler // Bulletin of the Atomic Scientists. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://thebulletin.org/save-inf-treaty—not-repeating-history11109>.

4. S.430 - Intermediate-Range Nuclear Forces (INF) Treaty Preservation Act of 2017 [Електронний ресурс] // US Congress. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.congress.gov/bill/115th-congress/senate-bill/430?q=%7B%22search%3A%5B%22Intermediate-Range+Forces+Treaty+Preservation+Act%22%7D&r=2>.

5. Tennis M. Senate Approval Threatens INF Treaty [Електронний ресурс] / Maggie Tennis // Arms Control Association. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.armscontrol.org/act/2017-10/news/senate-approval-threatens-inf-treaty>.

6. STATEMENT OF ADMINISTRATION POLICY H.R. 2810 – National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2018 [Електронний ресурс] // EXECUTIVE OFFICE OF THE PRESIDENT OFFICE OF MANAGEMENT AND BUDGET. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://www.whitehouse.gov/sites/whitehouse.gov/files/omb/saphr2810hr_20170712.pdf.

7. Brissett W. US Can Respond to Russian Violations Without Breaking INF Treaty [Электронный ресурс] / Wilson Brissett // Air Force Magazine. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.airforcemag.com/Features/Pages/2017/July%202017/US-Can-Respond-to-Russian-Violations-Without-Breaking-INF-Treaty.aspx>.

8. Holland S. Trump wants to make sure U.S. nuclear arsenal at 'top of the pack' [Электронный ресурс] / Steve Holland // Reuters. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.reuters.com/article/us-usa-trump-exclusive/trump-wants-to-make-sure-u-s-nuclear-arsenal-at-top-of-the-pack-idUSKBN1622IF>.

9. Сергей Рябков: Россия не ставит под сомнение Договор о РСМД [Электронный ресурс] // Ведомости. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.vedomosti.ru/politics/news/2017/07/19/724542-ryabkov-rsmd>.

10. Сергей Лавров указал на взаимные вопросы США и России по договору РСМД [Электронный ресурс] // Ведомости. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.vedomosti.ru/politics/news/2017/09/20/734575-lavrov-voprosi-rsmd>.

СЕМІОТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВИМІРУ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО МІЖДЕРЖАВНОГО КОНФЛІКТУ

Конфлікт між двома чи більше соціальними агентами можливий лише за умови усвідомлення ними необхідності вирішення існуючого протиріччя саме шляхом конфронтації. Таким чином, говорячи, більш того, про прояви збройної агресії в контексті російсько-українського міждержавного конфлікту, маємо також з необхідністю розглядати й конфліктну свідомість як ключову складову згаданого явища.

У свою чергу, саме конфліктна свідомість як особливий стан сприйняття сторонами одна одної й спонукає нас звернути увагу на семіотичні — тобто знаково-сміслові — аспекти даного психологічного виміру зазначеного міждержавного конфлікту. Так, на думку Г. Почепцова, «операції в інформаційному просторі, і у фізичному є наслідком того, що відбувається в просторі віртуальному (картини світу, ідеологія, література, кіно)» [1, С. 104]. Відповідно, можемо говорити, що іманентною функцією конфліктної взаємодії Російської Федерації (РФ) щодо Україною є т.зв. «перекодування алгоритмів інтерпретації дійсності» іншого.

Підтвердження цьому також знаходимо в працях Г. Почепцова, котрий підкреслює, що «базовим інструментарієм експансії завжди є просування тієї чи іншої системи цінностей». Прикладом чому, на його переконання, є релігійні війни, прояв котрих також знаходимо в контексті динаміки нинішнього російсько-українського міждержавного конфлікту. Тобто, продовжуючи відслідковувати дану думку згаданого дослідника, цінності як такі не є змістом інформаційних потоків, а радше належать до «глибинного рівня» — іншими словами, до рівня смислів та образів, притаманних масовій та індивідуальній свідомості, відповідно. Зміст же інформаційних потоків та подій в фізичному

* Аспірантка кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Науковий керівник: д.і.н., проф. Коппель О.А.

просторі лише ілюструє цінності, проте аж ніяк не створює останні [1, С. 105], що й приводить нас до чергового висновку. А саме: задля досягнення змін у фізичному просторі РФ в рамках конфлікту з Україною використовує, перш за все, саме окремі трансформації у вимірі віртуальному.

Подібне переконання в своїх роботах висловлює й О. Васюта, конкретизуючи таку аргументацію тим, що маніпуляція засобами масової інформації з використанням психологічних технік стала потужним інструментом РФ в протидії тим фреймам та цінностям як внутрішніх, так і зовнішніх соціальних агентів, що не відповідають її інтересам. Зокрема дослідниця говорить і про те, що РФ шляхом пропаганди послуговується в даному контексті визначеною системою символів, «за якими насправді приховані заходи нейропсихологічного програмування, що становить собою сукупність комунікаційних технік і спрямоване на створення та видозміну людського сприйняття, поведінки та мислення» [2, С. 21].

Тож, як розуміємо, семіотичні аспекти відіграють важливу роль у розумінні сутності психологічного виміру російсько-українського міждержавного конфлікту. При цьому О. Шапіро основними психологічними компонентами вказаного конфлікту — котрий він в своїх працях називає «російсько-українською кризою» — вважає:

- Взаємну опозицію стосовно інтерпретації окремих історичних подій;
- Відсутність порозуміння та заперечення сторонами ключових позитивних та негативних параметрів розвитку одне одної;
- Нестачу адекватної психологічної взаємодії між сторонами в лінгвістичному контексті, що, в свою чергу, розуміється як засіб встановлення та розвитку взаєморозуміння, та
- Відсутність єдності в кожній зі сторін на всіх рівнях — соціальному, культурному, і т.д. — включно із розумінням реальних цілей участі кожної сторони в конфронтації [3, С. 83].

На думку автора, саме згадана «адекватна психологічна взаємодія» на смисловому рівні і мала б відбуватися при оптимальному переговорному чи

кооперативному форматі взаємодії сторін. В той же час, РФ навпаки були використані смислові інструменти, спрямовані на загострення протиріч, а також створення й демонізації «образу ворога». Так, наприклад, Г. Почепцов наголошує, що для позначення загрози з боку України в різнопланових дискурсах РФ використовувалися слова-ярлики, котрі безпосередньо відповідали негативному спектру російської масової свідомості: «фашисти», «неонацисти», «бандерівці», «націоналісти», «ультранационалісти». Саме такі та подібні їм за смисловим значенням слова покликані для виконання функції блокторів будь-якої альтернативної інтерпретації ситуації, так як «вони є емоційно сильними самі по собі, навіть поза реальністю» [1, С. 114].

Виходячи із вищезазначеного, смисли, що становлять собою основне тло психологічного виміру конфлікту, є як інструментами, так і об'єктами впливу в його рамках. Тому автор підтримує думку Г. Почепцова про те, що «інформаційна війна прагне не так увести нові факти, хоча й це також, як інтерпретувати й реінтерпретувати вже наявні». Відповідно, — прослідковуючи надалі дану тезу — можна погодитися, що в той час, як інтерпретація ґрунтується на точці відліку, реінтерпретація, в свою чергу змінює її, щоб отримати іншу оцінку в масовій свідомості об'єкта впливу задля створення та вкорінення іншої моделі світу [4, С. 235].

Таким чином будь-які операції з використанням смислових інструментів в рамках російсько-українського міждержавного конфлікту спрямовані на психологічне перекодування «іншого» [4, С. 235] задля забезпечення окремих політичних цілей. Що й обумовлює необхідність подальшого більш детального вивчення загальних та специфічних особливостей таких проявів з метою розробки майбутніх кроків щодо врегулювання даного міжнародного конфлікту.

Список використаних джерел

1. Почепцов Г. Смисли і війни: Україна і Росія в інформаційній і смисловій війнах/ Георгій Почепцов// Видавничий дім «Києво-Могилянська

академія», 2016. — 316 с.

2. Wasiuta O. System Symboliczny Rosyjskich Działań Propagandowych/ Olga Wasiuta// Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. — м. Львів, 2017. — Випуск 41. — С. 19–31.

3. Shapiro A. Psychology and the Current Russian-Ukrainian Crisis/ Alexander Shapiro// Агора: [зб. наук. ст.]. — Випуск 15. — К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2015. — 101 с.

4. Почепцов Г. Від покемонів до гібридних війн: нові комунікативні технології XXI століття/ Георгій Почепцов// Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2017. — 260 с.

ЕВОЛЮЦІЯ СТРАТЕГІЇ США В АФГАНІСТАНІ (2001-2017)

Шістнадцять років тому, 7 жовтня 2001 р., США розпочали контртерористичну операцію «Непохитна свобода». Метою операції було знищення бойовиків «Аль-Каїди»

Сьогодні США як і раніше присутні в Афганістані, у серпні 2017 р. президент Д. Трамп оприлюднив нову стратегію щодо Афганістану та Підвенної Азії, яка має за мету змусити «Талібан» піти на мирні переговори і досягти врегулювання конфлікту на сприятливих умовах [1]. Крім того, нова стратегія має на увазі більш жорсткий тиск на Пакистан та тісніше співробітництво із Індією та залучення її до Афганістану. Міністр оборони Дж. Меттіс вже оголосив про відправку 3 тис. військовослужбовців США до країни [2]. Нагадаю, із закінченням бойової місії наприкінці 2014 р. США проводять контртерористичну операцію «Страж свободи», націлену на тренування, підготовку та допомогу афганським силам безпеки. Крім того, США беруть участь разом із силами НАТО у миротворчій операції «Рішуча підтримка».

Поява нової стратегії змушує ще раз оглянути та проаналізувати стратегію американської політики в Афганістані з 2001 р.

У 2001 р., після терактів 11 вересня, цілі США формально декларувались в рамках війни з тероризмом як знищення бойовиків «Аль-Каїди» і руху «Талібан», який надав їм притулок в Афганістані. Після швидкого усунення талібів від влади в країні, 5 грудня 2001 р. під егідою ООН було підписано Бонську угоду, в рамках якої тимчасовим главою держави став Хамід Карзай [3].

У квітні 2002 р. президент Дж. Буш заявив про стратегічні плани США щодо Афганістану. Він закликав реалізувати новий «план Маршалла» щодо Афганістану, нагадуючи про досвід відновлення Європи після Другої світової

* Аспірантка кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.політ.н., проф. Галака С. П.

війни [4]. Однак, допомога виділялась неохоче, а прийняття та реалізація стратегії державно-національного будівництва відбувалось дуже повільно та неефективно. Дуже повільно відбувалось поширення зони відповідальності МССБ за межі Кабулу. Політика США в Афганістані в той час відтворена у концепції «мінімального втручання». В результаті, це виявилось серйозною помилкою, яка стала однією з причин провалу спроб державного та національного будівництва в Афганістані. Невелика чисельність військ зробила забезпечення безпеки на всій території країни надзвичайно складною справою.

Крім того, вважаючи, що основну справу зроблено, американська політика сфокусувалась на Іраку. Проблема незавершеності операції — таліби знайшли притулок на пакистанській території; нерозуміння різних інтересів з Пакистаном, який вважав Афганістан територією своїх національних інтересів і підтримував талібів; слабкість стратегічного підходу — все це зробило американську політику в Афганістані неефективною. В результаті, помилки Вашингтону створювали нові проблеми.

Рух «Талібан», який знайшов притулок у «зоні племен» Пакистану, зміг перегрупуватися та частково відновити свій вплив. Протягом 2003-2008 рр. «Талібан» зумів поширити свій вплив на значну частину території Афганістану.

Новий президент Б. Обама, розуміючи безперспективність лінії, що проводилась його попередником, вніс до неї істотні корективи. Результатом міжвідомчої роботи стала озвучена президентом США 27 березня 2009 р. стратегія щодо Афганістану і Пакистану («Аф-Паку»), підтримана американськими союзниками на міжнародній конференції по Афганістану, що відбулася в Гаазі 30 березня 2009 р. [5].

Стратегія була покликана визначити нові орієнтири Вашингтону на афганському напрямку, в тому числі більш активне підключення американських союзників і сусідів Афганістану до стабілізаційних зусиль для полегшення США тягаря афганської кампанії. У стратегії передбачались заходи з підготовки афганських збройних сил до самостійного ведення бойових дій із зведенням в перспективі ролі американського контингенту до навчання

афганських військовослужбовців і проведення точкових операцій. Згідно новому курсу, Пакистан більше не розглядався як друг, а як одна з причин афганської нестабільності. Нова концепція стверджувала, що поліпшення ситуації в Афганістані повністю залежить від її поліпшення в Пакистані, а особливо у Федерально керованих племінних територіях.

Б. Обама санкціонував відправлення до Афганістану додаткових військовослужбовців. Загальна чисельність військового контингенту зросла до 100 тис. Однак, одночасно із збільшенням кількості військовослужбовців, Б. Обама заявив про майбутній їх вихід із країни та передачу відповідальності афганським силам безпеки до 2014 р.

Військовий тиск в Афганістані мав позитивні результати. У жовтні 2011 р. Міністерство оборони повідомило, напади з боку «Талібану» почали зменшуватися в травні 2011 р. [6]. Вони продовжили зменшення і протягом 2012 року.

На жаль, досягнення військового тиску були знівельовані наполяганням Б. Обама щодо виведення американських військ за фіксованим графіком та недостатніми інвестиціями в управління та реконструкцію. На початку 2013 р. почалось виведення військ: на початку 2013 р. в Афганістані знаходилось 65 тис. військовослужбовців США, у 2014 році — 40 тис., а в 2015 році — лише 9 800 [7].

При цьому афганські сили безпеки не були готові взяти контроль на себе. Таліби поступово повернули ініціативу собі. Міністерство оборони повідомило, що наприкінці 2013 р. повстанці закріпились у деяких сільських районах, в яких вони традиційно мали підтримку [8].

Президент Обама оголосив про остаточний вихід з Афганістану лише за місяць до того, як Ісламська держава захопила Мосул і нагадала світу про небезпеку невдалих держав та терористичних груп, які знайшли в них безпечний притулок. Під тиском з боку республіканців Б. Обама був вимушений призупинити процес виведення американських військ з Афганістану.

Так, збільшення військ показало позитивні наслідки, але Обама почав виводити війська, як тільки з'явилися ознаки успіху. Після того, як він обіцяв збільшити гуманітарну допомогу в перший рік свого президентства, він згодом скорочував її щороку. У 2011 р. Обама вирішив вийти з Афганістану, навіть якщо робота була не завершена та не існувало гарантій, що досягнуті успіхи будуть збережені. Адміністрація Обама відмовилась від державного будівництва, незважаючи на те, що компетентні, діючі інституції є передумовою майбутньої стабільності в Афганістані. Крім того, виведення військ відбулось дуже швидко.

Список використаних джерел

1. Remarks by President Trump on the Strategy in Afghanistan and South Asia [Електронний ресурс] // The White House - President Donald J. Trump. – 2017. – Режим доступу: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2017/08/21/remarks-president-trump-strategy-afghanistan-and-south-asia>.

2. US sends 3,000 more troops to Afghanistan [Електронний ресурс] // BBC news. – 2017. – Режим доступу: <http://www.bbc.com/news/world-us-canada-41314428>.

3. The International Afghanistan Conference Bonn 2011 [Електронний ресурс] // Permanent Mission of Afghanistan to the United Nations in New York – Режим доступу: <http://afghanistan-un.org/2011/12/the-international-afghanistan-conference-bonn-2011/>.

4. Afghanistan's Marshall Plan [Електронний ресурс] // The New York Times. – 2002. – Режим доступу: <http://www.nytimes.com/2002/04/19/opinion/afghanistan-s-marshall-plan.html>.

5. President Obama's Remarks on New Strategy for Afghanistan and Pakistan [Електронний ресурс] // The New York Times. – 2009. – Режим доступу: <http://www.nytimes.com/2009/03/27/us/politics/27obama-text.html>.

6. Report on Progress Toward Security and Stability in Afghanistan [Електронний ресурс] // U.S. Department of Defense. – 2011. – Режим доступу:

https://www.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/October_2011_Section_1230_Report.pdf.

7. Afghanistan conflict: US says troop withdrawal was too quick [Электронный ресурс] // BBC news. – 2017. – Режим доступа: <http://www.bbc.com/news/world-asia-40451960>.

8. Report on Progress Toward Security and Stability in Afghanistan [Электронный ресурс] // U.S. Department of Defense. – 2013. – Режим доступа: https://www.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/Section_1230_Report_July_2013.pdf.

ТРАНСФОРМАЦІЯ НІМЕЦЬКО-РОСІЙСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ В ГУМАНІТАРНІЙ СФЕРІ В 2010-Х РОКАХ

Гуманітарна взаємодія між Федеративною Республікою Німеччини (ФРН) та Російською Федерацією (РФ) є багатовимірною. Вона, зокрема, охоплює стосунки в галузях освіти, молодіжної політики, науково-технологічного розвитку, діяльності неурядових організацій (НУО) тощо. В цьому плані важливі також розвиток громадянського суспільства в Росії й політика щодо прав людини, які є об'єктами критики з боку Німеччини. Однак, впродовж багатьох років німецька сторона визначала РФ як стратегічного партнера по співпраці в культурно-гуманітарній сфері.

Правову основу німецько-російської культурно-гуманітарної взаємодії становлять Договір про культурну співпрацю від 16 грудня 1992 року, Міжурядова угода про вивчення німецької мови в Росії та російської мови в Німеччині від 9 жовтня 2003 року, Міжурядова угода в галузі молодіжного співробітництва від 21 грудня 2004 року, Міжурядова угода про науково-технологічну співпрацю від 16 липня 2009 року, Міжурядова угода про діяльність культурних інституцій від 11 лютого 2011 року тощо [1; 2].

Культурно-гуманітарна співпраця з Росією визначалася ФРН на початку 2010-х років як один з важелів реалізації стратегії «модернізаційного партнерства» з офіційною Москвою. Вона включена, зокрема, до Коаліційного договору 18 скликання Бундестагу між ХДС, ХСС та СДПН [3]. Стратегія передбачала підтримку РФ в модернізації її політичної, правової, економічної системи та суспільного життя. Зокрема, в Коаліційному договорі 18 скликання Бундестагу в якості одного з механізмів розширення німецько-російських зв'язків згадується Форум громадянського суспільства «Петербурзький діалог». Суттєву роль в її рамках мали відігравати також науково-технологічна

* Аспірант кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: к.політ.н., доц. Андрущенко С.В.

співпраця та співробітництво в сфері освіти. Так, в червні 2011 року був відкритий Німецький будинок науки та інновацій, завданням якого є дослідження інноваційного потенціалу Росії. Окрім того, з травня 2011 по травень 2012 року тривав Німецько-російський рік освіти, науки та інновацій [4]. Провідними напрямками науково-технологічних зв'язків сторін у 2010-х роках стали співпраця в галузях оптики та лазерної техніки, атомної енергетики, ядерних розробок, інноваційних технологій, захисту довкілля, інформаційно-комунікаційних технологій, біо- й нанотехнологій, захисту лісових та водних ресурсів, а також морських та полярних досліджень.

В 2010-х роках продовжувалася співпраця в секторах освіти та шкільних й студентських обмінів. В 2009 році МЗС ФРН розгорнуло ініціативу з підтримки шкіл, у яких вивчається німецька мова, «Школи – партнери майбутнього». На території РФ до неї долучилися понад 100 шкіл, що отримують технічну підтримку з боку Німеччини [1]. В 2011 році на базі форуму «Петербурзький діалог» за сприяння Німецької конференції ректорів ВНЗ (нім. – HRK) був створений робочий підкомітет з адаптації системи вищої освіти РФ до вимог болонського процесу [5]. Станом на 2016 рік понад 1,6 млн. учнів у Росії вивчали німецьку мову, 2 тис. студентів й аспірантів брали участь в академічних обмінах, а в ФРН навчалася понад 15 тис. російських студентів. До того ж, в 2014 році в м. Казань був відкритий Німецько-російський інститут інноваційних технологій при місцевому університеті, котрий готує фахівців в галузі інженерії за стандартами ФРН [1].

2010-ті роки стали етапними для німецько-російського діалогу в галузі роботи НУО та прав людини. Це пов'язано з обмеженнями, що їх стала накладати російська сторона на діяльність у цих галузях. На території РФ ще з 1990-х років представлена низка німецьких НУО. Основними акторами серед них є «політичні фонди» (нім. – politische Stiftungen), спілки російських німців, культурні установи тощо. Низка з них отримувала, в тому числі, й фінансову підтримку від уряду ФРН. Однак, після ухвалення в 18 липня 2012 року федерального закону «Про внесення змін до окремих законодавчих актів

Російської Федерації в частині регулювання діяльності некомерційних організацій, що виконують роль іноземного агента» низка пов'язаних з Німеччиною НУО мусила змінити свій статус. До того ж, установи, визнані «іноземними агентами» з дати отримання реєстраційних документів нового зразку зобов'язувалися сплачувати податки в обсязі, що існує для юридичних осіб [6]. Влада РФ посилила контроль над діяльністю представництв німецьких НУО. Зокрема, в березні 2013 року під час перевірки офісу Фонду Конрада Аденауера в Санкт-Петербурзі співробітниками російських поліції й прокуратури була вилучена комп'ютерна техніка [7]. Цей та інші кроки російської сторони спричинили невдоволення ФРН, що, зрештою, змусило прокуратуру РФ припинити перевірки та повернути конфісковану апаратуру. Напруженість в діалозі між офіційними Берліном та Москвою підсилило ухвалення російською стороною в червні 2013 року федерального закону 135-ФЗ Про внесення змін до статті 5 федерального закону «Про захист дітей від інформації, що завдає шкоди їх здоров'ю і розвитку» та окремих законодавчих актів РФ з метою захисту дітей від інформації, що пропагандує заперечення традиційних сімейних цінностей. Німецькою реакцією на ці дії Росії стала резолюція Бундестагу від 9 листопада 2012 року, що містила критику РФ за порушення принципів демократії та прав людини [8]. Окрім того, восени 2013 року не відбулися приурочені до відкриття засідань форуму громадянського суспільства «Петербурзький діалог» міжурядові консультації.

Іншим чинником напруженості в культурно-гуманітарному вимірі німецько-російських зв'язків стали російська анексія Кримського півострову та розв'язана РФ агресія на Донбасі. Окрім політичної реакції, німецька сторона обмежила власне представництво в пов'язаних з Росією форматах гуманітарної співпраці. Зокрема, були скасовані приурочені до засідання «Петербурзького діалогу» в квітні 2014 року міжурядові консультації. Низка німецьких політиків відхилила запрошення на форум. До них слід віднести як саму канцлерку Ангелу Меркель, так і тодішнього координатора німецько-російської співпраці в галузі громадянського суспільства та одного з членів керівництва

«Петербурзького діалогу» А. Шокенхофа (ХДС). Не взяла участі в засіданні «Діалогу» в квітні 2014 року й членкиня комітету співпраці між Бундестагом та Державною Думою РФ Марі-Луїзе Бек («Союз90/Зелені»). Починаючи з 2014 року, ані канцлерка, ані депутати Бундестагу від блоку ХДС/ХСС та «Союзу90/Зелених» не долучалися до заходів форуму [9].

Це призвело до формування неоднозначного іміджу в німецько-російських форматів взаємодії в сфері громадянського суспільства – Німецько-російського форуму та вже згаданого «Петербурзького діалогу». Їм закидають заангажованість на користь РФ. Про це свідчить, зокрема, структура фінансування останнього з них. Так, ще на початку 2010-х років у фінансуванні витрат «Петербурзького діалогу» переважну частку займали кошти, отримані від російських приватних спонсорів (близько 200 тис. євро в 2012 році). Для порівняння – витрати німецького МЗС на заходи «Діалогу» склали в 2013 році 100 тис. євро. Одночасно, в 2010-х роках інтерес самої російської сторони до участі в форумі значно знизився, про що свідчить практична відсутність на ньому діючих політиків РФ [10].

Відмова статусних політиків ФРН від роботи в «Петербурзькому діалозі» та Німецько-російському форумі після розгортання Німеччиною критики проти офіційної Москви за порушення прав людини та агресію проти України стала корисною для Росії, адже дала їй змогу сконцентрувати на цих майданчиках позитивно налаштовану щодо себе частину німецької аудиторії. Зокрема, в березні 2014 року Німецько-російський форум очолив Маттіас Платцек (СДПН), який назвав контрпродуктивними санкції, запроваджені через агресію РФ проти України [9]. Близькі до Росії позиції висловлював і співголова «Петербурзького діалогу», останній прем'єр-міністр Східної Німеччини Лотар де Мезьєр. Він неодноразово заявляв про підтримку дій російської сторони в Криму та необхідність федералізації української держави [11]. Водночас, російська сторона, зі свого боку, намагається використати дані формати не лише для просування власної позиції стосовно конфлікту в Україні, але й для легітимізації власних незаконних дій. Це, передовсім, стосується спроб допуску

до участі в російських делегаціях та робочих групах для взаємодії з ФРН мешканців окупованих АР Крим та міста Севастополя. Такі дії й позиції вдарили по статусу заходів, що проводяться в рамках Німецько-російського форуму і «Петербурзького діалогу». Про це свідчить, зокрема, висловлена екс-координатором німецько-російської співпраці в сфері громадянського суспільства А. Шокенхофом теза про втрату останнім іміджу «незаангажованого майданчика для діалогу» [9].

Тим не менш, німецька сторона, визнаючи негативний вплив російської агресії проти України та порушень прав людини в РФ на динаміку гуманітарної взаємодії з офіційною Москвою, не воліє цілком припиняти чи обмежувати такого роду контакти з Росією. На переконання німецьких посадовців, культурна дипломатія є одним із засобів формування альтернативних до умов існуючого режиму сприйняття та цінностей в колах російської громадськості та зміцнення довіри між сторонами. Тож, діалог за низкою напрямків продовжується. Зокрема, в 2014/2015 роках тривав спільний Німецько-російський рік мови й літератури, а 2016/2017 роки були оголошені роками взаємних молодіжних обмінів. Цю динаміку продовжує й розпочатий в червні 2017 року в Краснодарі Німецько-російський рік партнерства регіонів [1; 2].

Таким чином, культурно-гуманітарний вектор є однією з галузей німецько-російської взаємодії, котрий доповнює всю палітру її аспектів. Відзначимо, що незважаючи на порівняно високі темпи науково-технологічних та наукових обмінів в даній царині двосторонньої взаємодії міститься й низка проблемних аспектів, котрі стосуються, насамперед, діяльності німецьких НУО на російських теренах та співробітництва в сфері громадянського суспільства, котре в останні роки набуває дедалі суттєвішого значення. Німецька сторона віддає остатньому важелю взаємодії з офіційним Кремлем вагоме значення, оскільки вбачає в даному векторі механізм, здатний потенційно забезпечити подолання негативні аспекти, що асоціюються із евентуальним режимом «керованої демократії» в Росії, та підвищення ефективності «м'якої сили» ФРН в Східній Європі.

Список використаних джерел

1. Beziehungen zu Deutschland [Електронний ресурс] // Auswärtiges Amt – Режим доступу: http://www.auswaertiges-amt.de/DE/Aussenpolitik/Laender/Laenderinfos/RussischeFoederation/Bilateral_node.html.
2. Российско-германские отношения [Електронний ресурс] // Министерство иностранных дел Российской Федерации – Режим доступу: <http://www.mid.ru/ru/maps/de/?currentpage=main-country>.
3. Deutschlands Zukunft gestalten: Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und SPD [Електронний ресурс] // Christlich-Demokratische Union. – Режим доступу: <https://www.cdu.de/sites/default/files/media/dokumente/koalitionsvertrag.pdf>.
4. Russische Föderation [Електронний ресурс] // Internationales Büro des Bundesministeriums für Bildung und Forschung. – Режим доступу: http://www.internationales-buero.de/de/russische_foederation.php.
5. Russische Föderation [Електронний ресурс] // Bundesministerium für Bildung und Forschung – Режим доступу: <https://www.bmbf.de/de/zusammenarbeit-mit-der-russischen-foederation-351.html>.
6. Forsberg T. From Ostpolitik to ‘frostpolitik’? Merkel, Putin and German foreign policy towards Russia [Електронний ресурс] / Tuomas Forsberg // Chatham House. – Режим доступу: https://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/publications/ia/INTA92_1_02_Forsberg.pdf.
7. Заявление пресс-службы Фонда Конрада Аденауэра по поводу событий в России [Електронний ресурс] // Фонд Конрада Аденауэра. – Режим доступу: <http://www.kas.de/ru-moskau/ru/publications/33949/>.
8. Durch Zusammenarbeit Zivilgesellschaft und Rechtsstaatlichkeit in Russland stärken [Електронний ресурс] // Deutscher Bundestag. – Режим доступу: <http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/17/113/1711327.pdf>.
9. Die Lobbyisten des Kremls zu Gast in Leipzig [Електронний ресурс] // Die Welt. – Режим доступу: <https://www.welt.de/politik/deutschland/article127240564/Die-Lobbyisten-des-Kreml-zu-Gast-in-Leipzig.html>.
10. Geldsorgen beim Petersburger Dialog [Електронний ресурс] // Der Tagesspiegel. – Режим доступу: <http://www.tagesspiegel.de/politik/deutschland-und-russland-geldsorgen-beim-petersburger-dialog/9055246.html>.
11. Lothar de Maiziere – Sanktionen gegen Russland liegen nicht in Europas Interesse [Електронний ресурс] // Frankfurter Allgemeine Zeitung. – Режим доступу: <http://www.faz.net/aktuell/politik/europaeische-union/lothar-de-maiziere-ueber-russland-sanktionen-und-die-krim-13277379.html>.

**МІСЦЕ УКРАЇНИ В ДІАСПОРАЛЬНИХ
СТРАТЕГІЯХ СУСІДНІХ ДЕРЖАВ**

У сучасному світі все більше дослідників звертають увагу на роль діаспор в міждержавних відносинах, зокрема, як діаспори впливають на зовнішню політику держав перебування, держав походження, та яку роль відіграють у двосторонніх відносинах між державами. Конструктивістський підхід до міжнародних відносин передбачає політику створення діаспори як один із інструментів зовнішньої політики держав, а тому діаспоральні дослідження, дослідження ідентичностей та націоналізму стають невід'ємною частиною теорії міжнародних відносин. Діаспоральна політика являє собою процес створення державою зв'язків з тим населенням за кордоном, яке відповідає загальновизнаним критеріям членства в нації. Якщо держава направляє свою діаспоральну політику на своїх емігрантів, то таке явище називається транснаціоналізм держави-відправника мігрантів, якщо на родинне населення за кордоном – діаспоральна політика родинної держави. Поглянувши на основні тенденції розвитку глобальної політики на початку 21 століття можна виявити цілий ряд країн, які активно займаються створенням своїх діаспор.

Діаспоральні дослідження є дуже актуальною темою для України сьогодні, адже активну діаспоральну політику щодо різних груп населення на території України проводять такі країни як Угорщина, Румунія, Болгарія, Польща, Туреччина, Греція. При цьому, така політика може приймати різні форми: від проголошення символічного членства в національній спільноті шляхом офіційної риторіки до підтримки етнічних сепаратистських рухів. Діаспоральна політика Угорщини виявляється, передусім, в офіційному

* Викладач кафедри болгарської філології, здобувач наукового ступеня кандидата політичних наук.
Одеський національний університет ім.І.І.Мечникова
Науковий керівник: к.політ.н., доц. Глебов С.В.

проголошенні єдиної угорської нації, розділеної в наслідок розпаду Австро-Угорської імперії. Крім того, шляхом впровадження цілого ряду законів, які стосуються статусу угорців за кордоном, Угорщина формує міцний транскордонний зв'язок з угорським населенням, яке проживає сьогодні на території Закарпатської області. Результатом такої політики є процеси мобілізації угорської меншини, укріплення її окремої самосвідомості та створення рухів, направлених на здобуття автономії. Діаспоральну політику щодо родинних меншин шляхом створення широкої законодавчої бази проводить також Румунія і Польща. Так, Закон щодо польської хартії має на меті зміцнення символічного зв'язку з поляками, які мешкають в тому числі і на території України, а відповідні закони Румунії 1998 та 2007 року щодо захисту «румунів за кордоном» стосуються в тому числі і румунського населення Одеської області. В Одеській області також зосереджена чисельна болгарська діаспора, яка за підтримки офіційної Софії є однією із найбільш політично та культурно активних діаспор в Україні. Турецька спільнота України, на відміну від вищеназваних груп населення, не є автохтонним населенням України, а має міграційне походження. У зв'язку з цим, турецька діаспоральна політика щодо нього дещо відрізняється від вищеназваних країн та зосереджена переважно на інструментах «м'якої сили». Проте, деякі елементи турецької родинної політики виявляються щодо татарського населення України та турок-месхетинців. Діаспоральні зв'язки меншин з державами-батьківщинами можуть посилювати дружні відносини між державами перебування меншин та державами-батьківщинами, а обмін культурами і традиціями зазвичай сприяє міжнаціональному взаєморозумінню. Проте, транскордонними етнічними зв'язками також можна зловживати і маніпулювати ними в політичних цілях. Згідно з європейськими нормами захист національних меншин є першочерговим обов'язком держави перебування меншин. Неврегулювання міжетнічних відносин з боку держави перебування, підігрівання міжетнічної ворожнечі задля політичних дивідентів з боку її політичних лідерів приводить до міжетнічної нетерпимості, росту націоналізму, насилля чи навіть етнічних

чисток. З іншого боку, діаспоральне використання людського ресурсу в зовнішньополітичних та геополітичних цілях державою-батьківщиною також може призвести до спалаху міждержавного та міжетнічного конфлікту. Подальший розвиток діаспоральних досліджень відкриває можливість для кращого розуміння як загроз так і привілеїв, які несе з собою широке національне розмаїття країн, формує теоретичну базу для вироблення діаспоральної політики України, а також для вироблення національної політики України щодо національних меншин в межах її території.

Список використаних джерел

1. Moore W.H. Ethnic minorities and foreign policy / W.H. Moore // SAIS Review. – 2002. – No. 22. – P. 77 – 91.
2. Öktem K. Turkey's New Diaspora Policy: The Challenge of Inclusivity, Outreach and Capacity [Електронний ресурс] / K. Öktem. – 2014. – Режим доступу: <http://www.suedosteuroopa.uni-graz.at/sites/default/files/publications/KeremOktem-Diaspora.pdf>
3. Pogonyi S., Kovacs M.M., Kortvelyesi Z. The politics of eztraternal kin-state citizenship in East Central Europe [Електронний ресурс] / S. Pogonyi, M.M. Kovacs, Z. Kortvelyesi // EUDO Citizenship Observatory. – 2010. – Режим доступу: <http://eudo-citizenship.eu/docs/ECEcompreport.pdf>
4. Spirova M. Electoral rules and the political representation of ethnic minorities: evidence from Bulgaria and Romania [Електронний ресурс] / M. Spirova // Open Society Institute. – 2004. – Режим доступу: <http://pdc.ceu.hu/archive/00001920/01/spirova.pdf>.
5. Udrea A. Kin-state responsibility, reparations, and extraterritorial citizenship: a comparative analysis of Romania`s and Hungary`s legislation on kin minorities. / Ed. Agarin T., Karolewski I.P. – London: Rowman and Littlefield International, 2015. – С. 23 – 43.

6. Ulusoy E. Diasporayı yeniden düşünmek. Diaspora teorisi ve tarihsel bağlamda Türkiye'nin diaspora politikası/ E. Ulusoy. – Ankara: Pegem Akademi, 2016. – 228 с.

7. Waterbury M. A. Bridging the divide: towards the comparative framework for understanding kin-state and migrant-sent state diaspora politics / M. A. Waterbury // Diaspora and Transnationalism: Concepts, Theories and Methods / R. Bauböck, T. Faist. – Amsterdam: Amsterdam University Press, 2010. – С. 131 – 149.

8. Waterbury M. A. From irredentism to diaspora politics: states and transborder ethnic groups in Eastern Europe [Электронный ресурс] / M. A. Waterbury // Global Migration and Transnational Politics Working Paper. – 2009. – No. 6. – Режим доступа: http://cgs.gmu.edu/wp-content/uploads/2013/03/gmtp_wp_6.pdf

ПОЗИЦІЯ ПРОВІДНИХ КРАЇН ЄС СТОСОВНО КРИЗИ В РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ВІДНОСИНАХ, КОНФЛІКТУ В ДОНБАСІ ТА ПРОБЛЕМИ КРИМУ

Дослідження позиції Франції та Німеччини стосовно кризи в російсько-українських відносинах, конфлікту в Донбасі та проблеми Криму є актуальною темою. Для України дана співпраця має особливу значущість у зв'язку з участю двох країн у нормандському форматі. Діяльність лідерів об'єднаної Європи з метою врегулювання ситуації в Україні та зупинення агресії Росії суттєвим чином впливає на безпековий клімат в Європі.

Президентські вибори у Франції показали різні підходи кандидатів до зазначеної проблеми. У своїх передвиборчих виступах Е. Макрон підтримував розширення санкцій проти Росії, якщо не буде жодного прогресу у втіленні Мінських мирних угод на сході України, він також вважав за важливе підтримувати постійні переговори з Росією.

Стосовно проблеми непорушності кордонів та ситуації з Росією цікавими були виступи під час теледебатів 20 березня 2017 року, коли кандидат від Соціалістичної партії Б. Амон оголосив, що «є угоди, які реалізуються, і які повинні дотримуватися норм міжнародного права (...), але це неприйнятне, що Путін анексує територію суверенної держави, що він вважає за потрібне сьогодні підтримувати війну в сусідній країні».

Жан-Люк Меланшон, кандидат у президенти Франції від лівих сил, відповів Б. Амону, що «марно з'являтися озброєними до зубів перед росіянами». Але Б. Амон додав «Коли ми хочемо обговорювати щось з Путіним, краще мати якісь аргументи за собою».

Кандидат від правоцентристської партії «Республіканці» Франсуа Фійон визнав, що питання про кордони «повинне бути поставленим у відповідності до міжнародного права і самовизначення». Але «є кордони, які були визначеними

* К.політ.н., с.н.с. державної установи «Інститут всесвітньої історії НАНУ»

в неприйнятних для людей умовах, які відокремлюють народи, і ми не можемо відмовитись від початку дебатів щодо цього питання» [1] наполягав колишній прем'єр-міністр, підтримуючи таким чином погляд Меланшона.

Обрання Е. Макрона було позитивно сприйнято українськими оглядачами в контексті його позиції щодо Мінських угод та продовження відповідних санкцій стосовно Росії. 5 квітня 2017 р. в інтерв'ю RFI Е.Макрон зазначив, що він не розділяє з В.Путіним одні й ті ж цінності і що він не з тих кандидатів, на яких справляє враження сила. Ле Пен, Фійон, Меланшон вже висловили своє зачарування Путіним, але це не його випадок [2].

Німеччина на відміну від Франції не є підписантом Будапештського меморандуму, проте вона стала активним учасником нормандського формату разом з Францією. Канцлер А. Меркель зазначала, що українське питання є найскладнішим для неї [3]. Навіть у складний період підготовки до виборів у бундестаг вона знаходила час для обговорення з В. Путіним гіпотетичного питання миротворців в Україні.

І ці перемовини були важливими, тому що після них Путін погодився, щоб миротворців було розміщено в усьому Донбасі для охорони представників ОБСЄ.

Уповноважений уряду ФРН із питань співпраці з Росією, Центральною Азією та країнами Східного партнерства Гернот Ерлер, характеризуючи тактику Німеччини відносно врегулювання ситуації в Україні, зазначив, що розстановка пріоритетів свідчить про розуміння, що в разі обтяжування переговорного процесу ще й темою Криму шанси на успіх стають ще меншими. Тому потрібні послідовність дій, визначення пріоритетів. А найвищим пріоритетом є відсутність цивільних жертв у конфлікті на Сході України. І вже потім на порядок денний переговорів можна конкретно виносити тему Криму [4, с. 15].

Треба зазначити, що позиція канцлера А. Меркель та колишнього президента Франції Ф. Олланда, та теперішнього президента Е. Макрона не є позицією усіх політичних кіл їхніх країн. Президентські вибори 2017 року у

Франції показали, що декілька фаворитів передвиборних перегонів наголошували на доцільності зняття санкцій з Росії та переоцінці ситуації з Кримом.

До того ж від санкцій потерпають економіки Німеччини та Франції, тому керівники двох країн мають дилему - продовжувати наполягати на дотриманні міжнародного права та суверенітету в Україні та втрачати зиски від торгів із Росією чи йти на поступки офіційній Москві задля захисту суто національних економічних інтересів. Узгоджена позиція найпотужнішої економіки ЄС – Німеччини та третьої ядерної потуги світу – Франції становить неабияку значущість для нормандського формату. Прихід до влади у Франції іншого кандидата, а не Макрона, цілком міг би змінити нормандський формат. Перемога саме Е. Макрона та переобрання А. Меркель є позитивними для України з огляду на їхню діяльність у нормандському форматі.

Таким чином, французько-німецьке співробітництво суттєво визначає загальний стан функціонування ЄС та, зокрема, безпекову царину. Практичним втіленням стала співпраця двох країн у нормандському форматі. Україна не становила найпріоритетнішого регіону для партнерства цих європейських потуг. Але дві країни приділяють значну увагу врегулюванню ситуації в Україні тому, що війна в Україні є викликом усій системі європейської безпеки та міжнародного права.

Список використаних джерел

1. Présidentielle: vif échange entre Hamon et Melenchon sur la Russie [Ressource électronique]. – Mode d'accès: <http://www.francesoir.fr/actualites-elections/presidentielle-vif-echange-entre-hamon-et-melenchon-sur-la-russie>

2. Макрон: Очарование Путиным – не мой случай [Електронний ресурс] – Режим доступа: http://news.liga.net/news/world/14728257-makron_ocharovanie_putinum_ne_moy_sluchay.htm

3. Меркель назвала войну в Украине самым сложным для нее вопросом // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://lb.ua/world/2017/09/19/376939_merkel_nazvala_voynu_ukraine_samim.html

4. Ерлер Г. Для Німеччини беззаперечним є той факт, що без виконання всіх пунктів Мінська не може бути повного припинення санкцій / Г. Ерлер // Тиждень. – №3(515) 29.09. – 5.10.2017. – С. 14-15.

ДОСВІД ПРОВІДНИХ КРАЇН СВІТУ В СФЕРІ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ

Питання енергозаощадження, енергоефективності та формування відповідної свідомості у громадян залишаються одними з ключових з точки зору забезпечення енергетичної безпеки України. Проте, економіка України є однією з найбільш енергоємних у світі. Енергоємність ВВП України в 4 рази більша, аніж енергоємність в середньому в країнах ОЕСР [1; р.33]. Формуванню такої статистики сприяє низка факторів, зокрема, домінування в структурі ВВП енергоємних галузей, як то металургія, хімічна промисловість, видобування корисних копалин, відсутність відповідних технологій та неефективна система централізованого опалення.

В загальному плані науковці виділяють три типи заходів підвищення енергетичної ефективності, а саме [2;с.6]:

- примусові, тобто законодавчо закріплені нормативно правові акти, наприклад, закони України, постанови КМУ, Директиви ЄС.
- стимулюючі, тобто які впливають на виробників та споживачів енергії, наприклад, так звані ”теплі кредити”.
- інформаційні заходи, що спрямовані на формування нової культури економного споживання серед населення.

Питання енергоефективності було включене до порядку денного енергетичної політики України протягом десятиліть. Але найбільш гостро воно постало в 2014 році після агресії з боку Російської Федерації, коли країна повною мірою відчуття Україною негативних наслідків залежності від РФ. Як показує історія, процес зниження енергоємності ВВП процес поступовий та займає десятиліття. Пропонуємо розглянути досвід передових країн світу в даному питанні.

* Аспірантка кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.політ.н., проф. Галака С.П.

В першу чергу, розглянемо США - приклад країни, яка вдалась до швидкого переходу до енергоефективного споживання після кризи. «Війна Судного дня» 1973 року відобразила негативний вплив на економіку США, та показала очевидну залежність від постачання енергетичних ресурсів із арабських країн. Після зростання ціни на нафту в 4 рази за такий короткий період, пошук шляхів підвищення енергоефективності та зниження споживання енергії очевидно стало більш раціональним, аніж розбудова інфраструктури ПЕК.

Імплементацию проектів розпочали з розробки та удосконалення стандартів енергоефективності для побутових приладів, а також для будівельних норм, які посилювалися кожні 4 - 5 років. В період після кризи 1973 року та до 1985 року ВВП США зріс на 27 %, а споживання нафти знизилася на 17%. В свою чергу, імпорт нафти скоротився на 50%, а імпорт із країн Перської затоки — на 87% [3; с.50].

На сучасному етапі США майже не приймають обов'язкових для виконання законів, все ґрунтується на матеріальній зацікавленості споживача та виробника за рахунок преференцій від держави. В рамках існуючої ініціативи «Стратегія – 25» в кожному штаті існує, узгоджена з представниками енергетичними компаніями, регулюючими органами і т.д., кожна окрема програма енергоефективності.

Оскільки Україна є членом Енергетичного співтовариства, коротко розглянемо досвід ЄС в контексті даного питання. Одним з основоположних документів ЄС щодо енергоефективності є Директива 2012/27/EU, відповідно до якої, до речі, Україна координує свою політику у сфері енергоефективності, наприклад, створення Фонду Енергоефективності. Серед основних питань, що регулюються даною директивою – реконструкція будівель, підвищення ефективності енергетичних систем, здійснення енергоаудиту, розробка механізмів фінансування проектів.

Україна має значний потенціал щодо покращення своєї енергоефективності, реалізація якого дозволить значно скоротити використання

та імпорт енергоресурсів, і таким чином зменшити енергозалежність. Проте наразі щорічний обсяг втрат національної економіки від неефективного енергоспоживання оцінюється на рівні 15 млрд. дол. США [4; с.5].

Але за останні 3 роки наша країна продвинулась набагато більше в цьому питанні, аніж за попередні два десятиліття. Одним з найуспішніших проектів, спрямованих на населення є заснування Фонду енергоефективності, що є однією з умов виконання вимог директиви 2012/27/ЄС.

Фонд Енергоефективності буде виконувати наступні функції:

1. Фінансова. В даний час більшість сімей не мають фінансових можливостей для інвестицій в енергоефективність. Створення Фонду передбачає погашення інвестицій із заощаджень на рахунках за опалення.

2. Стимулююча. Багато сімей, особливо тих, які проживають в багатопверхових будинках, не мають стимулів інвестувати в заходи з енергозбереження, адже наразі такі будинки не мають лічильників та інструментів регулювання подачі тепла. Тому, поштовхом для домогосподарств мають стати зменшення рахунків через встановлення лічильників та індивідуальних теплових пунктів.

3. Експертна. Проблематика енергоефективності будівель в Україні достатньо нова. Тому навіть в будівельних компаніях відсутня інформація щодо типових проектів з енергоефективності. Тому створення Фонду допоможе вирішити проблему надання експертних консультацій щодо типових рішень для будинків.

На відміну від розвинених країн, в яких політика енергозбереження має іміджевий, екологічний, економічний фактори, для України це питання суверенітету та існування її на карті світу. Реалізація потенціалу енергоефективності дасть можливість:

1. Скоротити імпорт паливно-енергетичних матеріалів.
2. Підвищити енергетичну безпеку.
3. Знизити навантаження на навколишнє середовище.

Список використаних джерел

1. “Ukraine 2012: Energy Policies Beyond IEA countries” [Електронний ресурс] // International Energy Agency. – Paris, 2012. – Режим доступу: <https://www.iea.org/publications/>.
2. Енергоефективність у регіональному вимірі. Проблеми і перспективи: аналіт. доп./ А. І. Шевцов, В. О. Бараннік, М. Г. Земляний, Т. В. Рязова; за ред. А. І. Шевцова. – Д.: НІСД, 2014. – 78 с.
3. Директива 2012/27/EU. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:315:0001:0056:en:PDF>
4. Коментарі та пропозиції до проекту Енергетичної стратегії України на період до 2035 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://necu.org.ua/wp-content/uploads/NECU_proposals_energy_strategy2035.pdf

**ДІЯЛЬНІСТЬ ПОСТІЙНОЇ ДЕЛЕГАЦІЇ
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
В ПАРЛАМЕНТСЬКОМУ КОМІТЕТІ АСОЦІАЦІЇ**

Парламентський комітет асоціації створений згідно із статтею 467 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [1]. Він виступає майданчиком задля діалогу й проведення спільних засідань членами Верховної Ради України та Європейського Парламенту. Парламентський комітет самостійно визначає регулярність проведення таких засідань, однак збирається щонайменше раз на рік.

Перше (Інавгураційне) засідання відбулось в Брюсселі 24-25 лютого 2015 р. під головуванням Співголови Української частини ПКА О. Семерака та Голови частини Європарламенту А. Пленковіча. Увага головним чином була приділена розгляду безпекової, гуманітарної, економічної та загальнополітичної ситуації в Україні, що було зумовлено обставинами та подіями на Донбасі. Сторони також порушили питання щодо гуманітарного виміру конфлікту на сході, анексії Російською Федерацією Кримського півострова, перспектив збереження та посилення режиму санкцій стосовно РФ, передачі Україні зброї для забезпечення обороноздатності, а також невідкладності імплементації реформ в Україні, перспектив отримання безвізового режиму тощо [2].

2 липня 2015 р. у Верховній Раді України відбулося засідання Бюро Парламентського комітету асоціації. В ході засідання було розглянуто ряд питань щодо взаємовідносин між Україною та Європейським Союзом, а також обговорено загальний стан політичної та безпекової ситуації в Україні. Парламентарі вказали на істотний прогрес України у реалізації Плану дій з лібералізації візового режиму, імплементації Угоди про асоціацію та порядку

* Аспірант кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.політ.н., проф. Крушинський В.Ю.

денного реформ [3]. Бюро ПКА продовжило роботу під час наступного засідання в лютому 2016 року у Брюсселі.

4-5 листопада 2015 р. у Києві відбулося друге засідання ПКА. Вітчизняні парламентарі поінформували про завершення другої фази Плану дій з лібералізації візового режиму. В контексті обговорення політичної та безпекової ситуації, сторони наголосили на необхідності повного виконання РФ зобов'язань щодо Мінських угод. Члени комітету вказали на необхідність збереження режиму санкцій щодо країни-агресора до повного відновлення територіальної цілісності України. Було обговорено готовність України до повного застосування Поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі з ЄС з 1 січня 2016 року, а також здійснення в Україні виборчої, конституційної і судової реформ та заходів із боротьби з корупцією відповідно до Порядку денного асоціації. Європейська сторона схвально оцінила впровадження реформ, зокрема зміни до Конституції в частині децентралізації, створення відповідної правової та інституційної основи для боротьби з корупцією [4].

Третє та четверте засідання комітету відбулись 25-26 квітня 2016 р. у м. Брюссель та 20-21 вересня 2016 р. у м. Києві відповідно. Порядок денний засідань містив крім вже звичних для сторін питань обговорення перспектив ратифікації Угоди про асоціацію, а також секторальної та енергетичної співпраці з Європейським Союзом.

За головування М. Княжицького 15-16 березня 2017 р. в Страсбурзі пройшло п'яте засідання. Сторони проаналізували безпекову ситуацію в Україні в контексті регіональної безпеки, стан дотримання Мінських угод, питання Криму після трьох років анексії. Крім цього, було розглянуто стан імплементації Угоди про асоціацію та гармонізації українського законодавства з правом Євросоюзу, а також питання секторального співробітництва в сфері інфраструктури та енергетики.

Результатом двох сесій шостого засідання комітету, що проходило з 18 по 21 вересня 2017 р. в Дніпрі, стало обговорення та позитивна оцінка темпів виконання Угоди про асоціацію та схвалення рекомендацій і Заключної заяви із

пропозицією провести наступне засідання ПКА в Європейському Парламенті в квітні 2018 р. [5].

Список використаних джерел

1. Парламентський комітет асоціації [Електронний ресурс] // Урядовий портал. – 2016. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=248626478&cat_id=247749488.

2. Відбулось перше засідання Парламентського комітету асоціації [Електронний ресурс] // Комітет ВРУ з питань європейської інтеграції. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: http://comeuroint.rada.gov.ua/news/International/International_PAC/International_PAC_activity/72559.html.

3. 2 липня у Верховній Раді України відбулося засідання Бюро Парламентського комітету асоціації під спільним головуванням Голови Української частини ПКА Остапа Семерака та Голови частини Європарламенту ПКА Андрея Пленковича [Електронний ресурс] // Комітет ВРУ з питань європейської інтеграції. – 2015. – Режим доступу: http://comeuroint.rada.gov.ua/news/International/International_PAC/International_PAC_activity/72645.html.

4. Відбулось засідання Парламентського комітету асоціації між Україною та ЄС [Електронний ресурс] // Комітет ВРУ з питань європейської інтеграції. – 2015. – Режим доступу: http://comeuroint.rada.gov.ua/news/International/International_PAC/International_PAC_activity/72675.html.

5. У Дніпрі розпочалося засідання комітету асоціації Україна-ЄС [Електронний ресурс] // Газета «День». – 2017. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/news/200917-u-dnipri-rozpochalosya-zasidannya-mizhparlamentskogo-komitetu-asociaciyi-ukrayina-yes>.

ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ СУЧАСНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

*Ціватий В.**

МОЛОДІЖНА ДИПЛОМАТІЯ: ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ І ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРСИ ХХІ СТОЛІТТЯ

Міжнародні фінансово-кредитні організації давно зайняли провідне місце в Україні серед установ, які здійснюють серйозну фінансову підтримку і надають технічну допомогу з метою реалізації в нашій країні необхідних реформ. На сьогодні ЄБРР залишається одним із провідних інвесторів в економіку України, вкладення якого мають комплексний характер. Європейський банк реконструкції та розвитку надає значну підтримку економічним реформам в країні, що створює умови для розвитку стосунків між Україною та Банком, про що свідчить портфель проектів ЄБРР в Україні.

Так, нещодавно стартував інноваційний проект ЄБРР «Технічне співробітництво з Фондом гарантування вкладів фізичних осіб», консультантом якого є ТОВ «KPMG – Україна». Його метою є надання допомоги Фонду в роботі, спрямованій на підвищення потенціалу та можливостей у рамках реалізації його прав та повноважень. Співробітництво здійснюватиметься шляхом надання практичної допомоги, експертної підтримки та консультацій. У результаті планується вдосконалити та адаптувати діяльність Фонду відповідно до нових норм законодавства та сучасних викликів.

За підсумками реалізації етапів проекту планується наступні напрямки:

- розробити Політику щодо організації фінансового обліку та звітування згідно з МСФЗ для допомоги Фонду, як корпоративному центру та в межах його стабілізаційної та ліквідаційної функції [1];
- розробити концепцію та допомогти Фонду у впровадженні комплексної системи підготовки управлінської звітності;

* К.і.н., с.н.с. Інституту всесвітньої історії НАН України
Науковий керівник: д.політ.н., проф. Чекаленко Л.Д.

- формування внутрішнього потенціалу Фонду у сфері оцінки та реалізації проблемних активів;
- надання підтримки у створенні ІТ – інфраструктури та процесів, що б адекватно підтримували поточну діяльність фонду та впровадження заходів з метою підвищення ефективності роботи ІТ – інфраструктури;
- підвищення ефективності функції управління персоналом Фонду [1].

Також ЄБРР має на меті профінансувати кліматичні проекти українського бізнесу на 1 млн. євро. Так, ЄБРР запускає в Україні новий інструмент фінансової підтримки для кліматичних проектів – інноваційний ваучер, в рамках якого банк планує профінансувати близько 50 проектів на середню суму 20 тис. євро, які впроваджують кліматичні інновації – від традиційних бізнесів, які намагаються скоротити свої викиди вуглецю завдяки скороченню енергоспоживання до компаній, які розробляють найрізноманітніші кліматичні технології. Програма «Кліматичні інноваційні ваучери» є проектом ЄБРР, який фінансує EU Neighbourhood Investment Facility. У ролі адміністратора проекту, який буде займатися відбором компаній, виступить Greencubator [2].

Очікується, що протягом 2017 – 2018 років українські компанії отримають безповоротне фінансування на загальну суму 2 млн. євро, кошти будуть надаватися на конкурсній основі і на умовах співфінансування. Інноваційні ваучери дадуть можливість реалізувати свої проекти зі зниження викидів парникових газів різним компаніям. Це можуть бути як традиційні виробничі бізнеси, які мають намір знизити своє енергоспоживання, так і компанії, які займаються розробкою кліматично дружніх технологічних рішень.

З метою забезпечення пропозиції сучасних рішень з очищення води для домогосподарств і бізнесу в Україні ЄБРР надає кредит у розмірі 3 млн. дол. компанії «Екософт» – провідному українському виробнику обладнання для очищення води. Цю інвестицію також підтримує ЄС через ініціативу «EU4Business», спрямовану на підтримку малих і середніх підприємств (МСП) в країнах, які вже уклали або планують укласти угоди про глибоку та

всеосяжну зону вільної торгівлі (ГВЗСТ) з ЄС. Проект також передбачає надання стимулюючого гранту на суму майже 82,260 євро в рамках програми FINTECC («Центр фінансування і передачі технологій адаптації до кліматичних змін») ЄБРР, реалізація якої почалася в Україні в лютому 2016 з метою передачі технологій в сфері пом'якшення впливів кліматичних змін і адаптації до них.

Розрахована на три роки програма FINTECC підтримується грантом Глобального екологічного фонду (ГЕФ) на суму 7 млн. дол. США. І грантом Інвестиційного фонду сусідства ЄС на суму 4 млн. євро. Грант компанії «Екософт» буде включати в себе широкий спектр заходів з енергоефективності, в т.ч. установку систем управління витратою енергії і систем рекуперації тепла, а також конденсаційних бойлерів і високоефективних систем охолодження масла. Через ініціативу «EU4Business» ЄС надає підтримку МСП в регіоні Східного партнерства, який зв'язує ЄС з шістьма країнами-партнерами: Вірменією, Азербайджаном, Білоруссю, Грузією, Молдовою та Україною [3].

Отже, вважаємо, що ЄБРР має велике значення для покращання економічного становища України. співпраця з яким сприяє поліпшенню макрофінансових показників стабілізації, формуванню конкурентного ринкового середовища, стабілізації національної грошової одиниці, активізації інвестиційного процесу, розвитку приватного підприємництва тощо.

Список використаних джерел

1. Циватый В.Г. Социология дипломатии, дипломатические системы и институты дипломатии в условиях новых вызовов и угроз глобализации XXI века / В.Г. Циватый // Сборник научных материалов IX Международной научной конференции «Сорокинские чтения»: «Приоритетные направления развития социологии в XXI веке». – М.: Издательство Московского государственного университета, 2014. – С. 799-802.

2. Циватый В.Г., Громико О.А. Поліцентричність сучасного світоустрою: мегатренд XXI століття (інституційний контекст) / В.Г. Циватый, О.А. Громико // Зовнішні справи. – 2014. – № 08. – С. 26-29.

3. Громько А.А. Становление нового мирового порядка / А.А. Громько // США – Канада. Экономика. Политика. Культура. – 2002. – № 11. – С. 78-88.

4. Pigman Geoffrey Allen. Contemporary Diplomacy / Geoffrey Allen Pigman. – Washington, 2010.

5. Leonard M., Alakson V. Going Public. Diplomacy for the Information Society / M. Leonard, V. Alakson. – London: The Foreign Policy Center, 2000. – P. 11-18.

6. Public Diplomacy: A New Strategic Imperative. – 2017. – 196 p.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

*Авер'янов С.**

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИКИ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ В ПІВДЕННО-СХІДНІЙ АЗІЇ ЗА АДМІНІСТРАЦІЇ ДОНАЛЬДА ТРАМПА

На веб-сайті Білого Дому адміністрація Дональда Трампа визначила головним пунктом зовнішньополітичного порядку денного нового керівництва країни «перемогу над Ісламською Державою та іншими радикальними ісламськими групами терористів» [1]. Відтак наголос на боротьбі зі світовим тероризмом викликав у деяких аналітиків занепокоєння тим, що на підставі такого підходу Дональд Трамп може знехтувати Азійсько-Тихоокеанським регіоном. Регіоном, який може, з одного боку, запропонувати найкращі перспективи для економічного зростання, а з іншого – представляти серйозні проблеми, пов'язані з китайсько-американською стратегічною конкуренцією.

Незважаючи на те, що певні нові кроки в рамках політики США в Азії можна простежити ще під час другого терміну президента Джорджа Буша Молодшого, його наступника, Барака Обаму, можна вважати першим президентом, який дійсно підняв пріоритетність Південно-Східної Азії і значно підвищив активність Сполучених Штатів Америки в субрегіоні після завершення «Холодної війни».

Одним із основних аспектів зовнішньої політики адміністрації Барака Обами в Азійсько-Тихоокеанському регіоні стала більша увага до Південно-Східної Азії, а також до АСЕАН в цілому. Така політика дістала назву «Стратегія перебалансування сил в Азії» [2] (Rebalance to Asia Strategy).

На перший погляд, гучна жорстка риторика Дональда Трампа, скоріше, свідчить про радикальний відхід від усіх чотирьох основних стовпів стратегії

* Аспірант кафедри міжнародних організацій та дипломатичної служби Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.політ.н., проф. Скороход Ю.С.

перебалансування в Азії попереднього президента Барака Обами, а саме: створення альянсів та партнерських відносин; зміцнення регіональних інституцій; поглиблення торгово-економічної взаємодії; заохочення та підтримка демократії та прав людини. Проте, більш детальний огляд показує, що масштаби змін можуть виявитися не такими вже і критичними, як могло здатися.

Союзи та партнерські відносини

Стосовно американських альянсів та партнерських відносин в Азії, Трамп продемонстрував себе як ділову людину та прибічника більш вузького підходу до такого роду відносин, що базується в основному на збільшенні та перерозподілі відповідальності.

У такому разі президент Трамп для підтвердження своїх передвиборних заяв буде змушений переглянути умови деяких союзних угод Америки із партнерами і, де це можливо, наполягатиме на розширенні їх зобов'язань. Прикладом цього може послугувати травневий саміт 2017 р. НАТО у Брюсселі. Там Дональд Трамп розкритикував партнерів по Альянсу за те, що вони, на його думку, недостатньо інвестують в НАТО [3]. Він заявив лідерам країн, що вони мають збільшити свої оборонні витрати як мінімум до 2% ВВП, у той час як лише 5 із 28 членів Альянсу виконують цю умову.

Регіональні інституції

Прикладом антимультилатералістичних позицій новообраного президента США може послугувати його реакція на виступ на трибуні Організації Об'єднаних Націй Барака Обами восени 2016 р., де останній заявив, що він вважає, що відмова Вашингтону від певної свободи дій на користь дотримання міжнародних правил і норм поведінки, в кінцевому рахунку, є хорошим внеском у майбутнє країни та її безпеку [4].

На що Дональд Трамп сказав, що він зосередиться на тому, що буде краще в першу чергу для США. «Я балотуюсь на посаду не президента світу, а президента Сполучених Штатів Америки» [5] – , сказав Трамп.

Співпраця в торгово-економічній сфері

В економічній сфері чітко простежується пріоритет двосторонніх торгових угод перед багатосторонніми. Це цілком вписується в гасло «Америка на першому місці», яким нинішній президент завоював свій електорат. Ще під час своєї президентської кампанії 2016 року Дональд Трамп пообіцяв після свого обрання вивести Сполучені Штати з Транстихоокеанського Партнерства (ТТП). Він стверджував, що ця угода «підірве» економіку США та її незалежність [6].

Однак це не обов'язково означає, що Трамп виступає проти всіх багатосторонніх торгівельних угод. Не варто забувати про колосальні економічні інтереси Сполучених Штатів в Азії і розглядати такі, на перший погляд, радикальні кроки Трампа як просту зміну формату економічних відносин, а не як економічний бойкот.

Права людини та демократія

Під час свого візиту до Польщі у липні 2017 р. президент Дональд Трамп сказав: «Ми можемо мати найпотужніші економіки і найбільш смертоносну зброю на Землі. Але якщо у нас немає міцних родинних зв'язків та цінностей, то ми будемо слабкими і не виживемо» [7].

«Наші цінності переможуть. Наші люди процвітатимуть. І наша цивілізація буде тріумфувати» [8] – написав президент США на своїй офіційній сторінці в Twitter влітку цього року. Як саме Дональд Трамп збирається укріплювати та відстоювати західні цінності (і чи не суперечать вони цінностям суто американським?) поки залишається відкритим питанням. Однак, принаймні, на публічному рівні він визнає важливість аксіологічної складової своєї зовнішньої політики.

Отож, попри деякі незначні відхилення політика США за адміністрації Дональда Трампа в ПСА, принаймні на початковому етапі, навряд чи буде сильно відрізнятись від політики його попередника. Скоріше за все це будуть ті ж самі 4 стовпи, але з невеликими відмінностями більше «косметичного» характеру. Адже події останніх місяців показують розуміння виключної ролі та місця Азійсько-Тихоокеанського регіону, а також Південно-Східної Азії як її

важливої складової, в зовнішній політиці Сполучених Штатів Америки. Відтак є причини очікувати збільшення американської присутності в АТР та посилення стратегічних позицій США в регіоні.

Список використаних джерел

1. America First Foreign Policy. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.whitehouse.gov/america-first-foreign-policy>.
2. Foreign Affairs Focus: Tom Donilon on U.S. Asia Policy [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.foreignaffairs.com/videos/2014-02-06/foreign-affairs-focus-tom-donilon-us-asia-policy>.
3. Trump: NATO Allies Must Pay Up [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bbc.co.uk/programmes/p0537nj4>.
4. Reilly K. Barack Obama's Final Speech to the United Nations as President [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://time.com/4501910/president-obama-united-nations-speech-transcript/>.
5. Trump says he's not running to be president of «the world» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reuters.com/video/2016/09/21/trump-says-hes-not-running-to-be-preside?videoId=369917428>.
6. Miller S.A. Trump vows to cancel Asia trade deal as president [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.washingtontimes.com/news/2016/jun/28/donald-trump-vows-to-cancel-trans-pacific-partners/>.
7. Tharor I. What the idea of civilization does (and doesn't) mean to Trump [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2017/07/07/what-the-idea-of-civilization-does-and-doesnt-mean-to-trump/?utm_term=.8c88b73e30ac.
8. Trump D. THE WEST WILL NEVER BE BROKEN. Our values will PREVAIL. Our people will THRIVE and our civilization will TRIUMPH [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://twitter.com/realDonaldTrump/status/883012994145280000>.

ЕКОНОМІЧНА ДИПЛОМАТІЯ ІНДОНЕЗІЇ В АТЕС

В останні десятиліття Індонезія намагається виходити за рамки свого регіону, активно розвиваючи інші напрямки зовнішньої політики, що проявилось у її ставленні до такого проекту регіональної інтеграції як АТЕС.

Для Індонезії АТЕС залишається однією з провідних регіональних інституцій в Азії через наявність в її складі розвинених країн і країн, що розвиваються, а також через можливість сталого економічного зростання в регіоні та безперешкодної економічної лібералізації. Країни Східної і Південно-Східної Азії також зазнали багатообіцяючого підйому, зумовленого їх модернізацією та реалізацією проектів урбанізації. Незважаючи на загальні критичні зауваження, що АТЕС є установою, яка діє, можливо, занадто автономно, сьогодні постає необхідність в цьому об'єднанні, яке може відігравати суттєву допоміжну роль в забезпеченні економічної стабільності та лібералізації в Азії [1].

На саміті керівників АТЕС у 2012 р., було запропоновано тему «Стійкий Азійсько-Тихоокеанський регіон – двигун глобального зростання». Це гасло стало важливою заявою про наміри, що відображає солідарність між країнами-членами щодо швидкого економічного відновлення Азії та своєї невід'ємної стабільності як механізму протидії будь-яким впливам глобальної економічної кризи. У найближчі десятиліття існує зростаюча впевненість в тому, що Азійсько-Тихоокеанський регіон стане основною рушійною силою і економічного зростання в світі [2]. З цієї точки зору Індонезія в якості приймаючої сторони і лідера АТЕС у 2013 р. була націлена на реалізацію трьох ключових пріоритетів, а саме:

* Аспірантка кафедри міжнародних організацій та дипломатичної служби Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Науковий керівник: д.і.н., проф. Матвієнко В.М.

1) перегляд Богорських цілей 1994 року та зосередження на необхідності корегування і повторної перевірки основного бачення відкритої торгівлі, інвестицій, стандартизації і структурних реформ;

2) досягнення стійкого зростання на основі принципу справедливості та акцентування уваги на підвищенні конкурентоспроможності малих та середніх підприємств, стратегії охоплення фінансовими послугами, сприяння творчій економіці та продовольчій стійкості як фундаменту для стійкого і всеосяжного зростання;

3) підвищення взаємозв'язку за рахунок інвестицій в інфраструктуру, синю економіку, установи і людей [3].

1) Акт перегляду Богорських цілей 1994 року, коли Індонезія була минулого разу головою АТЕС, є важливим кроком, оскільки це виявляє не тільки прагнення, а й історичну спадщину відповідно до мети країни підтримувати своє економічне зростання. Країна стала членом АТЕС після закінчення холодної війни для підготовки до нової світової системи економічної конкуренції і лібералізації. Богорські цілі протягом цього часу була спрямовані на стимулювання економічного співробітництва не тільки на офіційному рівні, але і в більш практичних питаннях технічного співробітництва. Вони включають в себе:

- заохочення відкритої і вільної торгівлі для створення сприятливого інвестиційного клімату;
- сприяння торгівлі та розвитку бізнесу;
- заохочення економічного-технічного співробітництва водночас з подоланням нерівності між різними країнами шляхом зміцнення інститутів, індивідуальних здібностей і процесів сталого розвитку [4].

Богорські цілі, прописані в Богорській декларації, вважаються найбільшим внеском Індонезії в АТЕС, тому що окреслили шлях до довгострокового економічного співробітництва в рамках АТЕС. Для їх реалізації лідери АТЕС домовилися про спільну мету вільної і відкритої торгівлі та інвестицій до 2010 року для промислово розвинених країнах і до

2020 року для країн, що розвиваються. Угода стала основою для майбутніх дій, таких як Осацька програма дій, яка була продовженням Богорських цілей, що конкретно викладені в кількох планах індивідуальних дій (Манільський план дій 1996 року і Ханойський план дій 2006 року). У 2010 р. Йогогамське бачення стало мірилом прогресу в АТЕС поряд з Богорськими цілями. У політичних колах була надія, що спадщина, створена і схвалена у 1994 році, стане каталізатором більш продуктивних дій Індонезії у 2013 році. У новій програмі на 2013-ий рік Індонезія активно просувала зобов'язання, спрямовані на розвиток і просування інвестицій в регіоні, окрім звичайної лібералізації торгівлі. Ці ідеї мали на меті надати більшої ваги Йогогамському баченню, яке визнало потенціал і загрози різноманітності серед країн-членів АСЕАН. Його основною метою є зміцнення співпраці та підвищення економічної конкурентоспроможності країн регіону, що розвиваються, щодо полегшення торгівлі, інвестицій і впевненої реалізації життєздатної стратегії зростання [5].

2) Другий пріоритет наголошує на необхідності досягнення зростання, щоб зменшити ступінь нерівності між країнами. Для Індонезії розвиток суспільства за допомогою торговельного фінансування та нарощування потенціалу має важливе значення для зміцнення конкурентоспроможності. Іншими питаннями порядку денного є підвищення ролі жінок і міноритарних груп в економіці. Досягнення сталого зростання і забезпечення рівності вважаються одними з найбільш актуальних проблем для Індонезії, зокрема, через необхідність зміцнення соціально-економічної моделі, яку в даний час переслідує Індонезія. Це пов'язано зі:

- стійкістю Індонезії в умовах глобальної фінансової кризи, яка привернула увагу до важливості зміцнення малих і середніх підприємств та стимулювання внутрішнього споживання;
- інтересами уряду, які полягають у скороченні соціально-економічного розриву та запобіганні подальшій соціальної маргіналізації;
- наголосом на необхідності більш активної участі в ECOTECH [4].

3) Останній стовп покликаний сприяти взаємодії між країнами-членами в рамках АТЕС. Внутрішня і зовнішня взаємопов'язаність є важливою передумовою посилення економічної інтеграції та зростання в регіоні. Для Індонезії, враховуючи розмір її архіпелагу і виклики її економічному розвитку, зв'язок є необхідною умовою сприяння ефективній і сталій регіональній інтеграції. Основною метою є створення більш сприятливого інвестиційного клімату шляхом заохочення внутрішньорегіональних інвестицій. Бачення зв'язку в АТЕС не обмежується лише пов'язаністю інвестиціями в інфраструктуру та державно-приватним партнерством, але й також включає в себе міжлюдські зв'язки [5].

Індонезія розуміє, що її економічне зростання не може бути забезпечене лише сприятливими внутрішньоекономічними умовами та сподіваннями на те, що вона отримає вигоду від появи нових полюсів економічного зростання в регіоні. Необхідність посилювати АТЕС як інститут відповідно до більш широких регіональних стратегічних тенденцій, які можуть слугувати власним національним потребам Індонезії, відповідає її бажанню перетворити АТЕС у де-факто регіональний орган для сприяння економічному зростанню [6]. З огляду на ці міркування, Індонезія вважає, що її ініціативи можуть бути реалізовані наступним чином:

1) Індонезія хоче бачити зміну у підходах до реалізації регіональних заходів щодо підвищення стійкості до майбутніх економічних криз та забезпечення економічного зростання. Азія має відносно стабільні економічні умови у зв'язку зі стійким внутрішнім попитом і альтернативними ринковими джерелами всередині регіону (КНР) та за його межами (Африка і Латинська Америка). Проте, актуальними досі є загрози, що надходять з двох основних секторів: 1) сектору роздрібної торгівлі через обвал ринкової економіки в США і Європі, що може негативно вплинути на структуру торгівлі експортно орієнтованих індустриальних держав (Китай, Сінгапур, Малайзія, Японія, Республіка Корея) і постачальників сировини (Індонезія, Австралія, Канада; 2) фінансового сектору. Індонезія стурбована тим, що подальше погіршення

економічних умов на Заході викличе масове виведення облігацій, що вплине на довіру до ринків облігацій і призведе до ефекту доміно на ширшому ринку [4].

2) Індонезія виступає за більшу прихильність профілактиці протекціонізму при одночасному сприянні створенню клімату відкритої і вільної торгівлі, щоб стимулювати активніші торговельні відносини всередині Азії. Це дуже важливо у випадку Індонезії – країни, яка отримала надзвичайну вигоду від економічного відродження Азії та зростання потенціалу Китаю та Індії, оскільки це призвело до збільшення енергетичних і сировинних потреб країн регіону, які може задовольнити Індонезія [1].

3) Індонезія також прагне забезпечити мультисекторальні покращення у сфері внутрішнього споживання. Важливість досягнення Богорських цілей прямим чином пов'язана з підйомом економіки Індонезії. Зростання в Індонезії відбувається більшою мірою за рахунок внутрішнього споживання і послуг, а не експорту природних ресурсів і товарів. Зростаюча урбанізація навколо великих і середніх міст, покращення в секторі освіти, а також підвищення технічної експертизи є важливим внеском у вітчизняну економіку [3].

4) Індонезія зацікавлена у підвищенні рівня внутрішньорегіональних інвестицій, що досягається за рахунок перенаправлення надлишкових заощаджень назад в економіку. Індонезія стурбована тим, що рівень витрат на інфраструктуру в Азії залишається дуже низьким. Така ситуація негативно впливатиме на стійкий цикл фізичної інфраструктури та соціальних послуг. Надлишкові кошти, які можна було б інвестувати у цю сферу, ефективно не використовуються.

5) Останнім питанням порядку денного, яке Індонезія прагне просувати, це скорочення нерівності між членами АТЕС з метою пом'якшення зростаючого економічного розриву в Азії. Проблема доступності ресурсів в регіоні також розглядається в цьому аспекті. Індонезія стурбована ситуацією, при якій кошти, які циркулюють тільки в межах регіону, не розподіляються ефективно в суспільстві і будуть в кінцевому підсумку витрачені на фінансових ринках з обмеженими вигодами для широкої громадськості [7].

В цілому невизначені глобальні економічні умови продовжують негативним чином впливати на економічну лібералізацію та зростання в регіоні. Індонезія, будучи головою АТЕС, вбачала необхідність просувати регіон до глибшої форми інтеграції. Беручи до уваги перспективні економічні тенденції, Джакарта хоче запропонувати ініціативи, які сприятимуть поширенню добробуту в регіоні для покращення ділового та інвестиційного клімату і прискорення економічного розвитку, що принесе користь і самій Індонезії як країні, що розвивається.

Список використаних джерел

1. Amitav Acharya. Indonesia Matters: Asia's Emerging Democratic Power. – Singapore, 2014. – 135 p.
2. The 21st APEC Economic Leaders' Declaration “Resilient Asia-Pacific, Engine of Global Growth”. – Bali, 8 October 2013. – 8 p.
3. Darmosumarto Santo. Indonesia and the Asia-Pacific: Opportunities and Challenges for Middle Power Diplomacy // Policy Brief // Young Strategist Forum. – July, 2013. – 7 p.
4. Indonesia's APEC Chairmanship of 2013: Key Priorities and Future Agenda / RSIS Policy Report. – April 1, 2013. – 10 p.
5. The 25th APEC Ministers' Meeting. Joint Ministerial Statement. – Bali, 5 October 2013. – 33 p.
6. 2013 Annual Press Statement Dr. R.M. Marty M. Natalegawa Minister for Foreign Affairs Republic of Indonesia [Електронний ресурс]. – Jakarta, 4 January 2013. – Режим доступу: <http://www.kemlu.go.id/en/pidato/menlu/Pages/2013-Annual-Press-Statement-Dr.-R.M.-Marty-M.-Natalegawa-Minister-For-Foreign-Affairs-Republic-of-In.aspx>
7. Shiro A. Indonesia connects APEC to regional ambitions [Електронний ресурс] // East Asia Forum. – 6 October 2013. – Режим доступу: <http://www.eastasiaforum.org/2013/10/06/indonesia-connects-apec-to-regional-ambitions/>

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ВИРІШЕННІ НАГІРНОКАРАБАСЬКОГО КОНФЛІКТУ

Нагірно-карабахський конфлікт є одним з невирішених конфліктів між двома державами Південно-Кавказького регіону. Сміливо можна сказати, що цей конфлікт є результатом вірмено-азербайджанського конфлікту кінця ХХ - початку ХХІ століття. Обидві держави, Вірменія і Азербайджан, використовуючи історичні факти, намагаються обґрунтувати своє право на Нагірний Карабах.

Першу спробу в рішенні Нагірно Карабаського конфлікту в 1991 році здійснили тодішній президент Росії Б. Ельцин і президент Казахстану Н. Назарбаєв. Вони запропонували в якості умов: припинення вогню, нові вибори, повернення біженців і створення держави в Нагорному Карабасі. Після перших спроб переговорів на Нагірнокарабаський конфлікт звернули особливу увагу і міжнародні організації. З 1992 року, коли пострадянські держави увійшли в НБСЄ (Нараду з безпеки і співробітництва і Європі), почався процес посередницьких зусиль з врегулювання Нагірнокарабаського конфлікту в рамках ОБСЄ (під назвою «Мінська група»). На нараді Ради Міністрів ОБСЄ 24 березня 1992 року в Гельсінкі було прийнято рішення про скликання в Мінську конференції щодо Нагірного Карабаху під егідою ОБСЄ в якості постійно діючого форуму з метою мирного врегулювання кризи на основі принципів, зобов'язань і положень ОБСЄ [1, с. 115].

Після римських переговорів 23 вересня 1993 року в Парижі, а потім і 12 листопада 1993 року у Відні сторонам конфлікту були запропоновані нові умови, спрямовані на подолання наслідків збройного конфлікту. Однак

* Аспірантка кафедри країнознавства Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.і.н., проф. Дорошко М.С.

незважаючи на всі переговори Вірменія протягом 1993 року захопила шість районів Азербайджану, які перебували поза межами Нагірного Карабаху [2]. Вже до 1994 року збройні сили Вірменії зайняли майже весь Нагорний Карабах і розташовані навколо нього сім районів Азербайджану. І тільки в травні 1994 року, при посередництві Росії і у взаємодії з я Мінською групою, було досягнуто припинення вогню [5, с. 119].

В грудні 1994 року в Будапешті відбувся саміт, на якому прийняли рішення відносно Нагірного Карабаху. Згідно з цим рішенням, глави держав НБСЄ створили Мінську групу з метою створення єдиної бази для переговорів, а також для забезпечення координації усіх посередницьких зусиль [4, с. 94]. На саміті були поставлені наступні завдання: по-перше, проведення переговорів з метою підписання договору про припинення збройного конфлікту, по-друге, розгортання багатонаціональних сил НБСЄ задля підтримки миру на території Нагірного Карабаху відразу після досягнення сторонами угоди про зупинення збройного конфлікту. Саме на цьому саміті НБСЄ сформулювала свої цілі і методи.

На саміті 3 грудня 1996 року в Лісабоні глави держав і урядів ОБСЄ (з 1 січня 1995 року НБСЄ було перетворено в ОБСЄ) для врегулювання конфлікту рекомендували Вірменії та Азербайджану дотримуватися наступних принципів: збереження територіальної цілісності Вірменії та Азербайджану, надання остаточного правового статусу Нагірного Карабаху, забезпечення гарантії безпеки НК і всьому його населенню [5, с. 8].

Всі держави-учасниці ОБСЄ, за винятком Вірменії, прийняли ці принципи. В результаті вірменський уряд поставив себе в незручне становище: в очах держав-учасниць ОБСЄ Вірменія представила себе як державу, що не прагне до миру.

На початку 1997 року в рамках Мінської і групи для врегулювання питання про Нагірний Карабах конфліктуючим сторонам було запропоновано ряд підходів: 17 липня 1997 року «пакетний підхід», 2 грудня 1997 року - «поетапний підхід», а вже в листопаді 1998 року - «підхід спільної держави».

Пакетний підхід включає в себе наступні положення: Нагірний Карабах повинен політично залежати від Азербайджану і мати свою конституцію; вірменські сили повинні покинути територію Нагірного Карабаху і територію Азербайджану, в тому числі Шуші. На цих територіях безпеку повинні забезпечувати сили ОБСЄ; Нагірний Карабах повинен бути незалежним економічним простором [8]. В ході переговорів «пакетна пропозиція» втратила своє значення через відсутність або неясність механізмів її реалізації.

Поетапний підхід містив у собі два етапи. На першому етапі планувалося припинення конфлікту і усунення його наслідків. На другому етапі планувалося зв'язати правовий статус Нагірного Карабаху з Азербайджаном. Зважаючи на побоювання сепаратистів Вірменії Мінська група, порекомендувала сторонам нові варіації пакетної пропозиції, що викликало невдоволення зі сторони Азербайджану. В кінці-кінців «пакетний підхід» також не досяг своєї цілі [6, с. 95].

Нарешті в листопаді 1998 року було висунуто останній підхід під назвою «Спільна держава». Слідуючи його принципам, Нагірний Карабах повинен стати державним і територіальним утворенням у формі республіки і утворити загальну державу з Азербайджаном в його міжнародно-визнаних кордонах [7, с. 122]. Азербайджан відразу ж заперечив проти цієї пропозиції, оскільки побоювався, що цей підхід порушить його суверенітет і територіальну цілісність. Концепція спільної держави є останньою пропозицією, висунутою Мінською групою, надалі вирішення Нагірно Карабаського питання зайшло в глухий кут [8].

Отже, загострення конфлікту у Нагорному Карабасі змусила прийняти в ній участь міжнародних посередників, таких як ООН і ОБСЄ. Усі спроби врегулювання конфлікту в деякій мірі зняли гостроту самого конфлікту, проте не змогли вирушити його повністю. При цьому під час переговорних процесів стало зрозуміло, що активну роль у вирішенні конфлікту відіграє внутрішня політична обстановка в Азербайджані і Вірменії. На даний момент конфлікт залишається невирішеним.

Список використаних джерел

1. Актуальные проблемы мировой политики в XXI веке: Сб. статей / Под ред. В. С. Ягьи, М. Л. Лагутиной. – СПб.: СПбГУ, 2011. – 520 с.
2. Гаджиев К.С. «Большая игра» на Кавказе. Вчера, сегодня, завтра. – М.: Междунар. отношения, 2010. – 344 с.
3. Гаджиев К.С. Кавказский узел в геополитических приоритетах России. – М., 2010. – 532 с.
4. Казимиров В.Н. Мир Карабаху. Посредничество России в урегулировании Нагорно-карабахского конфликта. – М.: Международные отношения, 2009.
5. Мелик-Шахназаров А.В. Нагорный Карабах: факты против лжи. Информационно-идеологические аспекты Нагорно-Карабахского конфликта. – М.: Волшебный фонарь, 2009.
6. Маммалов Ильгар Мазат оглы, Мусаев Тофик Фуад оглы. Армяно-азербайджанский конфликт: история. право, посредничество. 2-е изд. – Тула: Гриф и К, 2007.
7. Тодуа З. Азербайджанский пасьянс. – М.: Кон-Лига Пресс, 2001. – 287 с.
8. Baser B. Third Party Mediation in Nagorno-Karabakh: Part of the Cure or Part of the Disease? International Strategic Research Organization. – Cilt 3. 2006, No 5. – S. 86-114.

ПАРЛАМЕНТСЬКІ ВИБОРИ В АВСТРІЇ: ВИКЛИКИ ТА ОЧІКУВАННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ

На дострокових парламентських виборах у Австрії 15 жовтня 2017 р. більшість голосів (31,5%) здобула консервативна Австрійська народна партія (АНП), яку очолює Себастьян Курц, міністр закордонних справ Австрії. Третє місце отримала правопопулістська «Партія свободи» (26%) [1]. Таким чином, вона увійде до парламентської коаліції, переговори з приводу чого розпочалися 23 жовтня 2017 р. [2]. Показово, що ця політична сила, не приховуючи своїх симпатій до офіційної Москви, визнає анексію Криму і негативно оцінює запроваджені влітку 2017 р. США антиросійські санкції [3].

У цьому контексті доцільно проаналізувати політичний портрет С. Курца, який обійме пост прем'єр-міністра. Коли в Україні розпочалася Революція Гідності, С. Курц обіймав пост Державного секретаря з питань інтеграції в уряді. На момент анексії Криму Російською Федерацією, Австрія головувала в Раді Європи. Саме С. Курц ініціював надання українській стороні спостерігачів для виборів, а також виступав за проведення переговорів з Російською Федерацією. При цьому Австрія виступала за «пом'якшення» санкцій проти Росії. Імовірно, свою роль зіграли економічні інтереси, оскільки обмеження, запроваджені ЄС, стосувалися, в тому числі, енергетичної сфери, успішний розвиток якої, на думку офіційного Відня, напряму залежить від реалізації проекту «Південного потоку». [4]. З 1 січня 2017 р. ОБСЄ очолила Австрія. Ще наприкінці 2016 р. міністр закордонних справ С. Курц окреслив основні пріоритети діяльності своєї держави в період головування у даній організації: подолання існуючих криз і конфліктів; відновлення взаємної довіри між учасниками ОБСЄ; боротьба з радикалізмом та екстремізмом, особливо у молодіжному середовищі [5]. Відразу після вступу на посаду Глави ОБСЄ

* Аспірантка кафедри країнознавства Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Науковий керівник: д.політ.н., проф. Ігнат'єв П.М.

Себастьян Курц здійснив візит до України, у ході якого відвідав низку населених пунктів у прифронтовій зоні. За підсумками переговорів було прийнято рішення про розширення міждержавного діалогу та поглиблення співпраці на рівні міністрів закордонних справ. Крім того, акцент було зроблено на необхідності встановлення режиму припинення вогню, оскільки рівень насильства на Донбасі є неприйнятним для системи європейських цінностей та морально-етичних норм сучасного світу [6]. 23 лютого 2017 р. голова ОБСЄ С. Курц заявив про збільшення кількості спостерігачів і годин патрулювання уздовж лінії зіткнення на Донбасі та зміцнення технічного потенціалу Спеціальної моніторингової місії в Україні [7]. Попри те, що політичне, дипломатичне та економічне співробітництво між Україною та Австрією, а також риторика офіційних осіб дають можливість робити позитивні прогнози з приводу головування Австрії в ОБСЄ, доволі показовими інші риси зовнішньої політики та дипломатії цієї країни. Йдеться, перш за все, про відносини з Російською Федерацією.

Традиційно Австрію зараховують до числа тих держав, які підтримують Росію. Підвалинами міцних міждержавних зв'язків є економічні інтереси, енергетика та схожі погляди на низку питань міжнародної політики. Відразу після анексії Криму і введення санкцій проти Росії під час візиту В. Путіна до Відня глава Федеральної палати економіки Крістоф Ляйтль підкреслив, що на тлі політичних розбіжностей економічні інтереси залишаються пріоритетними [8]. На тлі невдоволення бізнесових кіл та існуючих збитків глава австрійського МЗС С. Курц запропонував переглянути антиросійські санкції з тим, щоб відновити атмосферу довіри у діалозі ЄС з Росією [9].

Економічний зиск впливає на політичну позицію європейських держав. Враховуючи увагу до Австрії як держави, що очолює у 2017 р. ОБСЄ, доволі символічною є невідповідність позиції представників владної верхівки офіційно задекларованим цілям, які вона намагається здійснити у рамках головування. Значний резонанс справила оприлюднена думка депутата Національної Ради Австрії нижньої палати парламенту від ультраправої «Партії свободи» Дагмар

Белакович-Еневайн, яка у Москві заявила про легітимність анексії Криму Росією. І цей випадок непоодинокий. Щороку проросійська влада Криму проводить у Ялті економічний форум, який має статус міжнародного, оскільки до участі в ньому запрошують іноземних представників. Імовірно, таким чином офіційна Москва намагається легалізувати статус Криму. Натомість українська сторона дотримується позиції, що поїздки зарубіжних політиків на територію півострова не є офіційними і суперечать законодавству [10].

У 2017 р. про участь у даному заході заявили п'ять австрійських політиків, проте приїхали до Криму лише двоє: Йоганнес Гюбнер (нижня палата парламенту) та Ганс-Йорг Йеневайн (верхня палата), які є членами уже згаданої «Партії свободи». Показово, що Й.Гюбнер був присутній у Криму під час незаконного референдуму у березні 2014 р. і на території України є персоною нон грата [11]. Імовірно, що таке прихильне ставлення цієї партії до російської влади не випадкове – у січні 2017 р. «Партія свободи» підписала з провладною партією «Єдина Росія» угоду про співробітництво терміном на 5 років [12].

Доцільно припустити, що такі політичні маневри здійснювалися не дарма і стали одним з методів маніпулювання суспільною думкою австрійців напередодні дострокових парламентських виборів. Враховуючи своє геополітичне розташування, Австрія має надзвичайно важливу роль у таборі європейських прихильників Росії. Втручаючись у виборчий процес не тільки в Австрії, а й у Чехії та Угорщині офіційна Москва намагається сформувати міцний блок симпатиків політики, яку здійснює В.Путін («Putinverstehers»). Саме ці три країни є найвразливішими до російської інформаційної пропаганди [13]. Тож, впливаючи на розподіл політичних позицій у цих державах, вона отримує не лише додаткову міжнародну підтримку, а й дієвий спосіб розколоти і без того нестабільний ЄС [14].

За прогнозами вітчизняних аналітиків, прихід до влади «Партії свободи» суттєво не вплине на ставлення Австрії до України, оскільки дружні відносини з офіційною Москвою ґрунтуються на антиамериканських настроях та

наявності спільних економічних інтересів [15]. Водночас не виключено, що недостатня поінформованість з приводу участі Росії у подіях на Донбасі матиме суттєве значення для Відня у питанні зовнішньополітичних дій України та врегулювання конфлікту. З одного боку, йдеться про ефективність українських демократичних перетворень та антикорупційних реформ, на які так сподівається Європа. Уже аксіоматичною стала позиція держав-членів ЄС з приводу того, що підтримка України залежить від внутрішньополітичних змін. З іншого боку, на позицію Австрії суттєво впливає принцип нейтралітету, на підставі сумісності з яким офіційний Відень вибудовує двосторонні відносини з іншими державами та формує позицію в інтеграційних об'єднаннях. Будь-які зміни у міжнародному оточенні Австрія, яка понад усе цінує стабільність, що втілилася у нейтралітеті, сприймає як загрозу. Звісно, конфлікт на Донбасі став черговим зовнішньополітичним викликом, подолання якого стоїть на порядку денному офіційного Відня. Проте той факт, що Україна, прагнучи заручитися міжнародною підтримкою, не просто співпрацює з державами-членами Північноатлантичного Альянсу, а прагне поповнити його ряди, сприймається досить критично. Питання членства у НАТО свого часу стало причиною політичного та суспільного розколу у Австрії, тож розстановка зовнішньополітичних пріоритетів офіційного Києва на користь НАТО розглядається як джерело нової нестабільності у Східній Європі, а отже – поблизу австрійських кордонів. Для Австрії НАТО, перш за все, – ворог Росії, розширенню якого за рахунок країн ЦСЄ вона так вперто протистоїть.

Перераховані фактори дають можливість стверджувати, що Австрія сприймає Україну також крізь призму взаємовідносин із Росією.

Список використаних джерел

1. Переможець виборів у Австрії почав коаліційні переговори з ультраправими [Електронний ресурс] // Vector news. – 24.10.2017. – Режим доступу: <https://www.vectornews.net/news/society/37585-peremozhec-viborv-u-avstryi-pochav-koalcyn-peregovori-z-ultrapravimi.html>

2. В Австрії проходять дострокові парламентські вибори [Електронний ресурс] // Європейська правда. – 15.10.2017. – Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/news/2017/10/15/7072346/>

3. Im Twitter-Stil: Was die Kandidaten über Klimawandel, Asyl und Trump sagen. Die Spitzenkandidaten der Nationalratsparteien beantworten zehn außenpolitische Fragen [Електронний ресурс] // Die Presse. – 22.09.2017. – Режим доступу: http://diepresse.com/home/innenpolitik/nationalratswahl/5290010/Im-TwitterStil_Was-die-Kandidaten-ueber-Klimawandel-Asyl-und

4. Белєсков М. Канцлер Курц. Феномен австрійського вундеркінда та що від нього чекати Україні [Електронний ресурс] // Главком. – 23.10.2017. – Режим доступу: <https://glavcom.ua/world/observe/kancler-kurc-fenomen-avstriyskogo-vunderkinda-ta-shcho-vid-nogo-chekati-ukrajini--446001.html>

5. Defusing conflicts - reestablishing trust - fighting radicalization and violent extremism: Austria's priorities for 2017 OSCE Chairmanship // [Електронний ресурс] // OSCE. – Режим доступу: <http://www.osce.org/cio/291771>

6. Курц: ОБСЕ увеличит число наблюдателей в Украине [Електронний ресурс] // Вести. – Режим доступу: <http://vesti-ukr.com/mir/226666-kurts-obse-uvulichit-chislo-nabljudatelej-v-ukraine>

7. Українці у Відні пікетували представництво ОБСЄ [Електронний ресурс] // ЗІК.UA. – 23.02.2017. – Режим доступу: http://zik.ua/news/2017/02/23/ukraintsi_u_vidni_piketuvaly_predstavnytstvo_obsye_1049275

8. Гайдай Д. Австрія: слабка ланка Європи чи історичний союзник України? [Електронний ресурс] // Європейська правда. – 06.05.2016 – Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2016/05/6/7048512/>

9. Schult C., Dettmer M. Österreich will Russland-Sanktionen lockern [Електронний ресурс] // Spiegel. – Режим доступу: <http://www.spiegel.de/politik/ausland/oesterreich-will-osze-vorsitz-fuer-lockerung-der-russland-sanktionen-nutzen-a-1127914.html>

10. У Москві австрійський депутат підтримав анексію Криму – український посол [Електронний ресурс] // Радіо Свобода. – 13.04.2017. – Режим доступу: <https://ua.krymr.com/a/news/28428198.html>
11. До окупованої Ялти доїхали лише двоє з п'яти учасників з Австрії – посол [Електронний ресурс] // Європейська правда. – 23.04.2017. – Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/news/2017/04/23/7064859/>
12. Посол України: Схоже, австрійські політики в Ялті виконують контракт з РФ [Електронний ресурс] // Європейська правда. – 21.04.2017. – Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/news/2017/04/21/7064793/>
13. Lohse E., Vesser R., Wehner M., Wyssywa M. Russlands geheimer Feldzug gegen den Westen [Електронний ресурс] // Frankfurter Allgemeine. 11.03.2016. – Режим доступу: <http://www.faz.net/aktuell/politik/fluechtlingskrise/putin-manipuliert-gezielte-medienkampagne-gegen-deutschland-14117555.html>
14. Does Russia interfere in Czech, Austrian and Hungarian elections? [Електронний ресурс] // Political Capital. – 12.10.2017. – Режим доступу: http://www.politicalcapital.hu/padmin/source/documents/western_experiences_eastern_vulnerabilities_20171012.pdf
15. Гайдай Д. Аудит зовнішньої політики: Україна-Австрія [Електронний ресурс] // Главком. – 26.04.2016. – Режим доступу: <http://glavcom.ua/publications/347187-audit-zovnishnoji-politiki-ukrajina-avstrija.html>

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

*Гасанханли С.**

ПОНЯТТЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ЖІНОК У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Згідно з останніми даними Національного бюро з питань злочинності, рівень злочинності проти жінок збільшився з 41,7% до 53,9% у період між 2011 і 2016 роками. До 2015 року було зареєстровано лише 3,27,394 випадків, у тому числі 34,651 випадків насильства, 59 277 викрадень жінок, 7 734 вбивств та 1,13 403 випадків домашньої жорстокості, тощо. І на зараз ці цифри зростають [1]. Безмовний характер насильства в кожній країні маскує реальність міжнародного характеру цієї проблеми. Крім того, міжнародне право в першу чергу регулює поведінку держав і лише протягом останніх двох десятиліть значна увага приділяється боротьбі зі злочинами проти жінок.

Насильство проти жінок визнається в міжнародному праві як порушення прав людини. Як вже зазначалося, протягом останніх двох десятиліть Генеральна Асамблея ООН прийняла численні резолюції про насильства щодо жінок. Були прийняті міжнародні договори, які зосереджуються на трьох основних напрямках, в яких насильство щодо жінок порушує такі права людини: право на життя та особисту недоторканність, право на рівність і порушення заборони проти катувань.

Раннє законодавство про права людини, прийняте Організацією Об'єднаних Націй, спеціально не згадує про насильство щодо жінок, хоча воно і на той момент було досить актуальним. У 1948 році Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй прийняла Загальну декларацію прав людини. Стаття 3 Загальної декларації прав людини зазначає: «Кожен має право на життя, свободу та особисту недоторканність» [2]. Це право було підтверджено і Міжнародним пактом про громадянські та політичні права (1966 р.), який

* Аспірантка кафедри міжнародного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.ю.н., доц. Буткевич О.В.

захищає право на життя (стаття 6) та право на свободу та особисту недоторканність (стаття 9) [3]. Право на найвищі стандарти фізичного і психічного здоров'я стосуються і жінок. Тому держави, які є сторонами цих документів, зобов'язані захищати жінок від насильства в рамках своїх зобов'язань.

Як і попередні документи з прав людини, основний текст Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 18.12.1979 року, що набрала чинності в 1981 році, прямо не містила мови про насильство щодо жінок. Проте основна увага Конвенції, в якій держави-учасниці погоджуються «засудити дискримінацію жінок у всіх її формах», тлумачиться як така, що стосується насильства щодо жінок [4]. Як зазначає Рашида Манджу, нинішній Спеціальний доповідач ООН з питань насильства щодо жінок, «держави повинні визнати, що насильство щодо жінок не є основною проблемою, але насильство відбувається через те, що інші форми дискримінації процвітають». Такий погляд на насильство щодо жінок призвів до того, що Комітет з ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок, прийняв Загальну рекомендацію № 19. Ця рекомендація прямо передбачила гендерне насильство, як форму дискримінації.

Визначення дискримінації включає в себе гендерне насильство, тобто насильство, спрямоване проти жінки через те, що вона є жінкою. Вона включає в себе дії, які завдають фізичної, психічної або сексуальної шкоди або страждання, загрозу таких діянь, примус та інші дії [5].

Рекомендація 19 Комітету ООН щодо ліквідації дискримінації стосовно жінок також розглядала насильство як засіб дискримінації щодо жінок, зазначивши: «Насильство в сім'ї є однією з найбільш підступних форм насильства щодо жінок. Вона широко поширена у всіх суспільствах».

«Торгівля жінками» стає все більш відомою фразою, оскільки висвітлення цієї проблеми в засобах масової інформації є достатньо великою. Незважаючи на те, що цей новий рівень уваги говорить про те, що торгівля жінками є нещодавньою проблемою, міжнародне співтовариство звернулося до

торгівлі жінками більше 100 років тому через прийняття Конвенції 1949 року про боротьбу з торгівлею людьми та експлуатацію проституції. Важливо відзначити, що динаміка торгівлі людьми в сучасній епісі різко змінилася, що вимагає нових підходів до вирішення цього серйозного глобального зловживання правами жінки, включаючи спеціальні правові заходи захисту жертв торгівлі людьми, запровадження більш ефективних кримінальних санкцій [4].

Серед інших злочинів проти жінок можна назвати і сексуальне домагання. Термін «сексуальні домагання» вперше з'явився в кінці 1970-х років у Сполучених Штатах.

Проаналізовані злочини проти жінок не є вичерпними. Міжнародне право до таких злочинів відносить також сексуальний напад, примусову стерилізацію, феміцид, примусові шлюби тощо. Існують і інші форми насильства. Боротьба з цими злочинами - це всесвітня проблема, яка зачіпає жінок різного віку, етнічних груп, рас, національностей та соціально-економічного становища[6].

Отже, як тільки будуть встановлені цінності гендерної свободи та рівності статей, в рівній мірі і відкриється простір для суспільства, яке буде чутливо реагувати на потреби жінки, яке буде забезпечувати їй безпечне середовище. Тим самим і зменшиться кількість злочинів проти жінок. Все це залежить від рівня освіти, освітньо- політичної політики в кожній країні.

Список використаних джерел

1. Злочини проти жінок зростають [Електронний ресурс] // За матеріалами НТВ rand Studio. – 15 березня 2017/ – Режим доступу: <http://www.hindustantimes.com/brandstories/tatateajaagore/crimes-against-women-are-rising.html>

2. Мартинов А.Ю. Загальна декларація прав людини 1948 [Електронний ресурс] // Енциклопедія історії України: Т. 3: Е-Й / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. – К.: В-во "Наукова думка", 2005. – 672 с.

3. Скринька Д.В. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 // Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т./Редкол.: Л.В. Губерський (голова) та ін. – К.:Знання України, 2004. – Т.2. – С. 42–43.

4. Попередження і викорінення насильства щодо жінок: міжнародне законодавство. – К, 1999. – С.11–13.

5. Бойченко Л.Д. Гендерное насилие: причины и следствия. – Петрозаводск, 2005. – С.41-43.

6. Чеботарева А.С. Международная защита прав женщин: дис. канд. юрид. наук. М., 1994. – С.65–66.

АКТИ ВИЗНАННЯ ТА НЕВИЗНАННЯ ЯК МІЖНАРОДНІ ПРОТИПРАВНІ ДІЯННЯ

Акти визнання та невизнання найчастіше розглядалися в доктрині міжнародного права як такі, що повністю залежать від волі держави. Проте сучасне міжнародне право має інші підходи до даного питання.

Дослідження цього питання є актуальним, оскільки воно прямо пов'язане з практикою сучасних міжнародних відносин. Крім того, воно є надважливим для України в контексті захисту національних інтересів в умовах агресії Російської Федерації.

Слід зазначити, що свавільне визнання чи невизнання може мати ряд негативних наслідків, серед яких можна виділити такі:

- порушення територіальної цілісності чи суверенітету певної держави;
- створення зони нестабільності чи передумов для збройного конфлікту;
- порушення прав осіб (як індивідуальних, так і колективних), що проживають на певній території.

Сучасна доктрина передбачає, що «ймовірно, немає іншого питання в сфері міжнародного права, в якому право і політика були б більш тісно переплетені. Однак, це не означає, що визнання в сенсі вираження думки щодо правового статусу утворення або органу, є виключно політичним актом, який може видаватися на розсуд держави. Визнання, якщо воно не ґрунтується на міжнародному праві (наприклад, передчасне визнання) та має місце за ініціативи держави, може являти собою міжнародне протиправне діяння, яке спричиняє відповідальність держав». При цьому, обов'язок не визнавати нові утворення за ряду обставин накладається на держави і згідно зі Статтями про відповідальність держав, і згідно з рядом двосторонніх договорів, і згідно з певними резолюціями Ради Безпеки ООН [1].

* Аспіранка кафедри міжнародного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Науковий керівник: д.ю.н., проф. Мицик В. В.

Відповідно до Статей про відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння, жодна держава не визнає правомірним стан, який склався внаслідок серйозного порушення обов'язків, що витікають з імперативної норми загального міжнародного права, і не надає допомоги чи сприяння в збереженні такого стану (статті 40-41) [2]. А пункт третій статті 5 визначення агресії, затвердженого резолюцією 3314 (XXIX) Генеральної Асамблеї ООН від 14 грудня 1974 року, встановлює, що ніяке територіальне придбання або особлива вигода, отримані в результаті агресії, не є і не можуть бути визнані законними [3].

На думку автора, визнання як міжнародне протиправне діяння найчастіше має місце, коли держава використовує такий акт як інструмент маніпуляцій для виправдання власної збройної агресії, створення маріонеткових утворень для поширення власного контролю над ресурсами чи територіями тощо. У таких ситуаціях, як правило, має місце порушення імперативних норм міжнародного права, а отже – і зобов'язань *erga omnes*. Таким чином, кожна держава має право вимагати реалізації міжнародно-правової відповідальності порушника. Отже, характерною особливістю актів визнання чи невизнання як міжнародних протиправних діянь є той факт, що у недопущенні такого акту і його правових наслідків зацікавлене все міжнародне співтовариство.

Крім того, приклад визнання як міжнародного протиправного діяння ставить питання про розвиток інституту міжнародної відповідальності в цілому. Адже, як правило, реакція на міжнародне протиправне діяння є правом, а не обов'язком держави. Проте логічно припустити, що бездіяльність міжнародного співтовариства у випадках протиправного визнання може не лише заохочувати порушника, але і легітимізувати таке міжнародне протиправне діяння (тобто виступати своєрідним мовчазним визнанням). Таким чином, кодифікація з питань визнання повинна закріпити не лише право, але і обов'язок сприяти реалізації міжнародно-правової відповідальності порушника, адже в таких ситуаціях мова йде про міжнародний мир і безпеку, стабільність та дотримання прав людини.

Іншим аспектом акту визнання як міжнародного протиправного діяння є легкість його встановлення. У більшості випадків досить просто визначити як норму міжнародного права, яка була порушена, так і ознаку, відповідно до якої певне діяння буде приписуватися державі. Адже акт визнання буде завжди тією чи іншою мірою пов'язаний з діями органів публічної влади держави.

Акти визнання можуть вважатися міжнародними протиправними діяннями, оскільки вони не є такими, що стосуються виключно зовнішньої політики певної держави. Кожен такий акт має низку правових наслідків і має суттєвий вплив на розвиток міжнародних відносин. Саме тому держава не має права надавати чи не надавати визнання на власний розсуд. Звісно, оскільки наразі не існує органу або організації, які б однозначно відповідали за універсальне колективне визнання, держава наділена певним рівнем дискреції щодо кожної конкретної ситуації. Проте, як було вказано вище, держави не лише перевищують міру розумної допустимої дискреції, але і намагаються перетворити власні акти визнання на волюнтаристські діяння. Таке ставлення держав наносить шкоду не лише прямо зацікавленим акторам міжнародних відносин, але і міжнародному співтовариству в цілому.

Таким чином, акти визнання та невизнання можуть перетворюватися на міжнародні протиправні діяння, і завдання всього міжнародного співтовариства – надавати їм вчасну оцінку та сприяти ефективній реалізації міжнародно-правової відповідальності порушника.

Список використаних джерел

1. Talmon S. Recognition of states and governments in international law [Electronic resource]. – URL: <http://fichasmorra.wordpress.com/2010/03/04/recognition-of-states-and-governments-in-international-law/> (Last accessed: 10.10.2017).

2. Ответственность государств за международно-противоправные деяния: Доклад Комиссии международного права [Электронный ресурс]. – URL:

http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/pdf/responsibility.pdf (Дата обращения: 10.10.2017).

3. Определение агрессии [Электронный ресурс]. – URL: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/aggression.shtml (Дата обращения: 10.10.2017).

СУД ЄС В РАМКАХ СИСТЕМИ РЕГІОНАЛЬНИХ ОБ'ЄДНАНЬ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Частина 1 статті 13 Маастрихтського договору зазначає, що “Союз має інституціональний механізм, покликаний проводити в життя його цінності, здійснювати його цілі, служити його інтересам, інтересам його громадян та держав-членів, а також забезпечувати послідовність, ефективність та спадкоємність його політики і його дій.

Інститутами Союзу є:

- Європейський парламент;
- Європейська рада;
- Рада;
- Європейська комісія;
- Суд Європейського Союзу;
- Європейський центральний банк;
- Рахункова палата” [1].

Більше того, у частині 2 вищезгаданої статті вказується, що “кожен інститут діє в межах повноважень, які надані йому в Договорах, відповідно до передбачених Договорами процедурами, умовами та цілями. Інститути підтримують між собою лояльне співробітництво” [1].

Правову основу європейської економічної інтеграції коротко розглянемо на прикладі Суду ЄС як частини інституційної системи Європейського Союзу.

Суд Європейського Союзу тлумачить законодавство ЄС, щоб переконатися, що воно застосовується однаково в усіх країнах ЄС, і вирішує правові спори між національними урядами та інституціями ЄС [2].

* Аспірантка кафедри міжнародного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
Науковий керівник: д.ю.н., доц. Білоцький С.Д.

Функціонування Суду ЄС регламентується статтею 19 Маастрихтського договору: “Суд Європейського Союзу включає в себе Суд, Суд і спеціалізовані трибунали” [1].

Головним завданням Суду ЄС є забезпечення того, щоб заходи, прийняті інституціями ЄС та державами-членами у відповідних випадках не суперечили установчим договорам [2, с.28].

Суд ЄС складається з одного судді-представника від кожної держави-члена і 11 генеральних адвокатів, засідає в Люксембурзі [2].

Суд ЄС виконує наступні функції:

- тлумачення права;
- забезпечення дотримання права;
- визнання правових актів ЄС недійсними;
- забезпечення вжиття певних заходів інституціями ЄС;
- застосування санкцій проти інституцій [2].

Суд також виступає в якості арбітражного суду, що врегульовує конфлікти між інституціями, організаціями та державами-членами. При цьому, він не має достатньо повноважень для безпосереднього втручання, його дії повинні відповідати установчим договорам. Його основні функції обмежуються “забезпеченням виконання державами-членами своїх зобов'язань за договорами, розглядаючи законність дій інституцій Співтовариства і забезпечення однакового застосування актів ЄС в державах-членах” [6, с.132].

Стаття 263 Договору про функціонування Європейського Союзу (надалі - ДФЄС) стосується питання взаємодії Суду ЄС з іншими установами ЄС та зазначає, що “Суд Європейського Союзу контролює правомірність законодавчих актів, актів Ради, Комісії та Європейського центрального банку, крім рекомендації чи висновків, а також актів Європейського парламенту і Європейської ради, спрямованих на створення правових наслідків щодо третіх осіб. Крім того, Суд Європейського Союзу контролює правомірність актів органів або установ Союзу, спрямованих на створення правових наслідків щодо третіх осіб. З цією метою Суд Європейського Союзу повноважний виносити рішення по позовах, які подаються

державою-членом, Європейським парламентом, Радою або Комісією... Суд Європейського Союзу вповноважений виносити рішення по позовах, які подаються Рахунковою палатою, Європейським центральним банком і Комітетом регіонів з метою захисту своїх прерогатив” [3].

Важливим питанням є також взаємодія Суду ЄС та Комісії. Так, відповідно до статті 258 ДФЄС, Комісія може подати позов проти держави-члена, якщо остання “не виконала якийсь з обов'язків, покладених на нього відповідно до Договорів”. Та частини 2 та 3 статті 259 ДФЄС зазначають, що “До того як одна держава-член подасть проти іншої держави-члена позов на підставі передбачуваного порушення останнім обов'язків, покладених на нього відповідно до Договорів, перша держава-член має звернутися з цим питанням до Комісії. Комісія виносить мотивований висновок, попередньо давши можливість зацікавленим державам представити в порядку змагального виробництва свої письмові та усні зауваження [3]. Таким чином, ми бачимо, що якщо держава-член хоче звернутися до Суду ЄС, вони повинні спочатку звернутися до Комісії. За Алеком Стоуном Світом, висновки Комісії є детермінуючими критеріями рішень Суду ЄС [7].

Більшість вчених погоджуються в тому, що Суд ЄС та Комісія є хорошими партнерами в процесі європейської інтеграції. Е. Штайн, наприклад, впевнений в тому, що Комісія була потужним союзником Суду з перших днів його функціонування та в подальшому процесі європейської інтеграції [4]. Згідно з Берлі і Маттлі, і Комісія, і Суд є «про-інтегрованими»: вони зроблять все можливе, щоб реалізувати свої власні цілі [5].

Отже Суд Європейського Союзу займає одне з вирішальних місць в інституційній системі ЄС. Він є наднаціональним органом, який стоїть на чолі національних судів. До нього можуть звертатися як основні інституції ЄС, такі як Рада, Комісія, Європарламент, Європейський центральний банк, Рахункова палата і Комітет регіонів, так і національні суди (з метою тлумачення певної норми права), компанії, а також, в деяких випадках, фізичні особи, чії права були порушені інституцією ЄС.

Список використаних джерел

1. Договор о Европейском Союзе [Электронный ресурс]. – 1992. – Режим доступа: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_029.
2. European Union. Court of Justice of the European Union (CJEU) [Электронный ресурс] / European Union – Режим доступа: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/court-justice_en.
3. Договор о функционировании Европейского Союза [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://eulaw.ru/treaties/tfeu>.
4. Stein E. LAWYERS, JUDGES, AND THE MAKING OF A TRANSNATIONAL CONSTITUTION / Eric Stein. // American Journal of International Law. – 1981. – №1. – С. 1–27.
5. Burley A. Europe Before the Court: A Political Theory of Legal Integration / A. Burley, W. Mattli. // The IO Foundation. – 1993. – №1. – С. 41–76.
6. Kennedy T. The European Court of Justice / Tom Kennedy // The Institutions of the European Union. – 2006. – С. 125–145.
7. Stone Sweet A. The Judicial Construction of Europe / Alec Stone Sweet. – Oxford: Oxford University Press, 2004.

СПІВВІДНОШЕННЯ УГОД ПРО ЗОНУ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ З ПРАВОМ СВІТОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТОРГІВЛІ

По мірі збільшення кількості країн - учасниць регіональних об'єднань з преференційними умовами міжнародної торгівлі ставлення до преференцій у міжнародній спільноті ставало більш терпимим. Дискусії та практичні дії зводилися до впорядкування застосування торговельних преференцій та зменшення шкоди від них для третіх країн.

У Генеральній угоді з тарифів і торгівлі 1947 року (далі – ГАТТ) в статті XXIV: 8(b) ГАТТ – *«Територіальне застосування - Прикордонна торгівля - Митні союзи та зони вільної торгівлі»* зазначено: *«Під зоною вільної торгівлі слід розуміти групу з двох чи більше митних територій, на яких мита та інші обмежувальні засоби регулювання торгівлі скасовуються відносно основної частини торгівлі між складовими територіями стосовно товарів, які походять із таких територій»* [1]. Крім того, відповідно до пункту 4 зазначеної статті вказано, що Сторони визнають бажаність поширення свободи торгівлі шляхом розвитку через укладення добровільних угод, тіснішої інтеграції між економіками країн, які є сторонами таких угод. Вони також визнають, що метою митного союзу чи зони вільної торгівлі повинне бути сприяння торгівлі між їх складовими територіями, а не підвищення бар'єрів у торгівлі інших сторін з такими територіями.

Таким чином, СОТ не визначено заборони на утворення ЗВТ між державами, якщо вони є державами-членами цієї організації. Тим не менш, у випадку створення ЗВТ допускається ряд загальноновизнаних винятків із загального правила застосування заходів регулювання зовнішньої торгівлі, щоб заздалегідь дозволити країнам робити розумні відступи: при критичній нестачі продовольчих та інших важливих товарів у країні, у зв'язку з застосовуваними

* Аспірантка кафедри порівняльного та європейського права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.ю.н., проф. Муравйов В.І.

стандартами і правилами класифікації, для підтримки рівноваги платіжного балансу, в інтересах суспільної моралі, захисту життя і здоров'я людей та при деяких інших особливих обставин. Принципове значення має також пункт 12, який вимагає, щоб кожна країна - член СОТ використовувала наявні в її розпорядженні розумні заходи з метою забезпечення дотримання положень угоди регіональними і місцевими урядами і владою на її території. Необхідно відзначити пункт 10, в якому стверджується, що країни - члени СОТ можуть більшістю голосів у дві третини затверджувати пропозиції, які не повністю узгоджуються з вимогами пунктів 5-9. Так, допускаються винятки із загальних правил, але виключення вимагає отримання схвалення кваліфікованою більшістю членів СОТ.

У результаті "Уругвайського раунду багатосторонніх торгових переговорів у 1986 – 1994 рр. була досягнута Домовленість про тлумачення статті XXIV ГАТТ 1994 р. У преамбулі Домовленості наголошується зростання числа і значення митних союзів і зон вільної торгівлі, а також внесок у розширення світової торгівлі, який може бути зроблений шляхом більш тісної економічної інтеграції країн-учасниць цих об'єднань. У преамбулі відзначається, що цей внесок збільшився б при поширенні лібералізації торгівлі між учасниками митних союзів і зон вільної торгівлі на весь їх зовнішньоторговельний оборот, тобто на товарообіг з третіми країнами. Домовленість про тлумачення статті XXIV уточнює ряд критеріїв, що дозволяють більш об'єктивно судити про наслідки функціонування митних союзів і зон вільної торгівлі та доцільності застосування у разі потреби коригувальних заходів [2]. Для забезпечення відповідності митних союзів і зон вільної торгівлі до вимог статті У Генеральній угоді з торгівлі послугами (далі - ГАТС) міститься спеціальна стаття V («Економічна інтеграція»), що стосується регіональних економічних об'єднань. Положення цієї статті будуть застосовуватись у випадках, коли у різних регіональних об'єднаннях лібералізація пошириться і на торгівлю послугами, тому що окремі регіональні угоди у сфері торгівлі послугами у світовій практиці відсутні. ГАТС регулює не

тільки власне торгівлю послугами, але і переміщення капіталу через кордон, у тому числі в матеріальній формі, пов'язане із створенням необхідної інфраструктури за кордоном для надання послуг.

У статті V ГАТС частково відтворюються положення статті XXIV ГАТТ стосовно торгівлі послугами, але є і деякі особливості. Наприклад, п. 1 статті V не перешкоджає жодній з країн - членів СОТ брати участь або вступати в яку-небудь угоду, яка спрямована на лібералізацію взаємної торгівлі послугами, але в цьому ж пункті перед учасниками таких угод ставляться дві важливі умови. Угоди повинні, по-перше, охоплювати значну кількість секторів торгівлі послугами (за кількістю, обсягом операцій і способів поставки послуг) і, по-друге, не допускати або усувати будь-яку дискримінацію між учасниками шляхом ліквідації існуючих і заборони встановлення нових дискримінаційних заходів [3]. В п. 2 обмовляється, що при оцінці дотримання вимог щодо дискримінації увага звертається на те, наскільки угода відповідає загальному процесу економічної інтеграції та лібералізації торгівлі серед її учасників. Метою зазначеного в пункті 1 такої угоди повинна бути лібералізація торгівлі між учасниками, але не повинно бути збільшення загального рівня бар'єрів в торгівлі щодо держави- члена СОТ поза такою угодою в порівнянні з рівнем, що застосовувався до угоди.

Отже, позиція СОТ полягає в тому, щоб мотивувати створення ЗВТ, розширити рамки лібералізації торгівлі в таких зонах. Крім того, за загальним правилом, обмежувальні заходи, такі як антидемпінгові, компенсаційні або антисубсидійні можливі між членами ЗВТ. Однак низка зон вільної торгівлі все ж вийшли на поглиблений рівень інтеграції та заборонили використання обмежувальних заходів в угодах про створення ЗВТ. Тим не менш, загальне правило полягає в тому, що такі заходи є дозволеними між країнами в зоні вільної торгівлі.

Список використаних джерел

1. Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ 1947) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_264/page
2. Березовська І.А. Зона вільної торгівлі як складова Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Users/pc/Desktop/apmv_2013_115\(2\)__7.pdf](file:///C:/Users/pc/Desktop/apmv_2013_115(2)__7.pdf)
3. Філіпенко А.С. Особливості міжнародного регулювання торгівлі послугами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Users/pc/Desktop/sru_2016_1_3.pdf

ГЕНЕЗИС ДЖЕРЕЛ КОНЦЕПЦІЇ УНІВЕРСАЛЬНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ: ВІД НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ ДО КІНЦЯ ВЕСТФАЛЬСЬКОЇ СИСТЕМИ

Концепція універсальної юрисдикції дозволяє державам або міжнародним організаціям висувати кримінальне обвинувачення особі незалежно від того, де був вчинений злочин, незважаючи на громадянство звинуваченої особи, її місцеперебування, або будь-які інші відносини з органом звинувачення [1, с. 252].

Особливою її формою є універсальна юрисдикція in absentia, яка, за визначенням Л. Рейдамса, полягає у тому, що будь-яка держава може одноособово розпочати розслідування проти вищезгаданої особи у її відсутності [2, с. 38].

Універсальна юрисдикція є одним з видів юрисдикції, визнаним загальним міжнародним правом. Незважаючи на уявну новизну цієї концепції, вона має глибокі історичні корні і тісно пов'язана з концепцією *hostis humani generis*, за якої певні особи в силу скоєних серйозних злочинів розглядалися як вороги всього людства, які не повинні залишитися безкарними. Сказане стосується насамперед піратів. Ще в часи Цицерона пірати визнавалися особливо небезпечними злочинцями, які повинні понести заслужене покарання незалежно від того, якій державі вони заподіяли шкоду. Потім, починаючи з XVI ст. юрисдикція стала встановлюватися над іншими видами злочинів. Зокрема, дослідник того часу Коваррувій вважав, що відповідно до природного права, загального для всіх народів, держава, на території якого знайдений злочинець, має обрати один з двох варіантів можливих дій: екстрадувати виявленого злочинця або судити його [10, с. 6].

* Аспірантка кафедри міжнародного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Науковий керівник: к.ю.н., доц. Гнатовський М.М.

Згодом універсальна юрисдикція стала застосовуватися тільки до найбільш небезпечних форм протиправних діянь (цей факт віддзеркалювався в працях Г. Гроція і Е. де Ваттеля) [3, с. 124]. Зокрема, основний принцип універсальної юрисдикції – *aut dedere aut judicare* – був сформульований Г. Гроцієм. Вчений виходив з того, що "так як держави не повинні допускати, щоб інша держава, використовуючи збройну силу, вступила в їх межі заради здійснення покарання, оскільки це недоцільно, то ... держава, в якій знаходиться той, хто звинувачений у злочині, повинна або сама, на вимогу іншої держави покарати злочинця, або залишити це на розсуд відповідної держави [4, с. 508].

Дослідження цих науковців, на мою думку, можна вважати доктриною міжнародного права в розумінні ст. 38 Статуту Міжнародного Суду ООН [5].

Починаючи з другої половини ХХ ст., розуміння універсальної юрисдикції модифікувалося у зв'язку з виникненням концепцій *erga omnes* і *jus cogens*, що стали частиною позитивного міжнародного права, змінився й зміст універсальної юрисдикції. Відтепер вона застосовувалася виходячи єдино з характеру вчиненого міжнародного злочину.

Новим етапом міжнародного співробітництва держав у цій галузі у 1937 році стала розробка під егідою Ліги Націй Конвенції про попередження тероризму та покарання за нього, а також Конвенції про створення міжнародного кримінального суду. Хоча обидві конвенції так і не вступили в силу, багато їх положень лягли в основу становлення таких принципів і норм міжнародного співробітництва в боротьбі з тероризмом, як невідворотність покарання злочинців, універсальна юрисдикція, зобов'язання або видавати передбачуваного злочинця, або переслідувати його в кримінально-процесуальному порядку, положення про взаємний обмін відповідною інформацією тощо [6, с. 267].

Саме вищеперераховані концепції стали базисом для можливості застосування універсальної юрисдикції до воєнних злочинів, яка стала на порядку денному під час Другої Світової війни. Наприклад, вже Комісія ООН з

воєнних злочинів зазначала, що «право засуджувати за воєнні злочини...належить кожній незалежній державі [7].

На мою думку, найважливішою подією в генезисі джерел концепції універсальної юрисдикції стало прийняття Женевських конвенцій 1949 року, які прямо зобов'язують держави встановити універсальну юрисдикцію щодо їх «серйозних» (grave) порушень [8, с. 43]. Подальші тенденції до закріплення концепції універсальної юрисдикції на міжнародному рівні можна виявити в ряді універсальних міжнародних договорів: Конвенції про запобігання злочину геноциду та покарання за нього від 9 грудня 1948 року, Міжнародній конвенції «Про припинення злочину апартеїду та покарання за нього» від 30 листопада 1973 року, Конвенції Організації Об'єднаних Націй з морського права від 10 грудня 1982 року [9, с. 315].

Отже, концепція універсальної юрисдикції має глибоке коріння в історії міжнародного права. Хоча остаточне оформлення та практичне застосування вона отримала лише в період сучасного міжнародного права, попередні дослідження та ідеї слугували основоположними засадами для її подальшого закріплення.

Список використаних джерел

1. Lyal S. Sunga. Individual Responsibility in International Law for Serious Human Rights Violations. – 2001. – Nijhoff. – P. 252.
2. Luc Reydams. Universal Jurisdiction: International and Municipal Legal Perspectives. – 2003. – Oxford, New York: Oxford University Press.
3. Право народов, или Принципы естественного права, применяемые к поведению и делам наций и суверенов [Текст] / Э. Ваттель. - М. : Госюриздат. – 1960. – 166 с.
4. Гроций Г. О праве войны и мира: Репринт. с изд. 1956 г. / Г. Гроций. – М.: Ладомир. – 1994. – 868 с.

5. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду.– [Електронний ресурс] // Офіційний портал Верховної Ради України.– Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010. – Дата доступу 02.12.2016.

6. Международное право [Текст] : учебник / МГИМО ; отв. ред.: Ю. М. Колосов, В. И. Кузнецов. – 2-е изд., доп. и перераб. – М. : Междунар. отношения, 1998.

7. Law Reports of Trials of War Criminals (L.R.T.W.C) [Електронний ресурс]. – Vol. 15. – Режим доступу: https://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/Law-Reports_Vol-15.pdf. – Дата доступа 05.05.2017

8. Женевские конвенции от 12 августа 1949 года и дополнительные протоколы к ним [Текст] / Междунар. ком. Красного Креста. - М. : [б. и.], 1994. – 319 с.

9. Лямин Н.М. Становление принципа универсальной юрисдикции и ее осуществление органами международного уголовного правосудия // Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: юридические науки. - М: РУДН. – 2014. – №2. – С. 311-319.

10. Королев, Г. А. Универсальная юрисдикция государств в отношении серьезных нарушений норм международного права: основания применения и порядок осуществления: автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. – М., 2010. – 18 с.

ОЦІНКА ВІДПОВІДНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВИБУХОВОГО ОЗБРОЄННЯ В ГУСТОНАСЕЛЕНИХ РАЙОНАХ МІЖНАРОДНОМУ ГУМАНІТАРНОМУ ПРАВУ

Сучасні збройні конфлікти давно вже перейшли стадію відкритих зіткнень на відкритих просторах, де одна сторона протистоїть іншій. Сьогодні, збройні конфлікти дедалі глибше проникають в населені пункти, інфраструктуру міст і сіл, завдаючи значних ушкоджень і страждань цивільному населенню.

Слідуючи принципу гуманності та захисту населення від наслідків збройних конфліктів, міжнародне гуманітарне право намагається усіма можливими правовими засобами попередити й запобігти перетворенню цивільних осіб у військові цілі.

Однією з найсерйозніших загроз в сучасних умовах ведення збройних конфліктів є використання вибухового озброєння. З точки зору «права Гааги» жодних нарікань до залучення такого озброєння немає, проте використання такого виду зброї в густонаселених районах викликає серйозне занепокоєння.

Такий тренд в сучасних збройних конфліктах міжнародного та неміжнародного характеру буде з часом тільки посилюватися, зважаючи на зростаючу урбанізацію. Сирія, Лівія, Україна, Філіппіни, Ємен, Ірак – ось далеко не повний список держав, на території яких лєвова частка збройних протистоянь із застосуванням вибухового озброєння відбуваються в густонаселених районах. Як показує практика, саме такі дії сторін, що знаходяться в конфлікті, призводять до найбільшої кількості смертей цивільного населення, руйнування об'єктів цивільної інфраструктури.

Густонаселений район потрібно розуміти, як синонім терміну «зосередження цивільного населення», що означає будь-яке зосередження

* Аспірант кафедри міжнародного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Науковий керівник: к.ю.н., доц. Гнатовський М.М.

цивільного населення, постійне або тимчасове, таке, як в житлових частинах міст, або в заселених селищах чи селах, або ж в таборах чи колонах біженців або евакуйованих, або в групах кочового населення [1].

Вибухове озброєння можна визначити, як конкретний вид звичайної зброї, що вражає точку детонації через вибух та фрагментацію його частин та має значний масштаб ураження [2].

Залучення вибухового озброєння проти військових цілей в густонаселених районах часто має невибірковий та руйнівний ефект щодо цивільного населення, яке знаходиться в межах території ураження вибуховою зброєю.

Вибухове озброєння несе велику шкоду для цивільного населення не лише в момент безпосереднього вибуху, але й у вигляді нерозірваних боєприпасів та залишених вибухонебезпечних боєприпасів. Протокол про вибухонебезпечні пережитки війни 2003 року направлений саме на мінімізацію ризиків та наслідків, пов'язаних з нерозірваними боєприпасами.

Хоча використання вибухової зброї в густонаселених районах прямо не регулюється МГП, будь-яке використання такого виду озброєння повинно відповідати нормам МГП, що регулюють ведення воєнних дій, зокрема, заборона прямого нападу на цивільних осіб чи цивільні об'єкти, заборона нападів невибіркового та непропорційного характеру, зобов'язання приймати всі можливі запобіжні заходи при нападі.

Оцінка відповідності використання вибухового озброєння в густонаселених районах міжнародному гуманітарному праву повинна здійснюватися, в першу чергу, з врахуванням дотримання принципу заборони нападів невибіркового характеру. Стаття 51 Додаткового протоколу I, а також норма звичаєвого МГП забороняють напади невибіркового характеру. Застосування деяких типів вибухового озброєння може спричинити саме такі напади, що заборонені ч.4 статті 51 ДП 1, а саме:

b) напади, при яких застосовуються методи або засоби ведення воєнних дій, які не можуть бути спрямовані на конкретні воєнні об'єкти; або

с) напади, при яких застосовуються методи або засоби ведення воєнних дій, наслідки яких не можуть бути обмежені, як це вимагається згідно з цим Протоколом; і які, таким чином, у кожному такому випадку поразяють воєнні об'єкти й цивільних осіб або цивільні об'єкти, не розрізняючи їх.[3]

Розуміючи небезпеку, яку несе використання вибухового озброєння в густонаселених районах, і зважаючи на дані щодо втрат серед цивільного населення в збройних конфліктах за останні роки, що були спричинені саме в результаті застосування такої зброї, очевидно, що необхідно обмежити можливість ведення воєнних дій в місцях зосередження цивільного населення із використанням вибухової зброї. Міжнародна спільнота повинна усвідомити, що застосування вибухового озброєння в густонаселених районах сьогодні і в майбутньому – це майже гарантоване порушення заборони нападів невідбиркового характеру.

Сьогодні існують декілька точок зору щодо того чи існуючі норми МГП є достатніми для регулювання використання вибухового озброєння в густонаселених районах або ж потрібно затвердити нові стандарти, які б краще захищали цивільне населення та цивільні об'єкти від наслідків застосування такої зброї. Можна стверджувати, що наразі це питання обговорюється в середовищі експертів з МГП, політиків та громадськості, проте жодних конкретних заходів не було запропоновано, тому кількість жертв, спричинених використанням вибухового озброєння в густонаселених районах продовжує невпинно зростати.

Список використаних джерел

1. Protocol on prohibitions or restrictions on the use of incendiary weapons [Електронний ресурс]. – 1980. – Режим доступу: [https://unog.ch/80256EDD006B8954/\(httpAssets\)/B409BC0DCFA0171CC12571DE005BC1DD/\\$file/PROTOCOL+III.pdf](https://unog.ch/80256EDD006B8954/(httpAssets)/B409BC0DCFA0171CC12571DE005BC1DD/$file/PROTOCOL+III.pdf).

2. Preventing human suffering from the use of explosive weapons in populated areas – the INEW call [Электронный ресурс]. – 2011. – Режим доступа: <http://www.inew.org/about-inew/inew-call-commentary>.

3. Дополнительный протокол к Женевским конвенциям от 12 августа 1949 года, касающийся защиты жертв международных вооруженных конфликтов [Электронный ресурс]. – 1977. – Режим доступа: https://www.icrc.org/rus/assets/files/2013/ap_i_rus.pdf.

ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ДОГОВІРНОГО МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ УКРАЇНСЬКО-КИТАЙСЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Українсько-китайські міжнародні відносини еволюціонували від основ визнання і встановлення дипломатичних відносин до проголошення відносин стратегічного партнерства, від декларації спільності загальних принципів до конкретних юридично обов'язкових домовленостей. Саме тому аналіз договірної механізми міжнародно-правового регулювання відносин між Україною і КНР відіграє ключову роль в ефективному втіленні подальшого двостороннього співробітництва між країнами.

Аналіз чинних міжнародних угод, які становлять договірну базу двосторонніх відносин між нашими державами можна здійснювати беручи до уваги їх класифікацію за різними класичними критеріями. Перш за все варто виокремити етап укладення рамкових угод з політичних питань, які визначають загальний курс двосторонніх міжнародних відносин між Україною та КНР та рамкових галузевих угод загального змісту. Спільне комюніке про встановлення дипломатичних відносин між Україною та КНР від 4 січня 1992 року та Меморандум взаєморозуміння до Комюніке, Спільне українсько-китайське комюніке від 31 жовтня 1992 року, Спільну Декларацію України і Китайської Народної Республіки від 6 вересня 1994 року, Спільне комюніке від 25 червня 1995 року, Спільну Декларацію про розвиток та поглиблення відносин дружби і співробітництва між Україною і КНР від 4 грудня 1995 року та інші угоди, об'єднує особливість тяжіння положень цих документів до «м'якого права». Більшість статей не містять норм, які б створювали права і обов'язки сторін, а визначають загальну сферу, щодо якої укладено договір. Вирізняльною ознакою актів «м'якого права» є їх існування на межі між юридичними нормами та нормами морально-політичного характеру [1, с. 56].

* Здобувач кафедри порівняльного і європейського права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Науковий керівник: д.ю.н., доц. Смирнова К.В.

Вищезазначені договори закріплюють, зокрема, готовність сторін «розвивати відносини дружби та співробітництва між двома країнами на основі принципів мирного співіснування, взаємної поваги до суверенітету і територіальної цілісності, взаємного ненападу, невтручання у внутрішні справи один одного, рівності, взаємної вигоди, а також мирного врегулювання спорів» [2], деякі документи окреслюють перелік обопільно цікавих галузей співробітництва та обміну, зокрема, сфери культури, науки, освіти, спорту і туризму.

З огляду на те, що стратегічний характер партнерства України з КНР має, насамперед, економічне підґрунтя, прагнення до зміцнення торговельно-економічних зносин та активної співпраці в цій галузі відкрило новий період у становленні двосторонніх договірних відносин, на якому ми бачимо певне збалансування норм “м’якого” і “твердого” права в укладених договорах і поступовий перехід від окреслення загальних принципів співробітництва до конкретних домовленостей. Зокрема, положення Угоди між Урядом України і Урядом КНР про торговельно-економічне співробітництво від 08.08.1992, закріпили домовленість сторін здійснити всі необхідні заходи по сприянню безперервному і стабільному розвитку торговельно-економічних відносин між двома країнами на рівноправній та взаємовигідній основі та надання режиму найбільшого сприяння з питань, що стосуються стягнень мита на експортні та імпорتنі товари для обох країн, інших зборів і сплат та виконання митних формальностей [3]. В Угоді про співробітництво між Торгово-промисловою палатою України та Китайським комітетом сприяння розвитку міжнародної торгівлі від 12.10.1993 зазначено, що з метою подальшого розширення та удосконалення взаємовигідних торгових, економічних та науково-виробничих зв’язків між підприємствами України та КНР, сторони домовились сприяти та заохочувати до дій, що направлені на розвиток торгового обміну і економічного співробітництва [4]. 14 жовтня 2003 року було підписано три документи, які регулюють конкретні питання та процеси в галузі економічної співпраці і торгівлі і свідчать про налагодження і активізацію процесів у цій сфері, - це Меморандум Восьмого засідання Міжурядової українсько-китайської комісії з

питань ТЕС, Угода між Державною службою експортного контролю України і Міністерством комерції КНР про застосування імпорتنих сертифікатів та Меморандум про взаєморозуміння між Державною службою експортного контролю України і Міністерством комерції КНР щодо налагодження співробітництва в галузі експортного контролю. Важливим для України стало підписання Протоколу між Києвом і Пекіном про доступ на ринки товарів та послуг у рамках вступу України до СОТ від 16 грудня 2005 року, яке стало одним з найбільших досягнень усього переговорного процесу на шляху нашої держави до СОТ.

Наступний етап розробки договірно-правової бази українсько-китайських відносин характеризується превалюванням «твердого» права і наявністю конкретних юридично обов'язкових норм, яке простежується, зокрема, в галузевих угодах, коли співробітництво між країнами переходить на щабель втілення визначених домовленостей зі спеціальних питань. Непересічне значення має Договір про дружбу і співробітництво між Україною і КНР – перший базовий юридично-зобов'язуючий політичний документ, який визначає ключові принципи і закріплює засади подальшого розвитку українсько-китайського стратегічного партнерства, а також Спільна декларація України і КНР про подальше поглиблення відносин стратегічного партнерства та Програма розвитку відносин стратегічного партнерства між Україною та КНР на 2014 – 2018 рр. вперше в історії двосторонніх відносин визначили конкретні напрямки і галузі здійснення практичної співпраці та реалізації спільних проектів на період до 2018 року [5, с. 18].

Отже, на шляху від декларованого до фактичного українсько-китайського стратегічного співробітництва Україна і КНР поступово розвивають договірну базу від визнання спільності інтересів і зацікавленості у плідному співробітництві до введення юридично обов'язкових норм та визначення конкретних напрямків і галузей співпраці.

Список використаних джерел

1. Шалінська І.В. Акти “м’якого права” та міжнародний правопорядок / І.В. Шалінська // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. – 2013. - №6-2 том 1. – С. 55-57.
2. Спільне Комюніке про встановлення дипломатичних відносин між Китайською Народною Республікою і Україною від 04.01.1992 № 156_006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/156_006.
3. Угода між Урядом України і Урядом Китайської Народної Республіки про торговельно-економічне співробітництво від 08.08.1992 № 156_008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/156_008.
4. Угода про співробітництво між Торгово-промисловою палатою України та Китайським Комітетом сприяння розвитку міжнародної торгівлі від 12.10.1993 № 156_053 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/156_053.
5. Гончарук А.З., Гобова Є.В., Кіктенко В.О., Коваль О.А., Кошовий С.А. Аудит зовнішньої політики: Україна-Китай. Дискусійна записка [Електронний ресурс]. – К., 2016. – Режим доступу: <http://www.irf.ua/content/files/dp-2016-40.pdf>.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ КЛАСИФІКАЦІЇ ЗАСОБІВ ЗАХИСТУ МАЙНОВИХ ПРАВ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТОРА

Найбільш широкою категорією для характеристики інструментарію захисту майнових прав іноземного інвестора є засоби захисту. У порівнянні з такими поняттями як форми та способи саме ця категорія, на нашу думку, влучно описує широку сукупність інструментарію, у тому числі способів та форм як зовнішнього прояву здійснення відповідного захисту.

Досліджуючи сукупність засобів захисту у сфері інвестування чи у цивільному праві загалом, у тому числі з іноземним елементом, багато дослідників в тій чи іншій мірі здійснювали поділ тієї сукупності на види, що було обумовлено методологічним підходом у тих чи інших розробках. До таких дослідників відносяться О.І. Богатирьова, М.М. Богуславський, С.А. Войтович, Д.В. Дударець, М.С. Євтеєва, Д.К. Лабін, Д.Г. Лук'яненко, Р. Мастерс, Я. Паульсон, О.В. Рибій, М. Сорнараддж, І.З. Фархутдінов, О.Г. Хрімлі та ін. Беручи за теоретичну основу напрацювання відповідних науковців у даній сфері, спробуємо здійснити авторський пошук класифікації засобів захисту іноземних інвесторів, який відповідатиме критерію практичної доцільності.

Одним із найбільш поширених поділів, в межах яких розкривається як форма так і сукупність засобів, є поділ на юрисдикційні та неюрисдикційні засоби (форми) захисту. [1, с. 251; 2, с. 45; 3, с. 31; 4, с. 101; 5, с. 155]. При цьому слід звернути увагу, що в науці прийнято розглядати цю класифікацію щодо форм юридичного захисту.

Керуючись окресленим вище розумінням засобів захисту майнових прав іноземного інвестора як інструментарію, так як у широкому розумінні під

* Ас. кафедри міжнародного приватного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: к.ю.н., доц. Калакура В.Я.

конкретним засобом захисту може вважатися увесь спектр інструментарію, що творить інститути й інституції, наприклад, судовий захист як засіб, а у вузькому розумінні під засобом захисту може вважатися конкретна юридично значима дія, повністю переконані, що застосувати наближену підставу поділу щодо засобів захисту виділивши юрисдикційний та неюрисдикційний їх види буде у повній мірі обґрунтовано.

Так, на підставі використання інституцій з юрисдикційними повноваженнями можемо виділити:

- засоби захисту пов'язані зі зверненням до юрисдикційних органів;
- засоби захисту не пов'язані зі зверненням до юрисдикційних органів.

Класифікація захисту прав інвестора на юрисдикційні і неюрисдикційні засоби захисту є однією з найбільш ґрунтовних класифікацій, оскільки ґрунтується на дихотомічному поділі усіх засобів на ті, які пов'язані з розглядом у юрисдикційних органах та ті, які полягають у використанні іншого інструментарію.

На нашу думку, проблеми віднесення тієї чи іншої категорії до юрисдикційного виду засобів захисту майнових прав іноземного інвестора у значній мірі лежить у межах самого розуміння юрисдикційних засобів захисту прав іноземного інвестора.

Юрисдикція – важлива категорія як міжнародного публічного, так і міжнародного приватного права. Так, І.І. Лукашук наводить таке розуміння аналізованого поняття: «Юрисдикція випливає із суверенітету держави і означає його законодавчу, судову та адміністративну владу, її обсяг і сферу дії» [6, с. 252]. М.Д. Еванс розглядає юрисдикцію як поняття, що визначає межі правової компетенції держав або інших владних інститутів (таких як Європейський Союз) зі створення та застосування правових норм, регулюючих поведінку осіб [7, с. 329]. М. Шоу під юрисдикцією розглядає владу держави впливати на осіб, власність та події, яка відображає основні принципи суверенної рівності держав і невтручання у внутрішні справи інших держав [8, с. 572]. Усі з цих розумінь можна вживати у тому чи іншому контексті.

З урахуванням усього вищенаведеного юрисдикційні засоби захисту слід поділити за видом органу на:

- засіб захисту національними судами;
- засіб захисту третейськими та арбітражними судами;
- засіб захисту міжнародними судовими установами, юрисдикція яких визнається Україною;
- засіб захисту адміністративними органами.

Засіб захисту національними судами поділяється на:

- захист прав у порядку конституційного судочинства;
- захист прав у порядку загального судочинства.

Останній, натомість, поділяється на:

- захист прав у порядку цивільного судочинства;
- захист прав у порядку господарського судочинства;
- захист прав у порядку адміністративного судочинства.

Наведений вище поділ базується на судовій системі України, однак у зарубіжних державах останній залежатиме від особливостей систем національних судів. Наприклад у Польщі система господарських судів інтегрована у структуру загальних судів [9], у ФРН торговельні спори між суб'єктами господарювання – підсудність судів загальної юрисдикції [10] тощо.

Цей поділ відграє особливу роль, адже питання правосуб'єктності, компетенції, організації діяльності судів на території України врегульовується законодавством України, а тих, що знаходяться за кордоном – законодавством відповідних держав.

Враховуючи вищевикладене можемо дійти до висновку, що інструментарій засобів захисту майнових прав іноземного інвестора є досить розгалуженим та різноманітним, що надає змогу інвестору обрати найбільш зручний, дієвий та ефективний засіб як всередині держави, в якій здійснюється інвестиційна діяльність, так і за її межами.

Список використаних джерел

1. Основи інвестиційного права України: навч. посіб. / В.Д. Чернадчук. — 2-ге вид., перероб. і допов. — Київ: ВД «Княгиня Ольга», 2005. — 384 с.
2. Бігняк О.В. Захист корпоративних прав: співвідношення категорій «форми захисту», «способи захисту» та «засоби захисту» (Сучасні погляди та концепції // Юридичний вісник. — 2013. — № 2. — С. 43–48.
3. Хрімлі О.Г. Захист прав інвесторів у сфері господарювання: теоретико-правовий аспект / Монографія / НАН України, Ін-т економіко-правових досліджень. — Київ: Юрінком Інтер, 2016 — 320 с.
4. Хрімлі О.Г. Форми захисту прав інвесторів: поняття і класифікація / О.Г. Хрімлі // Юридична Україна. — 2015. — № 10-12. — С. 98-102.
5. Кармаза О.О. Засоби та способи захисту прав суб'єктів житлових відносин / О.О. Кармаза // Часопис Київського університету права. — 2012. — № 2. — С. 154-157.
6. Лукашук И.И. Международное право. Общая часть / И.И. Лукашук. — 3-е изд., перераб. и доп. — М.: Волтерс Клувер, 2005. — 432 с.
7. International Law / ed. by Malcom D. Evans. — Oxford; New York [et al.], 2003. — 896 p.
8. Shaw M. N. International Law / Shaw Malcolm N. — 5th ed. — Cambridge, 2003. — 1434 p.
9. Prawo o ustroju sądów powszechnych: Ustawa z dnia 21 lipca 2001 r. // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?Id=WDU20010981070>
10. Закурін М.К. Зарубіжний досвід розгляду господарських спорів. / М.К. Закурін // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ks.arbitr.gov.ua/sud5024/8/8/741/>

**США НА ПОРОЗІ СТВОРЕННЯ НОВОГО ЗВОДУ
КОЛІЗІЙНОГО ПРАВА. ДО ПИТАННЯ РЕГУЛЮВАННЯ
ІНСТИТУТУ АВТОНОМІЇ ВОЛІ СТОРІН**

Підхід США до автономії волі сторін традиційно відрізнявся від підходу країн континентальної системи права, яка не пов'язує вибір права сторін з жодними факторами. У США традиційно вибір права обумовлювався наявністю розумного (*reasonable*), або суттєвого (*substantial*), зв'язку між правом, обраним сторонами, та самими сторонами або договором між цими сторонами: § 187 (2) Зводу (другого) колізійного права (*Restatement (Second) of Conflict of Laws*) 1971 р.) передбачає, що право держави, обране сторонами для регулювання їх договірних прав та обов'язків, не застосовуватиметься, якщо воно не має суттєвого зв'язку зі сторонами або договором, і немає жодної іншої розумної підстави для вибору сторін [9].

Однак сьогодні це правило перебуває у стані трансформації. У деяких штатах США [7, с. 990; 8, с. 426] – Луїзіані (Цивільний кодекс штату Луїзіана, ст. 3540 [1]), Орегоні (Переглянуті закони штату Орегон 2015 р., § 15.350 [2]), Техасі (Цивільний та комерційний Кодекс штату Техас, § 35.51(c) [3]), Нью-Йорку (Закон про загальні положення щодо зобов'язань штату Нью-Йорк, § 5-1401 [4]), Каліфорнії (Цивільний кодекс штату Каліфорнія, § 1646.5 [5]) та Іллінойсі (Узагальнений закон штату Іллінойс, 105/5-5 [6]) – на законодавчому рівні відмовилися від принципу суттєвого зв'язку як у внутрішніх справах, так і у справах з іноземним елементом, щоправда, закони штатів Нью-Йорк, Каліфорнія та Іллінойс поширюють вищевказані правила вибору права на договори загальну суму не менше ніж 250 000 доларів США.

У наукових колах США (наприклад, Л. Зільберман (*Linda J. Silberman*)), яка входить до складу радників групи зі створення проекту Зводу (третього)

* Аспірантка кафедри міжнародного приватного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.ю.н., проф. Довгерт А.С.

колізійного права) принцип розумного зв'язку вже давно критикувався як «обмежувальний», «провінціальний» і такий, що не відповідає сучасним реаліям міжнародної торгівлі. В свою чергу, практика федеральних судів [8, с. 425] та деяких судів штатів [7, с. 990] показує, що ці суди перестали керуватися принципом розумного зв'язку при оцінці вибору права сторін.

У США ідея відмови від принципу суттєвого зв'язку обговорюється наразі у процесі підготовки проекту Зводу (третього) колізійного права (надалі – Звід), над яким ведеться робота в рамках Американського інституту права (*ALI*). На офіційному сайті Американського інституту права доступний лише проект (незатверджений) змісту проекту Зводу, тому ознайомитися з текстом проекту Зводу поки що не можна.

Деякі з радників у цьому проекті (вже згадувана нами Л. Зільберман, а також Н. Кохен, який входив до складу робочої групи зі створення Принципів вибору права у міжнародних комерційних договорах, документа “*soft law*”, створеного в рамках Гаазької конференції з міжнародного приватного права і затвердженого 2015 р., що, зокрема, утверджує принцип відсутності вимоги щодо наявності зв'язку між договором та/або сторонами та обраним ними правом) вважають, що у США в частині міжнародних комерційних договорів доцільно відмовитися від принципу суттєвого зв'язку. Н. Кохен (*Neil B. Cohen*) не такий категоричний у запереченні принципу суттєвого зв'язку, однак вважає, що сторони, яке б вони право не обрали, завжди знайдуть аргументи для обґрунтування його адекватності і доречності для договору між ними. В очах контрагентів обране ними право завжди матиме суттєвий зв'язок із договором або самими сторонами. Н. Кохен є, на наш погляд, однією зі знакових фігур групи зі створення проекту Зводу (третього) колізійного права, оскільки він працював над документом, який уніфікує на універсальному рівні найсучасніші та найефективніші підходи до регулювання принципу автономії волі сторін – йдеться про Принципи вибору права у міжнародних комерційних договорах.

Л. Зільберман пропонує, як варіант, закріпити у Зводі підхід, схожий на той, що втілений у Регламенті ЄС № 593/2008 «Про право, що застосовується до договірних зобов'язань» 2008 р. (Регламент Рим I), який обмежує можливість вибору сторонами права у випадках, коли всі елементи договору пов'язані лише з однією державою [8, с. 427]. Так, зокрема, реалізується один з домінуючих підходів у практиці правозастосування судами, йдеться про теорію «державного інтересу»: яка юрисдикція має більший інтерес (“*materially greater interest*”) у застосуванні того чи іншого правопорядку. В той же час справедливості ради слід визнати, що це правило таки застосовується, хоча воно окремо не прописано, на що вказує, наприклад, коментар до § 187 (2) Зводу (другого) колізійного права [9].

Навіть якщо у Зводі (третьому) колізійного права ідея про відмову від принципу суттєвого зв'язку буде реалізована, наступним кроком стане «сприйняття» цієї ідеї окремими штатами США, причому як на законодавчому рівні, так і на рівні практики судів штатів.

Список використаних джерел

1. Louisiana Civil Code [Electronic resource]. – Mode of access: <https://law.justia.com/codes/louisiana/2009/cc/cc3540.html>.
2. 2015 Oregon Revised Statutes [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.oregonlaws.org/ors/15.350>.
3. Texas Business & Commerce Code [Electronic resource]. – Mode of access: <https://law.justia.com/codes/texas/2005/bc/004.00.000035.00.html>.
4. New York General Obligations Law [Electronic resource]. – Mode of access: <http://codes.findlaw.com/ny/general-obligations-law/gob-sect-5-1401.html>.
5. California Civil Code [Electronic resource]. – Mode of access: <http://codes.findlaw.com/ca/civil-code/civ-sect-1646-5.html>.
6. Illinois Compiled Statutes [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.ilga.gov/legislation/ilcs/fulltext.asp?DocName=073501050K5-5>.

7. Pertegás M. Party autonomy and its limits: convergence through the new Hague principles on choice of law in international commercial contracts [Electronic resource] / Marta Pertegás, Brooke Adele Marshall // Brooklyn Journal of International Law. – 2014. – Vol 39:3. – P. 976 – 1003. – Mode of access: <http://pubman.mpdl.mpg.de/pubman/item/escidoc:2034211:3/component/escidoc:2057252/M%20Pertegas%20and%20BA%20Marshall%202014%20Brooklyn%20Journal%20of%20International%20Law%20Vol%2039%20Issue%203%20975-1003.pdf>.

8. Silberman L. J. The Transnational Case in Conflict of Laws: Two Suggestions for the New Restatement Third of Conflict of Laws – Judicial Jurisdiction over Foreign Defendants and Party Autonomy in International Contracts [Electronic resource] / Linda J. Silberman, Nathan D. Yaffe // Duke Journal of Comparative and International Law. – 2017. – Vol 27:405. – P. 405 – 460. – Mode of access: http://lsr.nellco.org/cgi/viewcontent.cgi?article=1593&context=nyu_plltwp.

9. Restatement (Second) of Conflict of Laws s 187 (1969 Main Vol.) [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.kentlaw.edu/perritt/conflicts/rest187.html>.

ПОЛОЖЕННЯ ПРО ВІДМОВУ ВІД ПОЗОВУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОТИДІЇ ПАРАЛЕЛЬНИМ ПРОВАДЖЕННЯМ У СПОРАХ МІЖ ІНОЗЕМНИМ ІНВЕТОРОМ І ДЕРЖАВОЮ

Протягом останніх десятиліть набула гострої актуальності проблема виникнення паралельних проваджень, спрямованих на одночасне урегулювання спору між іноземним інвестором та державою у рамках різних форумів. Класичний приклад паралельного провадження в міжнародному інвестиційному арбітражі – розгляд тотожних або пов’язаних спорів у національному суді або комерційному арбітражі, з одного боку (на підставі приватноправового контракту між державою та іноземним інвестором), та у міжнародному інвестиційному арбітражі, з іншого (на підставі міжнародного договору про захист іноземних інвестицій).

Деякі дослідники вважають, що найефективніший метод вирішення проблеми паралельного провадження – запобігти виникненню цього явища на етапі його «зародку» [1]. Один із найефективніших способів у цьому випадку полягає у закріпленні в тексті міжнародних договорів про захист інвестицій положень «про відмову від позову» (*waiver provision*) з боку іноземного інвестора.

Положення про відмову від позову позбавляє інвестора, який звернувся до уповноваженого органу на підставі міжнародного договору про захист інвестицій, права ініціювати процедуру врегулювання спору в рамках іншого форуму щодо аналогічного предмету спору та з однакових правових підстав [2]. На сьогодні чимало міжнародних договорів про захист інвестицій містять такі положення.

Наприклад, стаття 1121(2)(b) Північноамериканського договору про вільну торгівлю (далі – НАФТА) в якості однієї з необхідних умов для розгляду

* Аспірантка кафедри міжнародного приватного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.ю.н., доц. Цірат Г.А.

спору в рамках НАФТА вимагає, щоб інвестори «...відмовилися від свого права ініціювати або продовжувати розгляд спору в адміністративному або судовому провадженні згідно з правом будь-якої Сторони, або ж у рамках будь-якої іншої процедури урегулювання спору стосовно будь-якого заходу, який, на думку інвестора, становить порушення цього Договору...» [3].

Подібне положення про відмову від позову закріплене в інших міжнародних договорах, наприклад у типовому двосторонньому договорі США про захист іноземних інвестицій (US BIT), Угоді про вільну торгівлю між США, країнами Центральної Америки та Домініканською республікою (CAFTA-DR), Угоді про вільну торгівлю між США та Чілі, двосторонньому інвестиційному договорі між Мексикою та Кореєю [4, с. 29].

Логіку тлумачення і застосування «положення про відмову від позову» можна прослідкувати на прикладі справ *Waste Management Inc v. United Mexican States (I)*, яка розглядалася Судом у рамках НАФТА [5], а також *Renco Group Inc v. The Republic of Peru*, що розглядалася Міжнародним центром з урегулювання інвестиційних спорів (далі – ІКСІД або Суд) [6].

У справі *Waste Management проти Мексики (I)* американська компанія Waste Management, Inc. надала Суду НАФТА письмову відмову у відповідності зі статтею 1121 НАФТА, однак поряд із тим розпочала арбітражний процес у Мексиці проти місцевих органів влади і два судових процеси в національних судах Мексики проти Національного Банку Мексики. У зв'язку з цим Суд НАФТА дійшов висновку, що позивач не мав наміру зупиняти розгляд у національних судах, а тому його дії суперечили цілям статті 1121 Угоди НАФТА [5, с. 236]. З огляду на це Суд ухвалив рішення про відсутність власної юрисдикції щодо спору [5, с. 239].

Спір *Renco Group проти Перу* виник на підставі двостороннього договору про захист іноземних інвестицій між Перу та США і розглядався в ІКСІД. Суд повинен був вирішити щодо наявності власної юрисдикції щодо спору з огляду на те, що позов компанії *The Renco Group, Inc.* супроводжувався письмовою заявою про відмову від позову (у відповідності зі статтею 10.18(2)(b)

міжнародного договору між США та Перу). Однак у своїй заяві зазначив зазначив, що зберігає за собою право подати позов до іншого уповноваженого органу, якщо арбітражний суд відмовить у розгляді справи на підставі відсутності юрисдикції або непідсудності спору [6, п. 58].

У Частковому рішенні щодо юрисдикції Суд наголосив: «для того, щоб ...арбітражна угода вважалася дійсною, відмова позивача від позову повинна відповідати як формальному, так і матеріальному критеріям» [6, п. 135]. Формальний критерій вимагає, щоб інвестор подав заяву у письмовому вигляді у відповідності з вимогами міжнародного договору [6, п. 60]. Що ж стосується матеріального критерію, то інвестор повинен «утриматися від порушення або продовження провадження у національному суді» [6, п. 142]. Навіть якщо відмова від позову задовольняє формальний елемент, однак у подальшому інвестор намагається ініціювати спір у національному суді або іншому компетентному органі, це є підставою для відхилення позову в рамках міжнародного інвестиційного провадження.

Із цих міркувань Суд відмовився розглядати спір *Renco Group v. Peru*, оскільки інвестор не виконав «матеріальний» елемент положення про відмову від позову, передбачений двосторонньою угодою між США та Перу як необхідна умова для наявності юрисдикції Суду щодо розгляду спору.

Таким чином, за наявності «положення про відмову від позову» у міжнародному договорі про захист інвестицій будь-які спроби інвестора розпочати паралельне провадження щодо тотожного або пов'язаних спорів у рамках іншого форуму суперечитиме вимогам цього міжнародного договору.

Однак для того, щоб відмова від позову дійсно працювала на практиці, положення має мати чітке і недвозначне формулювання і, крім того, підтверджуватися подальшими діями (і бездіяльністю) інвестора. Іншими словами, заява позивача про відмову повинна відповідати як формальному, так і матеріальному критеріям, визначеними у Частковому рішенні щодо юрисдикції у справі *Renco Group v. Peru*.

Список використаних джерел

1. Sae Youn Kim i Taejoon Ahn, ‘Investment Arbitration and Parallel Proceeding’ in Barton Legum (ed.), *The Investment Treaty Arbitration Review* (2nd ed.) (Law Business Research Ltd 2017), pp. 78-90.

2. Diane A Desierto, ‘Host State Controls over the Offer to Arbitrate: Waivers Against Parallel Actions in Investor-State Arbitration’ (Kluwer Arbitration Blog, 10 August 2016) // [Electronic source]. – <http://kluwerarbitrationblog.com/2016/08/10/host-state-controls-over-the-offer-to-arbitrate-waivers-against-parallel-actions-in-investor-state-arbitration>.

3. Північноамериканський договір про вільну торгівлю (North American Free Trade Agreement) від 1 січня 1994 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nafta-sec-alena.org/Home/Texts-of-the-Agreement/North-American-Free-Trade-Agreement>

4. Katia Yannaca-Small, ‘Improving the System of Investor-State Dispute Settlement’, *OECD Working Papers on International Investment*, 2006/01, OECD Publishing // [Electronic source]. – https://www.oecd.org/china/WP-2006_1.pdf.

5. Waste Management, Inc. v. United Mexican States, ICSID Case No. ARB(AF)/98/2, Arbitral Award (June 2, 2000) // [Electronic source]. – <https://www.italaw.com/sites/default/files/case-documents/ita0892.pdf>.

6. The Renco Group Inc v. The Republic of Peru, ICSID Case No. UNCT/13/1, Partial Award of Jurisdiction (July 15, 2016) // [Electronic source]. – <https://www.italaw.com/sites/default/files/case-documents/italaw7434.pdf>.

ФІДУЦІЯ І ТРАСТ: ДОСВІД ШВЕЙЦАРІЇ, ФРАНЦІЇ І ЛЮКСЕМБУРГУ

На окрему увагу заслуговує застосування фидуційних (довірчих) конструкцій в якості інструменту забезпечення виконання зобов'язання. Доктринально конструкція проростає з поняття римського права “*fiducia cum creditore*”, що розвивалась паралельно із “*fiducia cum amico*”. Це дві форми існування одного явища, що у давніх римлян отримали назву “*fiducia*”, і при усіх своїх відмінностях мають спільний фундамент – правовідносини, що характеризувались особливою довірою, чим підкріплювався перехід титулу власника від фидуціанта до фидуціара.

В сучасному світі ми можемо спостерігати, зокрема, як англосаксонський траст (“*trust*”) увібрав в себе обидві ці форми (поряд із рядом інших конструкцій, що історично реалізуються через нього). Так, перша форма (“*fiducia cum amico*”) знайшла відображення в зобов'язальних правовідносинах щодо управління майном, а друга (“*fiducia cum creditore*”) – в майнових засобах забезпечення виконання зобов'язань. Та класично обидві форми фидуції, знайомі країнам континентального права, почали повертати таку “забуту” рису, як перехід титулу власника, лише на початку 21-го століття. Так видатний швейцарський вчений Люк Тевенос (Luc Thévenoz) в одній своїй праці, що супроводжувала шлях ратифікації Швейцарією (у 2007 році) Гаазької конвенції про право, що застосовується до трастів та про їх визнання (1985 року), у відношенні до “*fiducia cum creditore*” зазначав про відмінність Швейцарії у цьому відношенні від ряду інших країн континентального права [1, с.277]. Можемо допустити, що причиною такого особливого положення речей став рівень розвитку фінансово-банківської інфраструктури в цій країні, що виступив стимулом для розвитку законодавства у відповідь на виклики

* Аспірантка кафедри міжнародного приватного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: к.ю.н., доц. Калакура В.Я.

економічного характеру. В той же час, зустрічаються згадки і про свого роду “конкуренцію з англосаксонським трастом”, зокрема з боку Франції [2, с.65]. В законодавстві Франції (яка серед перших країн з континентальною системою права ще підписала згадану конвенцію, хоча поки що не ратифікувала її) дещо пізніше також з’являється фідучія з передачею титулу (в класичному прояві давньоримської “*fiducia cum creditore*”) [3, с.2]. Особливо “сміливий” характер впровадження французької фідучії відмічається певними дослідниками з огляду на досить суттєве реформування основ французького цивільного законодавства (на рівні змін до цивільного кодексу), окремо підкреслюючи розповсюдження можливості такої “тимчасової передачі титулу” також і на рухоме майно [4]. В той же час більш “спокійна” позиція прослідковується у розвитку законодавства Люксембургу, з фідучією, що займає достатньо автономне місце (на відміну від Франції) та обмежується колом фінансових установ, що можуть виступати в якості фідучіара [1, с.313]. Підхід Швейцарії до фідучії з тимчасовою передачею титулу, як і у випадку Люксембургу, носить автономний характер, обмежуючись прийняттям спеціальних законів для фінансового сектору економіки без загального реформування основ цивільного законодавства, як було запропоновано ще Маріо Джіованолі (Mario Giovanoli) наприкінці 20-го століття [5]. Та визнаючи локомотивну силу ратифікації згаданої конвенції, ряд науковців погоджуються у висновку щодо доцільності разом із масивом змін, спрямованих на досягнення правової визначеності відносин, пов’язаних із трастом, який регулюється іноземним правом, потурбуватись і про вдосконалення власного (в даному випадку, швейцарського) правового режиму фідучіарної передачі майна [1, с.311].

Визначальні характеристики фідучії. Континентальні дослідники сучасної фідучії наводять наступні визначальні характеристики такого інституту. Фідучія - це двосторонній договір, що спричиняє перехід майна на певний строк (тимчасова передача титулу) від фідучіанта до фідучіара, за впливом якого останній має або повернути його фідучіантові або передати третій особі [4].

“Слабкі місця” фідучії з т.з. забезпечення виконання зобов’язань. По-перше, автор виходив з концептуально низького рівня захисту інтересів фідучіанта, пов’язуючи такий наслідок з відсутністю у швейцарському праві концепції «самостійної власності» (що характерна, зокрема, для англосаксонського трасту). Сьогодні за швейцарським законом з переходом до фідучіара титулу власності на передаване майно, до нього переходить і вся сукупність речевих засобів захисту прав у зв’язку із цим. Наслідком такого “слабкого місця” є те, що будь-яке подальше відчуження зазначеного майна фідучіаром, як єдиним носієм титулу власності (хоч і обмеженого умовами договору фідучії) щодо такого майна, залишатимуться чинними, незалежно від їх вчинення з можливим порушенням умов договору фідучії, та від освідченості про це осіб, що його придбавають. А отже, у випадку такого протиправного відчуження майна фідучіант не матиме можливості на захист свого порушеного права звернутись з віндикаційним позовом до відповідних третіх осіб.

По-друге, природа відносин представництва передбачає мінімальний рівень захисту третіх осіб (освідомлених, що мають справу з повіреним) та характеризується можливістю довірителя у будь-який момент їх припинити. При цьому відповідальність за невдалий момент такого припинення у будь-якому разі обмежуватиметься лише компенсацією збитків, які міг понести повірений. А можливість же довірителя відмовитись від такого свого права не допускається, ні швейцарським законом ні судовою практикою [4, с. 308].

Список використаних джерел

1. Thévenoz L. Trusts in Switzerland. Ratification of the Hague Convention on Trusts and Codification of Fiduciary Obligations / Luc Thévenoz. – Zurich: Schulthess, 2001. – 400 p.

2. Dunand J. The Swiss fiducie : a subtle conceptual blend of contract and property / Jean-Philippe Dunand and Luc Thévenoz // Fiducie face au trust dans les rapports d'affaires / Madeleine Cantin Cumyn (ed.) – Bruxelles: E. Bruylant, 1999. – P. 309–339.

3. L'Influence internationale du droit Français: Etude adoptée par l'Assemblée générale du Conseil d'Etat le 19 juin 2001 / Conseil d'Etat (Section du rapport et des études). – Paris: La Documentation Française, 2001. – 159 p.
4. Waters D. W. The future of the trust. Part I / Donovan W. M. Waters // Journal of International Trust and Corporate Planning. – 2006. – Vol.13, №4. – P. 179–223.
5. Thévenoz L. Trusts: The Rise of a Global Legal Concept / Luc Thévenoz // European Private Law: A Handbook / Mauro Bussani and Franz Werro (eds.). – Durham: Carolina Academic Press, 2009. – 44 p.
6. Berdah A. La Fiducie / Alain Berdah, Anais Palleri and Giletta Pitch (ed.). – Nice: Giletta - Nice-Matin, 2016. – 111 p.
7. Bureau A. Le contrat de fiducie: étude de droit comparé Allemagne, France, Luxembourg [Электронный ресурс] / Antoine Bureau // Juripole de Lorraine. Serveur d'Information Juridique, réalisé par Alexis Baumann. – 1996. – Режим доступа: https://www.juripole.fr/memoires/compare/Antoine_Bureau/partie2.html#A19.
8. Giovanoli M. Les opérations fiduciaires dans la pratique bancaire suisse / Mario Giovanoli // La fiducie et ses applications dans plusieurs pays européens. – 1991. – Bulletin Joly, № 4bis. – P. 31-55.
9. Foëx B. Le contrat de gage mobilier / Bénédict Foëx. – Bâle: Helbing&Lichtenhahn, 1997. – 308 p.
10. Thévenoz L. La banque exposée aux prétentions des tiers : art. 402 CO et rétention d'actifs de clients / Luc Thévenoz // Revue suisse de droit des affaires. – 2017. – Vol. 89, № 2. – P. 126-143.

ІНСТИТУТ ЦИВІЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА У МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ

Цивільне партнерство є новосформованим приватноправовим інститутом, що виник як юридичний компроміс між апологетами одностатевих шлюбів та прихильниками традиційних підходів до шлюбу і сім'ї. Не зачіпаючи морально-етичний аспект питання, сконцентруємось на компаративістському аналізі регулювання окремих питань партнерства у різних державах світу та розглянемо основні виклики для міжнародного приватного права у цій сфері.

Усі держави, в яких існує даний правовий інститут, можуть бути поділені на дві групи: держави, де опція партнерства відкрита виключно для осіб однієї статі та держави, в яких партнерство може реєструватись незалежно від статі сторін. Яскравими представниками першої групи є Данія, Австрія, Чехія, Фінляндія, Німеччина, Ірландія, Норвегія, Швеція та Англія. Зокрема, саме Данія у 1989 р. вперше в світі запропонувала механізм зареєстрованого партнерства, давши змогу одностатевим парам формалізувати свої стосунки [1]. Німці, австрійці та чехи теж не залишилися осторонь цих тенденцій – на сьогодні у відповідних державах діють закони, що надають зареєстрованим партнерствам обсяг прав, співмірний з набором прав гетеросексуального подружжя. При цьому такі країни як Данія, Фінляндія, Ірландія, Норвегія і Швеція розглядали зареєстроване партнерство виключно як альтернатива одностатевому шлюбу і з моменту узаконення в цих країнах одностатевих шлюбів можливість укладати партнерства була скасована. Для прикладу, з моменту надання законодавцем дозволу на укладення одностатевих шлюбів у Швеції в 2009 р. оформлення нових партнерств було заборонено; при цьому існуючі партнерства можуть бути або трансформовані в шлюб, або ж діятимуть до моменту їх припинення [2]. Друга група країн дозволяє реєструвати

* Аспірант кафедри міжнародного приватного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.ю.н., проф. Кисіль В.І.

партнерства як між одностатевими, так і між різностатевими парами. Найбільш відомим представниками такого підходу є Франція і Нідерланди. Як вбачається з систематизованого аналізу Гаазької конференції з міжнародного приватного права, у більшості юрисдикцій партнерство може бути зареєстроване лише у разі, якщо один з його учасників є громадянином даної держави або ж обидві сторони постійно проживали на території держави реєстрації протягом певного встановленого строку [3]. Винятком тут є лише німецька модель, що допускає реєстрацію партнерства за німецьким правом між двома іноземцями, що тимчасово перебувають на території ФРН. Значна кількість держав повністю відкидає інститут партнерства, сприймаючи його як крок до визнання одностатевих шлюбів. Така позиція поширена не лише на теренах СНД, а й в Румунії, Латвії, Японії та багатьох інших країн світу. Для прикладу, більшість громадян Латвії вважають, що існуюча правова база (спільна часткова власність, свобода заповіту, деліктні і контрактні зобов'язання) дозволяє належним чином захистити права одностатевих пар без введення інституту партнерства [4].

В Україні можливість створення одностатевих або різностатевих партнерств не передбачене ані Конституцією, ані Сімейним кодексом. Каталізатором суспільної полеміки з цього питання став План дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.11.2015 № 1393-р. Пункт 105 даного Плану містив завдання до II кварталу 2017 року розробити і подати до Кабінету Міністрів законопроект «про легалізацію в Україні зареєстрованого цивільного партнерства для різностатевих і одностатевих пар з урахуванням майнових і немайнових прав, зокрема володіння та наслідування майна, утримання одного партнера іншим в разі непрацездатності, конституційного права несвідчення проти свого партнера» [5]. Оскільки даний законопроект у встановлені строки направлений на розгляд Кабміну не був, українські правозахисники разом з відповідними меншинами розробили свій проект закону і презентували його громадськості. Як вбачається

з представленою проектом, ним встановлюється презумпція спільної сумісної власності партнерів, кожному з партнерів надається юридичний статус члена сім'ї та усі похідні з цього права (право відвідувати в лікарні, не свідчити в суді право користування в житлом, перша черга у спадкуванні), виникають зобов'язання по утриманню тощо [6].

В міжнародному приватному праві існує три підходи до визначення права, що застосовується до правових наслідків партнерства. Першим варіантом є застосування аналогії з шлюбними відносинами – для прикладу, відповідно до швейцарського закону «Про міжнародне приватне право» до правових і майнових наслідків партнерства застосовується право держави спільного місця проживання сторін, а в разі його відсутності право тієї з держав, в якій проживає один з партнерів і з якою у союзу існує найбільш тісний зв'язок [7]. Згідно з другим підходом (Бельгія, Німеччина) правові і майнові наслідки партнерства визначаються за прив'язкою права місця реєстрації партнерства (*lex loci registrationis*) [8]. Існує також і третій шлях, що застосовується в Англії – суддя визначає, чи підпадає іноземне партнерство під розуміння партнерства згідно з британським Актом про цивільні партнерства (2004), після чого застосовує прив'язку *lex fori* для визначення правових і майнових наслідків партнерства [9].

Сьогодні лише близько 30 держав світу запровадили інститут партнерства у своєму національному законодавстві, ще менша кількість держав розробила колізійні прив'язки для визначення застосовного права. При цьому ці колізійні норми зазвичай застосовуються національними судами лише до партнерств, правові ознаки яких співпадають з відповідним вітчизняним аналогом. Залишається відкритим і питання визнання іноземних партнерств в третіх державах – розроблена у 2007 році Конвенція про визнання зареєстрованих партнерств була ратифікована лише Іспанією та досі не вступила в силу [10].

Список використаних джерел

1. Private international law aspects of cohabitation outside marriage and registered partnerships // Hague Conference on Private International Law. – 2000. – № 9.
2. Questionnaire of Sweden [Електронний ресурс] // Hague Conference on Private International Law. – Режим доступу: <https://assets.hcch.net/docs/f3ea92a0-6406-4fab-9d54-2e6baff3797a.pdf>
3. Update on the Developments in Internal Law and Private International Law concerning Cohabitation outside Marriage, Including Registered Partnerships. // Hague Conference on Private International Law. – 2015. – № 5.
4. Questionnaire of the Republic of Latvia [Електронний ресурс] // Hague Conference on Private International Law. – Режим доступу: <https://assets.hcch.net/docs/18e2d34e-9fd1-41bf-9e7e-604edce13963.pdf>
5. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.11.2015 № 1393-р «Про затвердження плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року» [Електронний ресурс] // Урядовий портал. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248740679>
6. Реєстроване партнерство: новий тест на чутливість для українців [Електронний ресурс] // Українська правда. – Режим доступу: <https://life.pravda.com.ua/columns/2016/06/7/213441/>
7. Federal Act on Private International Law [Електронний ресурс] // Andreas Bucher. – Режим доступу: http://www.andreasbucher-law.ch/images/stories/pil_act_1987_as_amended_until_1_7_2014.pdf
8. Note on Developments in Internal Law and Private International Law concerning Cohabitation outside marriage, including Registered Partnerships // Hague Conference on Private International Law. – 2008. – № 11.
9. Curry-Sumner I. All's well that ends registered? / Ian Curry-Sumner. // Intersentia (Antwerp-Oxford). – 2005. – С. 38–43.
10. Convention on the Recognition of Registered Partnerships [Електронний ресурс] // International Commission on Civil Status. – Режим доступу: http://www.ciec1.org/SiteCIEC/PAGE_Principale/vDMAAOB9C2JQaWdDcVprWmh3NAA?WD_ACTION_=MENU&ID=A37&_WWREFERER_=http%3A%2F%2Fwww.ciec1.org%2F&_WWNATION_=5

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

*Плющ Д.**

ЄВРОТОРГОВЕЛЬНІ ПЕРСПЕКТИВИ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З ЄС

Україна пройшла значний шлях на зустріч втілення ідеї економічної інтеграції з країнами ЄС. ЄС на сьогодні є одним з основних торговельних партнерів як у сфері торгівлі товарами, так і у сфері торгівлі послугами. Товарообіг товарами і послугами між Україною і ЄС щороку збільшується.

Підписання Угоди про асоціацію з ЄС є значним досягненням для України в плані розвитку відносин з країнами ЄС. Угода про Асоціацію відкриває для України нові можливості для пошуку нових торговельних партнерів, розвитку відносин з країнами ЄС, покращення економічної ситуації в країні.

2016 рік позначився збільшенням обсягів торгівлі з ЄС, товарооборот з країнами ЄС збільшився на 3,7% порівняно з 2015 роком. Регіональна структура торгівлі України представлена в табл. 1.

Таким чином, згідно з табл. 1., станом на 2016 рік ЄС є основним торговельним партнером України. Частка імпорту з ЄС становить 43,8% від загального обсягу, експорту – 35,8%.

У 2016 році Україна мала позитивне сальдо торгівлі з ЄС. Найбільші обсяги експорту до країн ЄС склали продукція агропромислового комплексу та харчової промисловості – 30,5% від загального обсягу експорту, недорогоцінні метали та вироби з них – 22,9%, чорні метали та вироби з них – 21,9%, електричні та механічні машини – 14,7% [2].

* Аспірантка кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.е.н., проф. Шнирков О.І.

Найбільшими імпортерами українських товарів є Польща, що імпортувала у 2016 р. 16,3% усіх товарів до країн Європейського Союзу (на 11,4% більше, ніж в 2015 р.), Італія – 14,3%, Німеччина – 10,5% (на 7,3% більше, ніж в 2015 р.). Порівняно з 2015 р., експорт товарів до Румунії виріс на 25,5%, Угорщини – на 15,5%. Таким чином, відмічається тенденція до збільшення обсягів експорту товарів до країн ЄС.

Головними статтями імпорту товарів з ЄС є механічні та електричні машини – 21% вартості імпорту, товари хімічної промисловості – 18%, мінеральна сировина – 15%, товари АПК – 10%, транспортні засоби – 9%.

Найбільші імпортні поставки серед країн ЄС здійснювались із Німеччини – 25,2% від загального обсягу імпорту до країн ЄС, Польщі – 15,7%, Франції – 8,9%, Італії – 7,9%, Угорщини – 4,7% та Великої Британії – 4,1%.

Протягом 2016 р. відбувалось збільшення обсягів імпорту в порівнянні з 2015 р. з таких країн, як Франція (на 71%), Італія (на 39,1%), Великобританія – (на 24,4%), Польща (на 15,9%), Німеччина (на 9%) [3].

Таким чином, спостерігається тенденція до росту товарообміну між Україною і країнами ЄС. Дані щодо обігу товарів між Україною і країнами ЄС в 2015-2016 рр. емпірично показують, що Україна має більш тісні відносини з такими країнами, як Італія, Німеччина, Польща та Іспанія. Причиною цього можуть виступати різні фактори: історичні зв'язки, географічна близькість, близькість за рівнем розвитку, рівнем ВВП тощо.

Імплементация Угоди про Асоціацію дає перші плоди. Лібералізація умов торгівлі з країнами ЄС дозволила значно збільшити обсяги торгівлі окремими групами товарів. Тим не менше, для підвищення темпів нарощення експорту необхідно задуматися над питанням покращення якості української продукції, так як стандарти виготовлення товарів в Україні часто нижчі, ніж європейські, при цьому собівартість українських товарів залишається на порядок вищою. Інтерес для Європи становить переважним чином сировина і напівфабрикати, товари, які мають невелику частину доданої вартості у собівартості. Великим попитом користується продукція деревообробної галузі, харчова продукція.

Прискореними темпами збільшується експорт молока і молочної продукції, борошна, олії і олійних культур, паперу і картону, друкованої продукції, керамічних виробів. Важливою частиною Угоди про Асоціацію є спрощення умов торгівлі автомобілями і поступове зниження митних ставок, що відкрило для України можливості для недорогого імпорту як нових, так і потриманих автомобілів. Обсяги експорту послуг до Європи значно менші, це вказує на нерозвиненість економіки в Україні і фактичну відсутність ринкової економіки.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.org.ua>.
2. Офіційний сайт Державного комітету Статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mfa.gov.ua>.
3. Представництво України при Європейському Союзі та Європейському Співтоваристві з атомної енергії [Електронний ресурс] // Торговельно-економічне співробітництво Україна-ЄС. – Режим доступу: <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/ukraine-eu/trade-and-economic/ukraine-eu-trade>.

ДИНАМІКА МІГРАЦІЙНИХ ПЕРЕМІЩЕНЬ В УМОВАХ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ ТУРБУЛЕНТНОСТІ

Чорна металургія є фундаментом для розвитку цілого ряду провідних галузей світової та національної економік: оборонної промисловості, транспортного та важкого машинобудування, енергетики, будівництва. Також вона тісно пов'язана з хімічною і легкою промисловістю [1].

Основним індикатором розвитку ринку металургії та світової індустріальної економіки в цілому є показники виробництва та споживання виробів металопрокату. В цілому за період з 1999 по 2014 рр. світове виробництво сталі зросло більш ніж в два рази, тоді як приріст населення становив близько 21%. Ця тенденція свідчить про те, що метал є вкрай затребуваним матеріалом: його виробляють та їм торгують.

У 2015 р. довгострокова тенденція зростання як виробництва, так і споживання сталі, яка була характерна для ринку металургії протягом шести років, змінилася на протилежну. Зниження виробництва сталі склало 2,8%, а споживання – 3%. Тенденції 2015 р. призвели до того, що надлишок пропозиції металургійної продукції і та ослаблення попиту на неї спровокували зниження рівня цін на сталь; причому ціни на ринку чорної металургії опустилися до найнижчого рівня за останні 10 років. Протягом усього 2016 р. на світовому ринку металургії також відчувалась невпевненість і напруга, спричинені цілим рядом факторів політичного та економічного характеру [2; 3].

2015-ий рік відзначив зниження світового виробництва сталі, яке за підсумками року досягло 2,8% (до 1 613 млн. тонн). До десятки найбільших країн-виробників увійшли: Китай, Японія, Індія, США, Росія, Південна Корея, Німеччина, Бразилія, Туреччина і Тайвань. Необхідно зазначити, що за перші п'ять місяців 2016 р. світове виробництво сталі досягло лише 667 млн. тонн, що

* Аспірант кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.екон.н., доц., Мазуренко В.І.

на 1% менше, ніж за січень-травень 2015 р. При цьому географічна структура виробництва практично не змінилася.

Найвищі темпи зростання виробництва сталі в 2016 р. спостерігалися в Індії: в травні 2016 р. було вироблено понад 8 млн. тонн сталі, що на 4,9% більше, ніж за той самий період роком раніше.

Рекордний приріст – на 14,6% у порівнянні з періодом з січня по травень 2015 р. (понад 1,35 млн. тонн) – за п'ять місяців 2016 р. продемонструвала Україна. Це пояснюється ефектом низької бази.

Зняття міжнародних санкцій сприятливо позначилося на стані іранської металургії. У травні 2016 р. в Ірані було виплавлено майже 1,65 млн. тонн сталі, що перевищило показники річної давності на 13%.

Єгипет, де місцеві виробники відчують серйозні проблеми із забезпеченням електроенергією та природним газом, навпаки, все більше переходить на напівфабрикати. Таким чином, в січні-травні 2016 р. в цій країні було отримано на 28,9% менше металу, ніж в той же період роком раніше.

Північноамериканські металурги за перші 5 місяців 2016 р. виробили майже стільки ж сталі, скільки рік тому. У той час як в Латинській Америці внаслідок економічної кризи в Бразилії (на частку якої припадає 53% регіонального виробництва сталі), а також через зниження внутрішнього попиту, відбувся суттєвий провал ринку: за підсумками п'яти місяців 2016 р. виробництво сталі в Бразилії впало на 13,9%; в Аргентині та Мексиці було зафіксовано зниження виробництва сталі на рівні 15,3% і на 5,9% відповідно; а в Венесуелі – аж 77,3%.

В ЄС виробництво сталі за п'ять місяців 2016 р. скоротилося на 6,4% або майже на 4,7 млн. тонн. Понад третини цього падіння припало на Великобританію, також істотно скоротилася виплавка у Франції, Іспанії, Угорщині та Польщі. У Росії в січні – травні 2016 р. металургійні підприємства виплавили 28,7 млн. тонн сталі і виготовили 24,8 млн. тонн готового прокату чорних металів. Загальне скорочення обсягів виробництва склало 2,4% і 2,2% відповідно.

Таким чином, можна зробити висновок, що причиною останніх негативних тенденцій у чорній металургії стала волатильність на фінансових ринках, уповільнення зростання світової торгівлі, зниження цін на нафту, а також постійний надлишок виробничих потужностей [3; 4].

За даними про світове споживання сталі в динаміці з 2012 р. найбільше зростання споживання було зазначене в африканських країнах (на 30%), країнах ЄС (на 11%), країнах АСЕАН (на 9%) та інших станах Європи (на 6%).

Темпи зростання споживання сталевих продукції в державах АСЕАН в період з 1998 по 2015 рр. становили 8 – 9% на рік, поступаючись лише Китаю. При цьому більша частина попиту на прокат в регіоні припадала на будівельну галузь. Її частка у споживанні в 2015 р. складала біля 73,5%. Друге місце з великим відривом зайняло автомобілебудування з показником в 11% [3; 5].

Загалом за підсумками 2015 р. у порівнянні із 2014 р. споживання сталі знизилося на 3% та склало 1500 млн. тонн.

За підсумками 2015 р. до десятки найбільших імпортерів сталі увійшли: Європейський Союз, США, Німеччина, Південна Корея, Італія, Туреччина, В'єтнам, Таїланд, Франція та Індія, а до десятки найбільших експортерів – Китай, Японія, Європейський Союз, Південна Корея, Росія, Німеччина, Україна, Італія, Бельгія та Туреччина.

Таким чином, металургія в економіці багатьох країн є однією з ключових виробничих галузей. Крім того, вона у значній мірі впливає на суміжні промислові сектори. Основним індикатором розвитку ринку металургії та світової індустріальної економіки в цілому є показники виробництва та споживання виробів металопрокату. В цілому в найближчі два роки більшість експертів прогнозують часткове відновлення ринку металургії. Однак ці прогнози не відрізняються визначеністю і динамічністю. Так, в різних країнах очікується або незначна позитивна зміна ситуації в галузі, або продовження зниження, але з меншими темпами.

Список використаних джерел

1. Strilchenko Y. Labor migration: An analysis of the law of foreign countries in the field of employment, *Derzhava i Pravo: Yurydychni i Politychni Nauky*. – 2012. – Vol. 56.
2. ILO. Report on tire methodology and results of the modular sample survey on labor migration in Ukraine, International Labor Organization, Technical Support for Decent Work Group, and the ILO Bureau for Central and Eastern Europe, Budapest. – 2013.
3. Миграция сельского населения / [под ред. Т. И. Заславской]. – М.: Политиздат, 1970. – 348 с.
4. Володько В.В. Репрезентація сучасної української трудової міграції в пресі / В.В. Володько // *Український соціум*. – 2007. – № 2. – С. 90-101.
5. Герасименко В.В. Гендерні аспекти трудових міграцій населення України. / В. Герасименко // *Демографія та соціальна економіка*. – 2006. – № 1. – С. 46-54.
6. Рогожин О.Г. Економічні механізми міграцій населення України / О.Г. Рогожин // *Демографія та соціальна економіка*. – 2006. – № 1. – С. 46-54.
7. Романюк М.Д. Міграційні детермінанти національної безпеки України: теоретико-методологічні та практичні аспекти / М.Д. Романюк // *Демографія та соціальна економіка*. – 2009. – № 1. – С. 50-60.
8. Садова У.Я. Міграція та її місце у гармонізації розвитку територіальних суспільних систем. / У. Я. Садова // *Демографія та соціальна економіка*. – 2009. – № 1. – 29-36.
9. Kostenko A. Analysis of the current state of labor migration flows and directions of state regulation, *Economichniy chasopys*. – 2009. – Vol. 21.
10. В экономическом тупике: новые риски трудовой миграции для Украины [Electronic resource]. – Mode of access: <https://ru.slovoidilo.ua/2016/06/15/kolonka/aleksandr-radchuk/jekonomika/v-ekonomicheskom-tupike-novye-riski-trudovoj-migracii-dlya-ukrainy>

Додаток 1. Основні напрямки трудової міграції з України

Країна	Кількість українських трудових мігрантів	Відсоток у загальній кількості іммігрантів
Всього	1,181,600	100,0
ЄС	602,500	51,0
Польща	168,400	14,3
Італія	156,000	13,2
Чеська Республіка	153,000	12,9
Іспанія	52,600	4.5
Німеччина	27,800	2.4
Угорщина	23,000	1.9
Португалія	21,700	1.8
Росія	511,000	43.2
Білорусь	21,500	1.8
Інші	46,600	4.0

Додаток 2. Вивчення рівня трудових мігрантів з України

Освітній рівень	Відсоток у загальній кількості мігрантів
Університетська освіта	15
Базова вища або незакінчена вища освіта	15
Вища освіта	65
Початкова чи неповна середня освіта	5

Додаток 3. Основні сфери зайнятості українських мігрантів.

Сфера зайнятості	%	Країна
Будівельна галузь	46	Росія
		Італія
		Чехія
		Іспанія
Догляд на дому	18	Італія
		Іспанія
Сільськогосподарський сектор	11	Польща
Оптовий і роздрібний продаж	9	Росія
		Польща
Промисловість	4	Польща
		Чехія
Транспорт	4	Росія
		Польща
Готельний та ресторанний сектор	4	Чехія
		Італія
Інше	4	Німеччина
		Португалія

СВІТОВИЙ РИНОК БЛОКЧЕЙНУ ТА КРИПТОВАЛЮТ: ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ БІЗНЕСУ

*Конотон Г.**

РИНОК КРИПТОВАЛЮТ У 2017 РОЦІ

На сучасному етапі, криптовалюти та крипторинки привертають все більшу увагу інвесторів та інших зацікавлених осіб. Пройшовши тривалий шлях від нікому невідомого платіжного засобу, криптовалюти (Bitcoin, Ethereum та ін.) здобули величезну популярність у світі та, зокрема, й в Україні.

Порівнюючи сукупну капіталізацію криптовалютного ринку за 2013-2017

роки, слід зосередити увагу на деяких ключових моментах (див. рис. 1.1.).

Рис. 1.1. Капіталізація ринку криптовалют у 2013-2017 роках [1]

Цікавим є той факт, що найбільше зростання, так званий «криптобум», ринок показав саме в 2017 році. Так, на початку травня 2013 року капіталізація криптовалютного ринку коливалась в межах 1,5 млрд. дол. США, а станом на 01 січня 2017 року, крипторинки мав капіталізацію 18,2 млрд. дол. США та

* К.е.н., ас. кафедри міжнародного бізнесу Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

добовий обсяг операцій на 162 млн. дол. США. Однак, вже станом на 16 жовтня 2017 року капіталізація крипторинку становить більше 175 млрд. дол. США із добовим об'ємом торгів більше 4,5 млрд. дол. США. На нашу думку, такий тренд можна пояснити наступним.

За даними інвестиційно-аналітичного агентства Investing Haven, які досліджували фактори, що впливають на ціноутворення Ethereum у 2017 році, ключовими індикаторами є: **(1) емісія згідно алгоритму (тобто пропозиція); (2) попит на криптовалюту, як засіб платежів, та (3) інвестиційний попит (інтерес).** [2] Окрім того, слід розуміти, що ціна на будь-яку криптовалюту формується на криптобіржі, а отже на відкритому ринку з відповідними законами. Наприклад, такі чинники, як запровадження державних обмежень або заборон, визнання криптовалют платіжним засобом на державному рівні, оптимізація технології (алгоритму) та якісні зміни, визнання криптовалюти авторитетними суб'єктами бізнесу (на прикладі Ethereum – це J.P. Morgan Chase, Microsoft, Intel та Banco Santander) [3] або початок торгівлі криптодеривативами на Chicago Board Options Exchange (CBOE) [4] формують вкрай мінливе та непрогнозоване інформаційне поле, яке, в свою чергу, прямо впливає на інвестиційні очікування. Більше того, всі згадані фактори, характерні для Ethereum, екстраполюються на будь-які інші криптовалюти, в тому числі й на першу в світі «резервну» криптовалюту – Bitcoin.

Для прикладу, наведемо кілька фактів. На початку квітня 2017 року стало відомо, що Японія офіційно визнала Bitcoin платіжним засобом. Природньо, що така важлива подія створила величезні перспективи для інституційних та приватних інвесторів, сформувала основи правового регулювання діяльності криптовалютних бірж. На момент оприлюднення цієї інформації (29.03.2017 р.) японським інформаційно-аналітичним агентством Nikkei у своєму віснику Asian Review, ціна за 1 Bitcoin складала 1040 дол. США з капіталізацією близько 17 млрд. дол. США та добовим обсягом операцій у майже 300 млн. дол. США. [5] Вже 25 травня ціна на Bitcoin досягла свого історичного максимуму на той час у 2730 дол. США з капіталізацією у 44,6 млрд. дол. США та добовим

об'ємом торгів у більш ніж 2 млрд. дол. США (див. рис. 1.2.). Це можна пояснити наявністю часового лагу між оприлюдненням факту та реакцією ринку.

Bitcoin Charts

Рис. 1.2. Ціна та капіталізація Bitcoin 29.03.-26.05.2017р. [6]

З серпня 2017 року відбулось кілька знакових подій на ринку Bitcoin, які вплинули на ціну цього активу (див. рис. 1.3.).

Bitcoin Charts

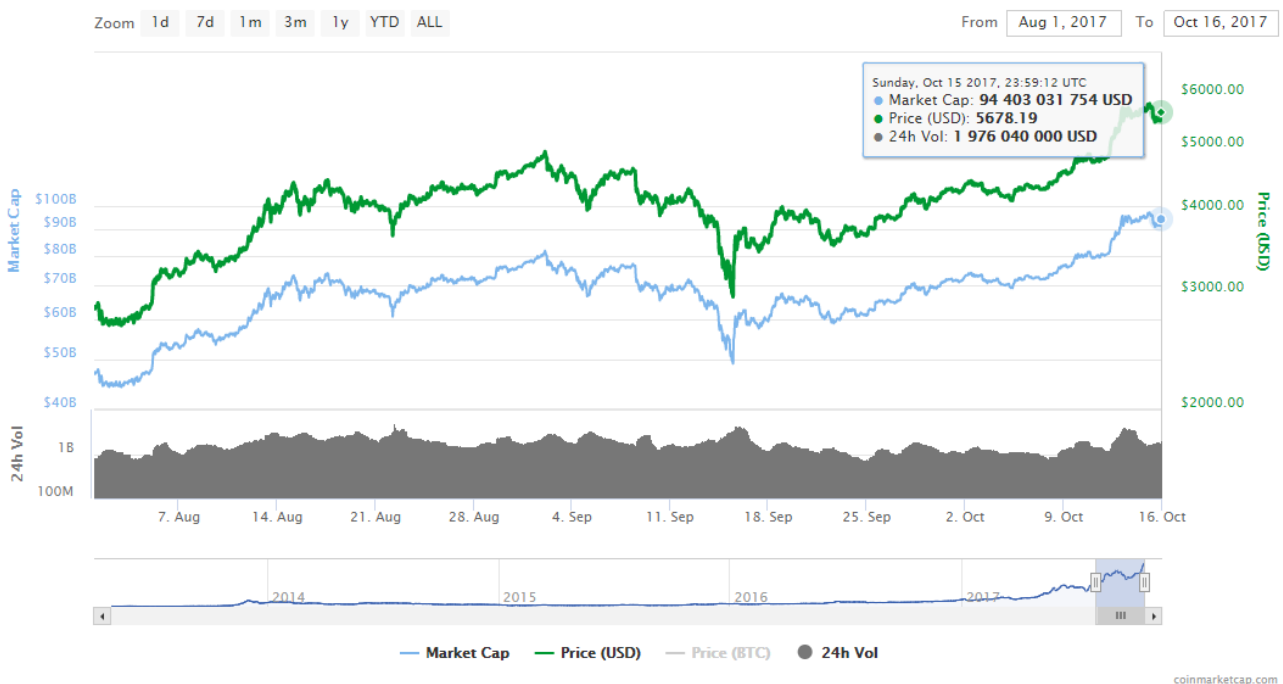

Рис. 1.2. Ціна та капіталізація Bitcoin 01.08.-16.10.2017р. [6]

По-перше, 1 серпня відбулось нововведення у технологію Bitcoin (т.зв. «hardfork»), яке було позитивно прийнято спільнотою екосистеми Bitcoin і зумовило подальше зростання ціни впродовж місяця до максимуму у 4 892 дол. США за монету станом на 01.09.2017 року.

По-друге, 4 вересня ціна на Bitcoin почала стрімко падати через заборону на ICO (Initial Coin Offering) операції в КНР, який був одним з найбільших крипторинків в світі, а 20 вересня уряд КНР оголосив про повну заборону діяльності в сфері купівлі продажу криптовалют. Через це ціна на Bitcoin станом на 15.09.2017 впала до 3 тис. дол. США і змогла відновитись лише 5 жовтня.

По-третє, за останні 3 місяці Bitcoin продемонстрував, що незважаючи на заборону в Китаї, подальшу ескалацію конфлікту між США та КНР, з'являється все більше нових інституційних інвесторів, навіть на Wall Street, які оцінюють Bitcoin як безпечний та інвестиційно привабливий фінансовий інструмент, особливо на фоні появи Bitcoin Gold.

Таким чином, екосистема Bitcoin та криптовалют, в цілому, є уразливою до зовнішніх інформаційних чи регулятивних загроз лише в короткостроковому періоді. В довгостроковому періоді, Bitcoin та альткойни є вкрай цікавим інвестиційним активом з надмірно великою нормою доходності.

Список використаних джерел

1. Cryptocurrency Market Capitalizations. Global Charts [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://coinmarketcap.com/charts/>
2. Investing Haven. An Ethereum price forecast. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://investinghaven.com/screening/ethereum-price-forecast-1000/>
3. The Fortune. Big business giants from Microsoft to J.P. Morgan are getting behind Ethereum [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fortune.com/2017/02/28/ethereum-jpmorgan-microsoft-alliance/>
4. CoinDesk. Options Exchange CBOE to launch cryptocurrency derivatives in

2017 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.coindesk.com/options-exchange-cboe-launch-cryptocurrency-derivatives-2017/>

5. Nikkei Asian Review. Virtual money poses accounting dilemma for Japan's early adopters [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://asia.nikkei.com/Business/Trends/Virtual-money-poses-accounting-dilemma-for-Japan-s-early-adopters>

6. CoinMarketCap. Bitcoin Charts. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://coinmarketcap.com/currencies/bitcoin/>

7. The CoinTelegraph. 4 things that can push bitcoin price to \$5,000 and beyond. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://cointelegraph.com/news/4-things-that-can-push-bitcoin-price-to-5000-and-beyond>

ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ВИМІР МАРКЕТИНГОВОГО СЕРЕДОВИЩА ТНК

Здійснюючи свою діяльність у різних країнах світу, транснаціональні корпорації (ТНК) змушені враховувати економічні, соціальні, політичні, правові, культурні та інші фактори кожної країни. Не менш важливим є й технологічний вимір маркетингового середовища ТНК. Сучасні технології можуть служити на користь людству, але й можуть становити загрозу. З одного боку, у вересні 2017 року ООН створила банк технологій з метою забезпечення найбільш доступним до технологій і інновацій [1]. З іншого боку, у вересні того ж року ООН створила Центр штучного інтелекту та робототехніки, щоб вивчати та передбачати можливі загрози з боку новітніх технологій, такі як безробіття та війни [2].

Вибір маркетингових засобів ТНК залежить від можливостей технологічного розвитку кожної окремої країни. Кількісні показники рівня технологічного розвитку країн можна знайти у таких міжнародних рейтингах, як індекс розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) Міжнародного союзу електрозв'язку, а також глобальний інноваційний індекс, підрахований Корнельським університетом, школою бізнесу «INSEAD» і BOIV. У 2017 році найвищі позиції за індексом розвитку ІКТ отримали наступні країни: Південна Корея, Ісландія, Данія, Швейцарія, Великобританія, Гонконг, Швеція, Нідерланди, Норвегія, Японія. Україна зайняла 76 місце серед 127 країн [3, с. 12]. Згідно з глобальним інноваційним індексом у 2017 році країнами з найвищими показниками стали Швейцарія, Швеція, Нідерланди, США, Великобританія, Данія, Сінгапур, Фінляндія, Німеччина та Ірландія. Україна посіла 50 місце серед 127 країн [4, с. xviii-xix]. Оцінити доступність технологій у різних країнах можна і за допомогою порівняння цін на

* Аспірантка кафедри міжнародного бізнесу Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: к.е.н., проф. Мазуренко В.П.

технологічні товари в даних країнах.

Стосовно впливу сучасних технологій на маркетинг, дослідники Е. Каменіка, С. Маллейнатан і Нобелівський лауреат з економіки 2017 року Р. Тейлер вважають, що сучасні технології обробки інформації дозволяють продавцям краще розуміти поведінку покупців. У багатьох випадках ці знання дозволяють продавцю покращувати свої послуги: якщо покупцю сподобався один товар, то продавець також пропонує інший товар, який може сподобатись покупцю. Водночас дослідники зазначають, що ці знання можуть створити інформаційну асиметрію, в якій продавець знає більше про звички споживача, ніж сам споживач. Недобросовісні продавці можуть використовувати дану інформацію, щоб завищувати ціни на певні товари. Водночас споживачі можуть використовувати сучасні технології на свою користь і за допомогою Інтернет-ресурсів знаходити найкращі цінові пропозиції [5, с. 422].

Здійснюючи маркетинг через Інтернет, ТНК повинні враховувати, що серед тих, хто регулярно користується Інтернетом, дуже мало людей похилого віку. Тому деякі корпорації вживають спеціальні заходи, націлені на людей такого віку. Норвегія – це країна з найвищим рівнем використання Інтернету серед людей похилого віку. Але це завдяки тому, що у 2015 році оператор «Telenor Norway» почав пропонувати безкоштовні курси з користування планшетами та смартфонами для пенсіонерів, щоб збільшити кількість користувачів Інтернету серед людей похилого віку. Частина програми «Інтернет для всіх» була реалізована у співпраці з Червоним Хрестом [3, с. 196].

У підсумку зазначимо, що сучасні технології мають як позитивні, так і негативні сторони, але у будь-якому випадку є важливою складовою маркетингового середовища, що впливає на діяльність ТНК у різних країнах.

Список використаних джерел

1. UN officials hail establishment of Technology Bank for world's poorest nations // UN News Centre [Electronic resource]. – Available from:

<http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=57682#.WeNdZI-0PIU>.

2. Robots could destabilise world through war and unemployment, says UN [Electronic resource] // The Guardian, 27 September 2017. – Available from: <https://www.theguardian.com/technology/2017/sep/27/robots-destabilise-world-war-unemployment-un>.

3. Measuring the Information Society Report 2016 / International Telecommunication Union. – Geneva: ITU, 2016. – 256 p.

4. The Global Innovation Index 2017: Innovation Feeding the World / Edited by S. Dutta, B. Lanvin and S. Wunsch-Vincent. – 10th ed. – Geneva: Cornell University, INSEAD and the WIPO, 2017. – 432 p.

5. Kamenica E. Helping Consumers Know Themselves // E. Kamenica, S. Mullainathan and R.H. Thaler // American Economic Review. – Pittsburgh: AEA Publications, 2011. – Vol. 101, No. 3 (May 2011). – P. 417-422.

МІЖНАРОДНА ІНФОРМАЦІЯ ТА КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

*Фесенко М.**

ОБ'ЄКТИВНІ ПРИЧИНИ Й НАСЛІДКИ ДЕСУВЕРЕНІЗАЦІЇ

Транснаціональна структура міжнародного порядку зменшує державний контроль громадян країни. Вона визначає взаємозалежність учасників міжнародних відносин, які не можуть самостійно вирішувати глобальні проблеми чи ефективно використовувати широкий набір державних функцій, що спонукає їх до консолідації. Держава взаємопов'язана з національними, міждержавними і транснаціональними акторами. Вона більше не в змозі повністю контролювати та визначати все, що відбувається в межах її територіальних кордонів. Тож комплексні глобальні системи, від фінансових до екологічних, поєднують окремі локальні спільноти в єдину структурно-функціональну мережу.

Глобальна інформаційно-комунікативна та транспортна інфраструктура створює нові форми політичної та соціально-економічної організації, які не прив'язані до певних національних кордонів. Сучасне територіальне суверенне право часто суперечить транснаціональній організації багатьох аспектів політичного, економічного та соціального життя. У міжнародному праві наявні два засадничі та взаємовиключні принципи: принцип територіальної цілісності держави та право нації на самовизначення, що нерідко дозволяє маніпулювати даними принципами.

Більшість традиційних сфер діяльності та відповідальності держави (оборона, управління економікою, охорона здоров'я та забезпечення правопорядку) вже не можуть розвиватися без інституціоналізованих багатосторонніх форм співробітництва. У повоєнний період вимоги до держави значно зросли, і перед нею постає низка політичних проблем, які неможливо вирішити без співробітництва з іншими країнами та недержавними

* К.політ.н., с.н.с. державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України»

структурами. Глобалізація, за висновками її прихильників, позбавляє держави можливості самостійно діяти для досягнення цілей у внутрішній та зовнішній політиці: роль влади і територіально-національної держави трансформується.

Відповідно окремі держави самі по собі більше не можуть вважатися політичними формуваннями, прийнятними для розв'язання ключових політичних проблем чи ефективного управління широким набором державних функцій. Сучасна держава щодалі більше оплутується павутиною регіональних і глобальних взаємозв'язків, які поширюються національними, міждержавними та транснаціональними силами і не може більше сама визначати свою долю. Зазначається, що це також ускладнює суверенність і легітимність держав.

В умовах світової комунікативної революції все більша кількість учасників системи міжнародних відносин використовують нові, ефективніші шляхи, що дозволяють організовуватися незважаючи на національні кордони і брати участь в управлінні глобальними подіями. Багато вчених бачать у цьому глобальну революцію зв'язку, де громадянські, локальні та приватні інтереси об'єднуються для впливу на процеси глобального управління.

Для більшості міжнародних дипломатій ХХ ст. основними були відносини між країнами, тому існування наддержавних організацій, таких як ООН чи СОТ, створило нові реалії, де значну роль відіграє голос народу. Однак брак прозорості та звітності наддержавної влади є одним із ключових чинників, які обмежують їх ефективність і легітимність. Управління поза державою є питомою ознакою сучасного політичного життя, оскільки воно виникло з функціональних переваг, які у взаємозалежних державах, спільнотах можуть бути реалізовані через стратегічне координування їх політики та діяльності. Наддержавні установи відіграють значну роль, тому що вони надають важливі блага державам та їх громадянам, і їх нестача може підірвати досягнення людського добробуту та безпеки.

Ефективна політична влада, на думку глобалістів, не повинна більше локалізуватися тільки в національних урядах. Ефективна влада зосереджується і розподіляється різноманітними силами та структурами на національному,

регіональному й міжнародному рівнях. Багато глобальних проблем сучасності, від організації світової торгівлі до глобального потепління, залишаються поза зоною досяжності окремих національних держав, які не можуть їх вирішити самотійно.

Політичний світ на початку XXI ст. вирізняє виникнення нових суттєвих проблем, так званих «прикордонних проблем». У минулому національні держави принципово розв'язували свої суперечки щодо прикордонних територій, керуючись «державними міркуваннями», спираючись на дипломатичні ініціативи і, врешті-решт, насильницькими методами. Проте ця логіка вкрай неадекватна та недоречна, якщо йдеться про те, щоб виконати чимало комплексних завдань – від економічного регулювання до виснаження ресурсів й екологічної деградації, які є умовою успішного розвитку на національному рівні. У світі, де транснаціональні актори й сили по-різному переступають межі національних спільнот, на питання про те, хто перед ким і на якій підставі має звітувати, відповісти непросто. Політичний простір для розвитку і здійснення ефективного врядування і відповідальність влади вже не пов'язуються з обмеженою політичною територією. Нині форми політичної організації передбачають комплексну детериторизацію та ретериторизацію політичної влади.

Отже, існує багато вагомих причин, щоб поставити під сумнів теоретичну й емпіричну базу тези про те, що держави втрачають своє значення під впливом глобалізаційних процесів. Про це свідчать аргументи, як глобалістів, так і скептиків. Регіональні та глобальні мережі взаємодії розвиваються й укріплюються, по-різному і багатопланово впливають на різні країни. Більше того, національний суверенітет, навіть у регіонах інтенсивного взаємопроникнення та розділених структур влади не зруйнований остаточно. У таких регіонах суверенітет просто трансформувався, перетворившись на необмежену, неподільну і виняткову форму державної влади, втілену в окремій країні та впроваджену через систему складних, часто об'єднаних центрів влади

та взаємозалежних сфер впливу. Інакше кажучи, відбулася реконфігурація політичної влади.

Не підлягає сумніву, що багато держав досі мають сильний легітимний контроль над тим, що відбувається на їх територіях. Трансформаційна позиція твердить, що це необхідно порівняти і розглядати на рівні з дедалі більшими повноваженнями установ міжнародного управління та вимогами й зобов'язаннями міжнародного права. Зазначене особливо простежується в ЄС, де суверенна влада поділена між міжнародними, національними та місцевими владними органами, але те саме стосується і діяльності міждержавних організацій, таких як СОТ.

Втім навіть якщо суверенність залишається дієвою, держави більше не можуть бути єдиними, хто контролює та визначає все, що відбувається в межах їх територіальних кордонів. Комплексні глобальні системи, від фінансових до екологічних, поєднують долю окремих локальних спільнот з долею спільнот у різних регіонах світу. Більше того, глобальні інфраструктури зв'язку і транспорту підтримують нові форми економічної та соціальної організації, які виходять за межі національних кордонів. Владні установи і суб'єкти влади можуть знаходитися буквально пообіч океану. За таких обставин поняття національної держави як самокерованої автономної одиниці вже радше належить до категорії нормативних вимог, а не до описових тверджень. Сучасне територіальне суверенне право починає ставати застарілим поряд із транснаціональною організацією багатьох аспектів сучасного політичного, економічного та соціального життя.

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИКИ КИТАЙСЬКОГО ПОШУКОВИКА

BAIDU

Пошуковик Baidu («пошук мрії») – лідер серед китайських транснаціональних інформаційних корпорацій пошукового сектора, за кількістю звернень посідає друге місце в світі [1]. Компанія була заснована в 2000 році Р. Лі та Е. Сю, які отримали вищу освіту в США. В 2004 році компанія зайняла лідерські позиції серед пошукових систем Китаї, а в 2006 році запустив власну Енциклопедію Байду, обсяг якої перевищує китайську Вікіпедію. Окрім власне пошукової системи компанія надає багато інших сервісів: Baidu Map (мапи світу, аналогічні Google Maps та Яндекс.Карты), Baidu Tieba (онлайн-співтовариство), Baidu Space (китайська соціальна мережа) та багато розважальних та новинних сервісів. Принцип ранжування в Baidu кардинально відрізняється, оскільки Google та Yandex отримують прибуток від систем контекстної реклами (Google Adwords та Яндекс.Директ), а Baidu – надає рекламодавцям можливість платити за вихід на провідні позиції в рейтингу. З одного боку, такий підхід з урахуванням обсягів китайського ринку дозволив компанії швидко вийти на прибутковий рівень, і з другого – призвів до репутаційних втрат внаслідок скандалів з шахрайськими сайтами, що виходили в топ-рейтингу.

Багаторічне протистояння з інтервенцією Google за періодичного переходу протистояння й в політичну сферу суттєво вплинуло на стратегію розвитку Baidu. Корпоративне протистояння почалося 2005 року зі здійсненням китайською корпорацією IPO, чим й зацікавила керівництво Google, яке прагнуло здобути китайський ринок через інвестиції у місцеву компанію. Конкуренція перейшла у жорстку фазу після створення спеціального підрозділу Google China для ефективного проникнення світового інтернет-гіганта в Китай.

* К.політ.н., лаборант Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Китайська компанія відповіла рекламною кампанією в мережі та на телебаченні, в якій китайський майстер перемагає стереотипного американця, демонструючи ідею, що тільки китайці знають, як робити якісні сервіси для своїх громадян.

З другого боку, в конкурентній боротьбі з Google китайська корпорація спирається на доволі специфічну культуру китайських споживачів, яка базується на двох взаємопов'язаних елементах: соціальному престижі та чесності, коли найбільш ганебним вважається «втрата обличчя» [2], та використовує специфіку місцевої влади, активно співпрацюючи із нею: видаляючи несприятливі сайти та інформацію та передаючи спецслужбам персональні дані користувачів, а також, наприклад, Baidu не видає результатів за пошуковими запитами щодо Панамського офшорного скандала, видаючи користувачу попередження на порожній сторінці, що результати можуть протирічити відповідним законам та правилам КНР [3]. Досягненню взаєморозуміння між Google та китайською владою заважала власна ідеологія інтернет-корпорації, що обґрунтовує мету сервісу як поширення інформації світом. Закономірним результатом таких кроків стала всебічна підтримка свого інтернет-пошуковика китайським урядом. Наприклад, діяльність онлайн-сховища Google Drive була заборонена державою, в той час як аналогічний сервіс Baidu Wany Pan працював без жодних застережень.

Суттєвою перепорою на шляху інтервенції Google стало створення «клубу Baidu» за участю понад 30 тис. ресурсів, яким були запропоновані вигідні рекламні умови при ранжуванні пошукових результатів. Іншим виміром боротьби між пошуковиками стали комп'ютерні клуби, оскільки в КНР в таких закладах застосовуються спеціальні програми, що перезавантажують комп'ютери опівночі. Обидві компанії витрачають мільйони доларів, щоб в браузері за замовчуванням був наявний їхній продукт. Жорстка конкурентна боротьба на внутрішньому ринку Китаю змусила Google піти альтернативним шляхом, уклавши угоду з найбільшими ресурсами Tiania.com та Sina.com, щоб вони розміщували пошуковий рядок на видному місці, забезпечивши собі таким чином близько 15% китайського ринку. Однак американська корпорація була

проти вимог уряду КНР блокувати певні типи запитів, що не дозволило закріпити успіх. У відповідь уряд Китаю кілька разів блокував ресурс, водночас Baidu в цей час, користуючись слабкістю конкурента, укріплювала позиції. Публічне протистояння з корпорацією Google зробило не лише китайську компанію відомою за межами Китаю, а й додало персональної популярності її засновнику Р. Лі як сучасному китайському бізнесмену та політику.

На даний час корпорація поступово розширює межі свого впливу та завойовує насамперед країни, в яких використовується ієрогліфічне написання – Таїланд, Японію, Єгипет, Індію тощо. Інженери компанії працюють над адаптацією Baidu до десятків інших мов, не приховуючи міжнародних амбіцій. У кінці 2015 року була навіть заявлена мета – вихід Baidu на російськомовні ринки пошуку.

Із розширенням ринків та становленням фінансової потужності в Baidu теж починають виникати міжнародно-політичні амбіції, показовим в цьому випадку є досвід Baidu на просторі В'єтнаму. Політика Китаю щодо доступу до інформації в інтернет характеризується наявністю «Великої стіни безпеки КНР», тобто в межах території Китаю інтернет перебуває під юрисдикцією китайського суверенітету, що знаменується прагненням керування громадянами онлайн, обмежувати доступ до певних сайтів та керувати потоками інформації в межах кордонів держави витонченими методами, використовуючи інтернет як інструмент нагляду, цензури та формування суспільної думки. Китайські технологічні компанії нерозривно пов'язані із цими методами інтернет-суверенітету через процеси, відомі як «мережевий авторитаризм». Китайський мережевий авторитаризм працює за активного посередництва приватних компаній через систему вимушеної та всебічної посередницької відповідальності. Таке становище заважає китайським інформаційним корпораціям виходити за кордони КНР, оскільки, хоча вони і є приватними компаніями, проте через тісну співпрацю з китайською владою сприймаються як агенти іноземного транскордонного впливу [4].

Південно-Східна Азія, особливо В'єтнам, є одним з пріоритетних напрямів розширення Baidu, а політична система країни, як і КНР, орієнтована на однопартійне управління з прагненням контролювати інформаційні потоки. Очікувалося, що Baidu, яка має досвід та фінансові можливості, легко стане «пріоритетним цензором» й у В'єтнамі, проте вихід на в'єтнамський ринок в 2012 році пішов не за планом. Оскільки в цей час КНР та В'єтнам були втягнуті в тривалу територіальну суперечку щодо Південно-Китайського моря, що призвело до суттєвого погіршення відносин між цими двома країнами.

Baidu запустив два основних продукти – соціальну мережу й аудіоплеєр та отримав у відповідь розгорнуту кампанію з дискредитації, основними темами якої були:

– оскільки Baidu зареєстрував домени для соціальної мережі просто як .com, а не в локальному сегменті .com.vn, то корпорація була звинувачена в прагненні проводити інформацію через китайські сервери, застосовуючи до в'єтнамських користувачів принципи «мережевого авторитаризму». Під тиском критики корпорація змінила реєстрацію домену;

– розгортання в соціальній мережі політики цензури щодо територіального конфлікту в Південно-Китайському морі на підтримку політики КНР;

– встановлення через свої сервіси шпійонського програмного забезпечення на пристрої користувачів.

І хоча більшість звинувачень було спростовано, проте корпорація виявилася вразливою до таких антикитайських бойкотів, оскільки сприймалася як агент китайського уряду поза межами КНР.

Список використаних джерел

1. The top 500 sites on the web [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.alexa.com/topsites>. – Screen name.

2. Сеунг Хо Пак Проблемы транснациональных корпораций в Китае: думай локально, действуй глобально [Электронный ресурс] / Сеунг Хо Пак,

Вилфред Р. Ванхонакер // Мысль. – 2007. – № 8. – Режим доступа: <http://www.idea-magazine.com.ua/archive/8830/advance/8902.html>. – Название с экрана.

3. Лось П. «Панамские досье» с китайским акцентом [Электронный ресурс] / Павел Лось // Deutsche Welle. – Режим доступа: [http://www.dw.com/ру/панамские-досье-с-китайским-акцентом/a-19174609](http://www.dw.com/ru/панамские-досье-с-китайским-акцентом/a-19174609). – Название с экрана.

4. Logan S. Baidu, Vietnam, and the Bordered World of Chinese Internet Companies [Electronic resource] / Sarah Logan. – Mode of access: <http://www.global.asc.upenn.edu/baidu-vietnam-and-the-bordered-world-of-chinese-internet-companies/>. – Screen name.

РОЛЬ ЄС ТА ОБСЄ У ВРЕГУЛЮВАННІ ПРИДНІСТРОВСЬКОГО КОНФЛІКТУ: РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ СТОРІН

Ще в Європейській стратегії безпеки 2003 року ЄС заявив про своє бажання грати активнішу роль у врегулюванні регіональних конфліктів, у той же час побудувавши стабільне сусідство [1].

Започаткування Європейської політики сусідства (ЄПС) у травні 2004 року мало на меті створити оперативний потенціал для ЄС, щоб надавати допомогу сусіднім країнам в їх політичній і економічній трансформації та дозволяти Євросоюзу стати більш активним у процесі врегулювання існуючих, латентних конфліктів [2].

З 1 січня 2007 року Республіка Молдова є безпосереднім сусідом Європейського Союзу. Відтак, низка геополітичних розбіжностей у регіоні Чорного моря і «заморожений» придністровський конфлікт на території Молдови [4] є однією з перешкод, що стоять на шляху прогресивного розвитку не тільки Європейського регіону, а й ЄС як окремої організації [3].

Придністровський конфлікт виник ще за радянських часів (1989 року) між центральною владою Молдови та самопроголошеною республікою Придністров'я. Цей соціально-політичний конфлікт посилювався після здобуття Молдовою незалежності та переріс у збройне протистояння, пік якого припав на березень-липень 1992 року. З того часу конфлікт знаходиться у стадії деескалації та врегулювання [3].

Міжнародним посередником, котрий першим долучився до врегулювання придністровського конфлікту, стала НБСЄ. У відповідь на звернення уряду Молдови НБСЄ направила свою Місію, яка розпочала роботу 25 квітня 1993 року [5]. Велике значення в процесі її роботи мала Угода про підтримання миру і гарантії безпеки між Республікою Молдова та Придністров'ям від 5 липня

* Аспірантка кафедри міжнародної інформації Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.політ.н., проф. Андреева О.М.

1995 року, в якій сторони зобов'язалися не застосовувати у взаєминах військову силу, не здійснювати політичний, економічний та інші форми тиску, не брати участь у блоках, спрямованих проти однієї з сторін. Також сторони закликали Росію, Україну та ОБСЄ бути гарантами дотримання цієї угоди.

20 лютого 2002 року була створена «Постійна нарада з політичних питань у рамках переговорного процесу з придністровського врегулювання», тобто новий переговорний формат «5+2», де до сторін конфлікту та посередників підключилися Європейський Союз та США в якості спостерігачів.

Після 2003 року ЄС використовував різні інструменти його Спільної зовнішньої та безпекової політики для врегулювання конфлікту. У 2003 році ЄС присвятив ряд заяв придністровській проблемі, переконливо взявши на себе зобов'язання врегулювати конфлікт, тому санкції організації набули форми створення перспективи для її безпосередньої участі в цьому процесі [6]. Санкції, запроваджені ЄС проти сепаратистського керівництва Придністров'я у рамках підсилених заходів СЗБП протягом 2003-2004 років, були призупинені в 2010 році задля спонукання до поступу у врегулюванні конфлікту, розв'язання ще наявних проблем молдавських шкіл та відновлення вільного руху осіб [7].

Після призначення Спеціального представника ЄС у Молдові в 2005 році, наступного року було відкрито Місію ЄС із прикордонної допомоги Молдові та Україні (EUBAM). Це консультативно-технічний орган, розташований в м. Одесі (Україна), який сприяє впровадженню прикордонних, митних і торгових норм та практик, які відповідають стандартам ЄС і задовольняють потреби двох країн-партнерів [8].

У свою чергу, ОБСЄ активно підтримала ініціативу неурядових організацій – проект «3D», що передбачав урегулювання через демократизацію, демілітаризацію та декриміналізацію. Місія ОБСЄ також розробила документ «Основні елементи придністровського врегулювання», представлений 19 квітня 2006 року в Москві, в якому не згадуються терміни «федерація» чи «автономія», а, натомість, підкреслюється, що визначення статусу

Придністров'я має відбутися через розподіл повноважень і компетенцій між центральними органами влади РМ та ПМР у ході переговорів.

Переговори за участю міжнародних посередників були припинені в лютому 2006 року. Відновити діалог між сторонами вдалося через два роки. 11 квітня 2008 року відбулася перша після семирічної перерви зустріч президента Молдови Володимира Вороніна і президента Придністров'я Ігоря Смирнова, на якій вони домовилися відновити регулярні контакти і відновити переговорний процес.

Для ЄС найпростіший спосіб посилити перспективу врегулювання конфлікту в Придністров'ї – це більш інтенсивне і цілеспрямоване використання інструментів, що вже існують у рамках Європейської політики сусідства. Початковим знаком вияву «доброї волі» ЄС стало рішення, схвалене в лютому 2010 року, що передбачало зупинення заборони на видачу віз щодо придністровських лідерів на випробувальний термін у шість місяців [3].

У рамках ОБСЄ питання врегулювання придністровського конфлікту найчастіше піднімалося під час головування в організації Ірландії та України, які очолювали її в 2012 і 2013 роках відповідно. Після дворічної перерви, під час німецького головування в організації в 2016 році знову вдалося «перезапустити» переговорний процес на рівні «Постійної наради ...» у форматі «5+2». Однак подальша робота переговорних майданчиків була де-факто заблокована Кишиневом, у результаті чого Німеччина покинула переговорний процес восени 2016 року. У 2017 році головування в ОБСЄ перейшло до Австрії, яка має чіткі наміри відновити переговорний процес.

Відповідно, за багато років існування переговорного процесу так і не було вирішено проблему придністровського конфлікту. ЄС брав посередню участь у його врегулюванні, діючи «в тіні» ОБСЄ, тому наразі повинен пришвидшити працювати над цим питанням уже найближчим часом.

Список використаних джерел

1. Secure Europe in a Better World: European Security Strategy. Council of the European Union [Електронний ресурс]. – Brussels, 12 December 2003. – Режим доступу: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>
2. European Neighbourhood Policy: Strategy Paper // European Commission 2004, COM(2004) 373 final. – 2004.
3. Policy Paper “The EU and Conflict Resolution in Transnistria” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://tu-dresden.de/zis/ressourcen/dateien/newseceu/outcomes/papers_folder/PolSec_20EU-and-Transnistria.pdf?lang=en
4. Florian K uchler, The Role of the European Union in Moldova’s Transnistria Conflict. Stuttgart & Hannover: Ibidem Verlag, 2008, 146 pp. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.amazon.com/European-Moldovas-Transnistria-Conflict-Post-Soviet/dp/3898218503>
5. Фічора Т. І. Участь ОБСЄ у розв’язанні Придніпровського конфлікту / Т. І. Фічора [Електронний ресурс] // Науковий вісник Дипломатичної академії України. – 2007. – Вип. 13. – С. 99-105. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdau_2007_13_19
6. Master thesis by Tamar Tsintsalashvili. The Role of the EU in Conflict Resolution [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ies.tsu.edu.ge/data/file_db/Tsintsalashvili/Tsintsalashvili%20master%20thesis.pdf
7. Рада ЄС зняла санкції з колишніх лідерів Придністров’я. Тиждень.ua [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/News/61033>
8. European Union External Action. EUBAM [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eubam.org/ru/who-we-are/>

СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКО-ВІРМЕНСЬКИХ МІЖДЕРЖАВНИХ ВІДНОСИН

Розпад СРСР і утворення нових незалежних держав стимулювали кардинальну трансформацію міжнародних відносин. Цей процес істотно вплинув на геополітичну ситуацію в усьому світі. На пострадянському просторі з'явилися 15 нових суверенних держав, визнаних світовим співтовариством. Кожна з яких прагнула проводити самостійний курс, часто вступає в протиріччя з національними інтересами сусідніх країн. Трансформаційні процеси, що визначають суспільно – політичну і соціально-економічну ситуацію з точки зору їх наслідків, однакові для всіх країн пострадянського простору. Негативні явища, з якими зіткнулася Республіка Вірменія в перші роки незалежності, об'єктивно були обумовлені руйнуванням політичної, економічної та організаційної системи владних структур і формуванням нових структур, щоб відповідали новим умовам демократії і ринкової економіки.

Не дивлячись на це, стосунки українського та вірменського народів, характеризуються високим рівнем гармонійності, толерантності та дружби. Яскравим тому свідченням є комфортне проживання сотень тисяч етнічних вірмен в Україні і сотні тисяч українців у Вірменії. Більш того, громадська організація, що представляє українських вірменів - Союз вірмен України - стала першою громадською організацією України, що увійшла до реєстру прозорості Європейського Союзу. Це не тільки велике досягнення керівництва організації, а й свідчення найвищого рівня співпраці між українцями та вірменами в спільній роботі по досягненню європейських стандартів життя і розвитку громадянського суспільства.

Дипломатичні відносини між Україною та Вірменією встановлено 25 грудня 1991 року [1].

* Аспірантка кафедри міжнародної інформації Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.політ.н., проф. Андрєєва О.М.

Головним політичним документом, що заклав основи двосторонніх відносин, є Договір про дружбу і співробітництво між Україною та Республікою Вірменія, підписаний 14 травня 1996 року [2].

У договорі говориться, що Україна та Республіка Вірменія, сповнені рішучості побудувати на своїх територіях незалежні демократичні держави, вважаючи, що подальший розвиток та зміцнення відносин дружби та взаємовигідного співробітництва між ними відповідає докорінним інтересам народів обох держав і служить справі миру та безпеки.

Та другий важливий документ – це Спільна Декларація Президента України й Президента Республіки Вірменія, підписана 22 липня 1997 [3].

В документі висловлюються обопільне прагнення надати нового імпульсу відносинам між Україною та Республікою Вірменія як у питаннях двосторонніх, так і багатосторонніх стосунків,

Станом на квітень 2000 р. укладено 40 двосторонніх документів.

А на сьогоднішній день договірно-правова база двосторонніх відносин складається з 72 міжнародні угоди (6 – міждержавних, 32 – міжурядова, 34 – міжвідомчих), з яких є чинними 57, та ще 20 документів, що регулюють відносини та співпрацю, в тому числі, на регіональному рівні, між різними установами обох держав [4].

При цьому варто відзначити, що між Парламентами двох країн підписано два документи, а саме:

Угода про співробітництво між ВР України та ВР Республіки Вірменія від 17 березня 1995 року [4].

Меморандум про міжпарламентське співробітництво між ВР України та Національними Зборами Вірменії від 21 листопада 2005 року [4].

Також варто зазначити, що 7 міжнародних договорів втратили силу, ще один не був ратифікований українською стороною через втрату актуальності.

Необхідно відзначити, що в останні кілька років активізувалася співпраця між інститутами громадянського суспільства України та Вірменії: громадськими організаціями, ЗМІ, асоціаціями підприємців, і т.д. Саме ці

горизонтальні зв'язки роблять все більш помітний позитивний вплив на міждержавні відносини, формують порядок денний міжнародної співпраці.

Виходячи з вищесказаного можна акцентувати увагу на тому, що у практиці міжнародних відносин найбільш високий рівень співпраці між державами характеризується поняттям "стратегічне партнерство". Як правило, про стратегічні відносини оголошують країни, у яких, по-перше, немає взаємних політичних проблем, по-друге, є високий рівень торгово-економічних зв'язків, і по-третє, існує зацікавленість у співпраці та глибоке взаєморозуміння з основних питань міжнародної безпеки та інших актуальних проблем геополітики.

Отже, Між Україною і Вірменією, після набуття ними незалежності в 1991 році, закладений міцний договірно-правовий фундамент співпраці, основу якого складає Договір про дружбу і співробітництво між Україною і Республікою Вірменія від 14 травня 1996 року. Разом з тим, можна констатувати високий нереалізований потенціал україно-вірменських міждержавних і економічних відносин.

Список використаних джерел

1. Посольство України в республіке Армения [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://armenia.mfa.gov.ua/ua/ukraine-am/diplomacy>
2. Договір про дружбу та співробітництво між Україною та Республікою Вірменія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/051_002
3. Спільна декларація Президента України та Президента Республіки Вірменія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/051_059
4. Посольство України в республіке Армения [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://armenia.mfa.gov.ua/ua/ukraine-am/legal-acts>

ПРАКТИКА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ УКРАЇНИ

У воєнній доктрині України визначено поняття стратегічних комунікацій як цілеспрямоване використання широкого спектру інформаційно-комунікаційних технологій на національному рівні з метою просування зовнішньополітичних інтересів та покращення іміджу держави на міжнародній арені [1].

У березні 2014 р. було запропоновано створити Український кризовий медіа-центр як громадську організацію, діяльність якої спрямована на вдосконалення національних комунікацій, зокрема покращення міжвідомчої координації в умовах російської інформаційної війни, координацію інформаційних потоків щодо конфлікту на сході України та внутрішніх реформ. Зауважимо, що стратегічні комунікації направлені як на внутрішню, так і на зовнішню аудиторію та реалізуються шляхом горизонтальної співпраці, підвищення кваліфікації, аналітичної та ресурсної підтримки державних установ, впровадження спеціальних проектів в інформаційній сфері. Крім того, використовуючи приклад деяких установ та їх діяльність, проект продемонстрував нові стандарти стратегічних комунікацій, що стали основою комплексної реформи стратегічних комунікацій на центральному та регіональному рівнях [2].

Основні функції медіа-центру у сфері стратегічних комунікацій реалізуються шляхом залучення керівництва органів державної влади до планування та реалізації комунікацій, визначення цілей, цільових аудиторій, розробки ключових повідомлень, визначення каналів поширення інформації та засобів комунікації, аналізу ефективності комунікативних програм. Впровадження пілотної системи міжвідомчої координації комунікацій передбачає спільний моніторинг загроз, координацію та синхронізацію

* Аспірантка кафедри міжнародної інформації Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.політ.н., доц. Піпченко Н. О.

ключових повідомлень, аналіз поточної ситуації, створення комунікаційних планів, підвищення ефективності комунікацій та реалізацію комунікативних проектів [2].

До головних досягнень медіа-центру можна віднести цілісні кадрові проекти щодо підвищення ефективності роботи керівників прес-служб, які були проведені в Генеральному штабі Збройних Сил, Адміністрації Президента, Верховній Раді; підвищення довіри населення до Збройних Сил та скорочення кількості негативних публікацій про Збройні Сили у медіа на 4 % у грудні у порівнянні з 61,8 % у лютому 2015 р.; зменшення негативних публікацій щодо потенційно непопулярних заходів, серед яких закриття комерційних банків; проведення більш, ніж 20 національних інформаційних кампаній, що охоплюють понад 80 млн громадян; активне спілкування з міжнародними медіа та подвоєння унікальних публікацій про Україну та діяльність урядових інституцій; значне збільшення кількості та активності читачів сторінок Адміністрації Президента України в соціальних медіа [2].

У результаті проведення саміту Україна–ЄС в 2017 р. було запропоновано створити робочу групу в сфері стратегічних комунікацій, діяльність якої направлена на підвищення ефективності реагування на пропагандистські та дезінформаційні кампанії, що проводяться Російською Федерацією і спрямовані проти України. Головними задачами в інформаційній сфері у співпраці з ЄС стала синхронізація ключових повідомлень з метою покращення іміджу України на міжнародній арені, здійснення ефективної співпраці у спільних проектах в інформаційній сфері між Україною та ЄС з акцентом на змінах в Україні на законодавчому та інституційному рівнях в рамках [3].

Список використаних джерел

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини України : Указ Президента України №555/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/555/2015/page>
2. Annual report UCMC 2016 [Електронний ресурс] // Ukraine Crisis Media Center. – 2016 – 16 р. – Режим доступу: <https://www.slideshare.net/UkraineCrisisMediaCenter/annual-report-ucmc-2016>
3. Посібник з комунікації для проектів ЄС в Україні [Електронний ресурс] // Представництво Європейського Союзу в Україні. – 2013. – 42 р. – Режим доступу: <https://europa.eu/capacity4dev/file/13800/download?token=54ubNt-F>

МІЖНАРОДНІ МЕДІАКОМУНІКАЦІЇ ТА КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

*Шустенко С.**

ПРОТИДІЯ АНТИЄВРОПЕЙСЬКІЙ ПРОПАГАНДИ З БОКУ ЄВРОПАРЛАМЕНТУ

Після посягань на територіальну цілісність України з боку Росії, в міжнародних організаціях гостро стало обговорення питання боротьби з російською пропагандою. На ряду з такими організаціями, як ООН та Рада Європи, Європейський парламент сумлінно працює над розробкою програм та законів націлених на зміцнення безпекової системи країн-членів ЄС.

23 листопада 2016 року відбулося засідання в Страсбурзі, на якому відбулося голосування за прийняття резолюції щодо протидії пропаганді з боку Росії і терористичного угруповання ISIS. Документ визначає, що влада Російської Федерації веде пропагандистську політику у відношенні ЄС, а також країн «Східного партнерства». У резолюції зазначається, що РФ використовує певний інструментарій, щоб спричинити розкол в Європі та поставити під сумнів її демократичні цінності, а також створити видимість неієздатності її держструктур. За прийняття документу проголосували 394 депутати, 179 проголосували проти, а також 208 утрималися.

На засіданні було запропоновано створити оперативну групу зі стратегічної комунікації задля протидії відповідним кампаніям, а також підвищити обізнаність населення за допомогою онлайн та місцевих медіа, та залучити журналістів.

Європарламент рекомендував Єврокомісії та країнам-членам ЄС підвищити фінансування відповідних інструментів впливу, які відстоюють свободу ЗМІ в РФ та країнах «Східного партнерства».

* Аспірантка кафедри міжнародних медіакомунікацій та комунікативних технологій Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.політ.н., доц. Даниленко С.І.

Доповідачка Анна Фотига (Європейські консерватори та реформісти; Польща) зауважила, що їй було поставлене завдання змалювати пропаганду з боку як державних, так і недержавних суб'єктів. Було помічено безліч її трансформацій. Вона відзначила, що ситуація з РФ була зрозуміла. Після анексії Криму та агресії у східній частині України багато країн відчували на собі дезінформацію та маніпулювання фактами.

Депутати Європарламенту відзначили, що уряд РФ посилено працює над своєю пропагандою проти ЄС, особливо після початку гібридної війни на Сході країн. Було визначено, що в хід йдуть усі можливі засоби впливу, а саме багатомовні телеканали, аналітичні центри та соціальні медіа. Європарламент сприйняв це як виклик демократичним цінностям Європи.

У резолюції наголошується, що «Кремль фінансує політичні партії та інші організації в ЄС»; документ засуджує «підтримку Росією антиєвропейських сил», зокрема праворадикальних та популістських політичних сил.

В резолюції було визначено головну загрозу пропаганди ISIS, а саме вербування прихильників Євросоюзу. Для того, щоб уникнути безкомпромісної відданості молоді, було запропоновано розвивати ініціативи поширення ідей помірною ісламу, а також викрити ідеологію ISIS [1].

Окрім того, мова йде про посилення оперативної групи ЄС зі стратегічної комунікації та надання сильнішої підтримки медіа країн-сусідів ЄС з метою посилити їхню стійкість проти пропаганди.

Одним з напрямів стратегічних комунікацій у документі запропоновано поглибити співпрацю ЄС з НАТО. Йшлося про посилення підтримки медіа країн-сусідів ЄС задля посилення їх протидії пропаганді.

MediaSapiens повідомив, що в порядок денний чергової пленарної сесії Європарламенту було внесено резолюцію з питань зміцнення європейської оборони та інформаційної протидії російським ЗМІ.

Польська політична та урядова діячка, Анна Фотига, авторка репорту «Як протидіяти антиєвропейській пропаганді» зауважила, що Інтернет-пропаганда терористичних організацій та країн, таких як Росія, спрямована на розділ

Європи. Європейські депутати активно обговорюють звіт про заходи щодо зміцнення контрзаходів та співпраці між країнами ЄС. Анна Фотига закликає інвестувати значно більше в ці кампанії, щоб боротися з радикалізацією та дезінформацією. Також, було підкреслено, що багато подій відбулося після російської агресії на Україну та анексії Криму. В Центральній та Східній Європі Росія почала спотворювати інформацію та впливати на медіа-ринки набагато раніше. Визначено, що це чисте продовження методів, використовуваних під час «холодної війни». Усе це впливає на суспільства в ЄС та інших країнах. Громадяни Сполучених Штатів Америки також є метою російської пропаганди з використанням багатьох інструментів, таких як Росія сьогодні.

Про успіх ісламських держав у своїх онлайн-спробах долучитися до молодих мусульман у Європі та про те, як Європа може себе захистити, діячка вважає, що справа не лише в молоді, а в тому, що ісламські держави змогли залучити людей різних поколінь та інших релігій та перетворити їх на радикалів, використовуючи різноманітні інструменти впливу. Наразі, для багатьох представників країн-членів ЄС, це травма - розуміти, що їх молодь може протистояти власній нації, однак посилюється підтримка на європейському рівні. Існують дійсно складні інструменти для оцінки ситуації, і в доповіді згадуються інструменти для виявлення фальшивої інформації та необхідності опису випадків і закономірностей радикалізації та як вони стають дуже трагічними для цілих сімей. Існують інструменти для моніторингу соціальних мереж та випадків радикалізації, які в розпорядженні будь-якої держави-члена ЄС [2].

Завдяки впровадженню програм по зміцненню європейської оборони та інформаційної протидії російським ЗМІ, країни ЄС стали більш захищеними. Якщо механізми врегулювання правильно застосовуються на практиці, то вони здатні допомогти урядам держав завоювати довіру громадськості шляхом проведення політичного курсу, сформованого під впливом громадської участі. Тому у Європі зараз активно впроваджуються програми, націлені на розробку

підвищеної безпеки населення, яка в свою чергу характеризується наданням громадськості розгорнутої інформації шляхом медіа.

Список використаних джерел

1. Європарламент прийняв резолюцію про боротьбу з російською пропагандою [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.osvita.mediasapiens.ua/ethics/manipulation/evroparlament_priynyav_rezolyutsiyu_pro_borotbu_z_rosiyskoyu_propagandoyu/

2. Tackling propaganda: “It’s a continuation of methods used during the Cold War” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/eu-affairs/20161118STO51750/tackling-propaganda-it-s-a-continuation-of-methods-used-during-the-cold-war>

МЕРЕЖЕВА КОНТРПРОПАГАНДА ТЕРОРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В даний час одним з пріоритетних напрямків забезпечення національної безпеки будь-якої країни є широкомасштабна протидія екстремістській і терористичній діяльності.

На сьогоднішній день замість продовження здійснення атак по типу 9/11, бойовики обрали інший шлях. Вони мають можливість наносити непоправну шкоду малими групами або окремими особами. Ці атаки не потребують складної підготовки, планування чи координації, що ускладнює їх виявлення. Терористичні угруповання почали активно використовувати соціальні мережі та сучасні інструменти комунікації з метою рекрутингу нових учасників та розширення присутності у глобальному масштабі.

Враховуючи даний фактор, очевидно є необхідність здійснення заходів контрпропаганди задля зменшення загроз та впливу терористичних груп.

Метою даної роботи є визначення особливостей використання мережевих контрпропагандистських заходів та їх ефективності.

В 2016 році Інститутом Економіки та Миру було опубліковано звіт «Глобальний Індекс Тероризму 2016» (Global terrorism Index 2016), окрема увага в якому приділяється діяльності терористичних груп в кіберпросторі.

Найбільшим успіхом екстремістських груп у глобальній мережі є здатність стратегічно використовувати пропаганду для збільшення кількості бойовиків. Цікавим є той факт, що ІДІЛ надає підтримку медіа-компанії al-Furqan, до складу якої входить більш ніж 36 окремих офісів. Разом вони випускають сотні відеоматеріалів, а також пропагандистське інтернет-видання Roumiau (раніше відоме під назвою Dabiq) [1].

* Аспірантка кафедри міжнародних медіакомунікацій та комунікативних технологій Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.політ.н., доц. Даниленко С.І.

ІДІЛ та Аль-Каїда зацікавлені у використанні Інтернету для атаки державних структур. Під егідою ІДІЛ було об'єднано п'ять хакерських груп та сформовано «Об'єднаний кібер-халіфат». Їх метою є побудова кібер-армії та створення форумів в сфері кібер-тероризму. Кібер-халіфат ІДІЛ нещодавно закликав прихильників проводити «Електронний джихад», взламуючи мережі. ІДІЛ також інструктує своїх учасників з приводу використання анонімних браузерів та надає посібники з безпеки [2].

Зважаючи на дані обставини, контрпропаганда в мережі Інтернет має слугувати ключовим засобом боротьби з даною тенденцією.

Контрпропагандистська діяльність в мережі Інтернеті може здійснюватися декількома способами:

- обмеження доступу до певних матеріалів;
- створення численних контрольованих фахівцями сайтів з метою публікацій на їхніх сторінках контрматеріалів або спростування існуючих.

Нещодавно Моніка Бікер (Monika Bicker), керівник відділу управління глобальною політикою Фейсбуку та Брайан Фішман (Brian Fishman), менеджер контртерористичної політики Фейсбуку, опублікували інформацію стосовно методів використання соціальною мережею штучного інтелекту задля протидії терористичній діяльності. Серед них виділяють:

- «Зіставлення» зображень, що дозволяє сайту розпізнавати та запобігати завантаженню пропагандистських зображень або відео, які раніше вже були помічені користувачами;

- Використання штучного інтелекту для розпізнавання мови та терористичного контенту за допомогою "текстових сигналів";

- Використання спеціальних алгоритмів для визначення місцезнаходження терористичних кластерів, використовуючи при цьому веб-сайти та акаунти, що підтримують терористичну діяльність;

- Виявлення постійних «правопорушників» на Facebook;

- Розробка шляхів ідентифікації терористів, використовуючи WhatsApp та Instagram, які також доволі часто ними використовуються.

Основні сили сконцентровані на ІДІЛ та Аль-Каїді, проте команда, яка включає 150 співробітників, працює над виявленням інших терористичних сил [3].

Отже, контрпропагандистська діяльність тероризму в мережі Інтернет є доволі різноплановою та включає в себе цілий спектр засобів та інструментів. Враховуючи стрімкий розвиток інформаційно-комунікативних технологій, важливою є їх постійна адаптація до сучасних умов задля збільшення ефективності.

Список використаних джерел

1. Global Terrorism Index [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2016/11/GlobalTerrorism-Index-2016.2.pdf>.

2. Cyber Caliphate: ISIS Plays Offense on the Web [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.recordedfuture.com/cyber-caliphate-analysis/>.

3. 5 Ways Facebook Uses Artificial Intelligence To Counter Terrorism [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.forbes.com/sites/rebeccaheilweil/2017/06/15/5-ways-facebook-uses-artificial-intelligence-to-counter-terrorism/#5a67852549e6>.

НАЦІОНАЛЬНІ ІНТЕРЕСИ УКРАЇНИ В ЦЕНТРАЛЬНІЙ АЗІЇ КРІЗЬ ПРИЗМУ СПІВРОБІТНИЦТВА ПРОВІДНИХ АКТОРІВ З КРАЇНАМИ РЕГІОНУ

Актуальність доповіді зумовлена важливим місцем Центральної Азії в системі зовнішньополітичних пріоритетів України та визначається науковою і політичною доцільністю з'ясування перспективних можливостей забезпечення національних інтересів нашої держави в цьому регіоні, виходячи з того, що вирішення проблеми створення повноцінної системи засобів, механізмів та форм забезпечення українських національних інтересів в світі є складовою вітчизняної зовнішньополітичної стратегії.

Центральна Азія в сучасному глобалізованому світі розглядається як важливий регіон міжнародної взаємодії, а однією зі складових зовнішньополітичних процесів на його теренах, з огляду на тенденції взаємопов'язаності суб'єктів міжнародних відносин, є політика провідних акторів.

Зовнішньополітична стратегія України стосовно країн регіону спирається на загальне бачення геополітичної ситуації в Центральній Азії в контексті інтересів й активних дій зовнішньорегіональних держав, що борються за домінування в центральноазійському регіоні й посилення власного впливу [1].

На наш погляд, врахування політичного та економічного суперництва провідних потуг світу з їх одночасною глобальною взаємодією, інших особливостей міжнародних відносин в Центральній Азії є необхідним для наукового осмислення позицій України при формуванні та реалізації вітчизняної зовнішньої політики на центральноазійському напрямку.

В цьому контексті картина присутності України в Центральній Азії може бути об'єктивною та повноцінною за умови висвітлення фактичного стану та

* Аспірант кафедри міжнародних медіа комунікацій та комунікативних технологій Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Науковий керівник: д.політ.н., доц. Даниленко С.І.

перспектив взаємодії нашої держави з центральназійськими країнами на фоні політики в регіоні ряду провідних держав світу, що в цілому постає нагальною науковою проблемою.

Отже, в рамках обґрунтування важливості Центральної Азії з точки зору більш повної реалізації потенціалу України в регіоні, підхід, що поєднує бачення процесів співпраці провідних акторів з країнами регіону та розуміння шляхів поглиблення політико-економічного співробітництва нашої держави з центральназійськими країнами, необхідності просування українських політико-економічних ініціатив з урахуванням ступеню присутності та впливу в регіоні акторів, можливості взаємодії з ними на коопераційних засадах, зумовлює актуальність відповідного аналізу та розробки рекомендацій щодо налагодження співпраці в багатосторонніх форматах.

Ідея щодо співробітництва України з акторами в Центральній Азії не є новою [2; 3], але, на жаль, в свій час вона не отримала належного розвитку.

Сьогодні, коли обсяги співпраці України з центральназійськими країнами, зокрема в торгово-економічній сфері, знаходяться на вкрай низькому рівні внаслідок перешкод на шляху руху товарів між Україною та державами Центральної Азії, які штучно створено з боку Російської Федерації, підняте питання набуває нового, більш широкого сенсу і потребує комплексного наукового розгляду.

На нашу думку, зв'язок національних інтересів України в Центральній Азії і співпраці потужних держав світу з країнами регіону можна розглядати як конструктивний елемент регіональної геостратегії в контексті сучасних концептуальних та прикладних аспектів української зовнішньої політики.

Тема, що презентується, зумовлює системне бачення її деяких політико-економічних аспектів, зокрема надто важливим, на наш погляд, є політична підтримка з боку провідних акторів щодо залучення України до масштабних багатосторонніх проектів, в першу чергу, в енергетичній та транспортній сферах, які більшою мірою ініціюються та фінансуються великими світовими кампаніями.

Наша країна має використовувати свій позитивний імідж і добрі відносини зі Сполученими Штатами Америки та Китайською Народною Республікою, які є ключовими гравцями в регіоні, з метою інтегрування до коопераційних процесів в Центральній Азії. Запровадження такого стратегічного підходу зумовило б розширення діапазону перспективних можливостей для України, що безумовно відповідає українським національним інтересам в центральноазійському регіоні.

Список використаних джерел

1. Парахонський Б.О., Павленко Ю.В., Гончарук А.З., Маляров В.О., Жангожа Р.Н., Сенченко О.А., Кузнєцов В.Л. Центральна Азія: геостратегічний аналіз та перспективні можливості для України: Монографія / За ред. Б.О. Парахонського. – К. : НІСД, 2001. – 216 с.
2. Актуальні аспекти боротьби за вплив на Центральну Азію [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/monitor/Monitor21/04.htm>
3. Азійський напрям зовнішньої політики України: проблеми і перспективи. Аналітичні оцінки: Монографія / За ред. В.О. Шведа. – К.: НІСД, 2008. – 99с.

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ЦЕНЗУРУВАННЯ ІНТЕРНЕТ-КОНТЕНТУ В КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ

Державні органи майже всіх країн світу намагаються хоча б частково контролювати, фільтрувати та цензурувати інформаційні потоки у віртуальному просторі. Проте до недавнього часу найбільш гострі форми інтернет-цензура приймала в державах з авторитарними формами правління, в той час як на Заході випадки блокування доступу до певної інформації в Інтернеті за ініціативою урядових органів найчастіше мали місце у зв'язку із порушеннями авторського права або здійсненням так званого «права на забуття». У таких випадках до цензурування сайтів частіше вдаються недержавні організації, на кшталт Internet Watch Foundation у Великій Британії або німецький Jugendshultz.com. Однак нещодавно уряди одразу декількох провідних західних країн в тій чи іншій формі заявили про готовність введення певних обмежень у функціонування їхніх сегментів віртуального простору саме з політичних та без пекових міркувань. В тексті даних тез робиться спроба порівняти ці ініціативи, визначити їхню ефективність, можливість їхньої імплементації та визначити рівень загрози, який вони можуть становити для свободи слова в Інтернеті взагалі. В першу чергу треба відзначити, що хоча підходи до цензурування контенту в кожному окремому випадку дещо відрізняються, все ж можна виокремити певні спільні риси.

По-перше, усі нещодавні обмежувальні ініціативи є безпосередньою реакцією на резонансні терористичні акти, що відбулися протягом останніх двох-трьох років. Тереза Мей висловилася про необхідність «створення нового Інтернету, що б контролювався та регулювався урядом» [1] невдовзі після теракту на лондонському мосту, а вже згодом це прагнення у більш розгорнутому вигляді було представлено у передвиборчому маніфесті

* Аспірант Донецького національного університету ім. Василя Стуса
Науковий керівник: к.і.н., доц. Чарських І.Ю.

Консервативної Партії [2]. Французькі урядові декрети спрямовані на боротьбу із тероризмом онлайн також прямо пов'язані із нещодавніми терористичними атаками в Парижі та Ніцці [3]. А отже ці ініціативи відрізняє емоційність, поспішність, непродуманість. Те ж саме можна сказати й про німецький законопроект спрямований на боротьбу із розпаленням ненависті та розповсюдженням фейкових новин в Інтернеті, який було прийнято у рекордно короткі строки без належного обговорення та опрацювання [4].

По-друге в усіх згаданих випадках запропоновані обмеження навряд чи будуть працювати належним чином на практиці. Вони або виявляться відверто неефективними та неможливими до виконання [5] або навпаки призведуть до перерегуляції, як у випадку коли введені у Франції обмеження призвели до того, що стартова сторінка Google стала недоступною у Південній Кореї [6].

Нарешті, зрозуміло, що для забезпечення таких обмежень цензорами та регуляторами мають стати не тільки державні органи, але й провідні Інтернет-корпорації [7]. Домовитися з ними з цього приводу державам буде важко, але якщо такі домовленості все ж будуть досягнуті, це може означати обмеження свободи слова в Інтернеті на принципово іншому рівні.

У якості висновків слід зазначити, що на наш погляд у їх нинішньому вигляді розглянуті в тексті ймовірні легальні та поза легальні механізми цензурування та фільтрації контенту в Інтернеті не будуть ефективними у протистоянні терористичній загрозі і тільки сприятимуть занепокоєнню всередині суспільства. Необхідний більш виважений підхід, із залученням до дискусії усіх зацікавлених сторін, без здійснення репресивних заходів з боку державних органів в односторонньому порядку. В цілому, було б корисним домогтися бодай часткової деполітизації питання, перекладання відповідальності за віртуальну безпеку суспільства з плечей держави на саме суспільство, у вигляді волонтерських рухів та недержавних організацій, хоча б за вже існуючими прикладами.

Список використаних джерел

1. Theresa May to create new internet that would be controlled and regulated by government [Електронний ресурс] / Andrew Griffin // Independent. – 2017. – Режим доступу: <http://www.independent.co.uk/life-style/gadgets-andtech/news/theresa-may-internet-conservatives-government-a7744176.html>
2. Theresa May's Call for Internet Censorship Isn't Limited to Fighting Terrorism [Електронний ресурс] / Scott Shackford // Reason.com. – 2017. – Режим доступу: <http://reason.com/blog/2017/06/05/theresa-mays-call-for-internet-censorshi>
3. France implements Internet censorship without judicial oversight [Електронний ресурс] / Julian Hauser // EDRi. – 2015. – Режим доступу: <https://edri.org/france-censorship-without-judicial-oversight/>
4. German parliament passes Internet censorship law [Електронний ресурс] / Justus Leicht // WSWS. – 2017. – Режим доступу: <https://www.wsws.org/en/articles/2017/07/05/pass-j05.html>
5. Theresa May doesn't rule out regulating the Internet like China: 'Let's work with the companies' [Електронний ресурс] / Andrew Griffin // Independent. – 2017. – Режим доступу: <http://www.independent.co.uk/life-style/gadgets-and-tech/news/theresa-may-internet-regulating-regulation-china-general-election-london-attack-bridge-a7774221.html>
6. Internet Censorship à la Mode [Електронний ресурс] // Wall Street Journal. – 2016. – Режим доступу: <http://internetdo.com/internet/internetcensorship-a-la-mode-wall-street-journal.html>
7. German justice minister proposes internet censorship legislation [Електронний ресурс] / Justus Leicht // WSWS. – 2017. – Режим доступу: <https://www.wsws.org/en/articles/2017/03/24/inte-m24.html>

**CHANGING COLLISION OF UNIVERSAL AND SPECIFIC IN
INTERNATIONAL POLITICAL COMMUNICATION:
THE ROLE OF AUDIO-VISUAL MEDIA**

Research of International political communication is something considered fairly modern in the scientific doctrine of Ukraine. No doubt an influence of the Soviet Union, which restricted international communication of any level with a strict governmental regulation. Surprising fact for those, whose field of research and sphere of interest is International political communication, is that despite a considerable interest for specialists in that area visible on a labour market (a notion which is easily confirmed by how much of the search results for «international political communication» on popular Internet search service *Google* are educational programs of eponymous specialty in the higher education facilities of the assorted developed countries) there is not much literature available freely on the subject. That leads us to another point – what literary sources are relevant today in that field and are they relevant in all of the assorted aspects, theoretical and practical, which International political communication appears to include or connects with, and whether those sources are actually literary.

Most of the publications which directly address the problem of International political communication have two rather worrying things in common: firstly they are all mostly from the 20th century and quite a specific period – from 1950's to 1980's [1, 3]. Secondly, they are usually using a format of overview, presenting a retrospective look at the field of research, and that's when those articles are, while of non-disputable, but of retrospective value themselves, because modern world, while not drastically, significantly differs in terms of International communication, with new advances in digital technologies such as Internet providing information to the new and unprecedentedly large acting forces – those of population(s), who are now much more concerned and influential then the were at any point in the 20th century.

* Аспірант Донецького національного університету ім. Василя Стуса
Науковий керівник: к.і.н., доц. Чарських І.Ю.

The reason for that is that unlike any other dominant media before – television, radio or print, Internet does not only combine core aspects of each of them, it also adds interactivity to a formula. Nowadays each member of the audience: reading, listening or viewing, is not only a consumer of information about international communication, but also has a significant opportunity to take some part in it, addressing the actuality directly or even forming a brand new type of communication based on existing links and information gathered via Internet. Political studies in International relations seem to be confused over such status of the population(s) as a collective (or at time even individual) acting force in the International Relations, not knowing what to do about the changing status quo in this situation [4].

It is early to say whether our research will provide something substantial to the studies, but at this point it is quite evident that researches of the area should not concentrate on gathering the basic overview of International political communications of the past to learn about modern world. Instead, it seems more logical at this point to dwell upon the specific aspects of such communications.

Our specific aspect of choice is that of audio-visual (AV) media or, more exactly, that of *universal code of movies*. To name the code as a *universal* one is a bit of a simplification of research's terminology, it could have been better to name it «having certain amount of universally understandable cultural information images and compounds». However, *universal* in our formulation has an immediate counterweight of «*specific*», a fitting word for the new Internet content, influence of which on politics might seem meditated, but such meditation is not only existing but inspires, to a certain measure, trends, which are then acquired by the *universal* foundations [4]. Mutually beneficial existence of universal and specific in the international communication, which leads to potential mutual enrichment, seems like an eligible working variant of theoretical evolutionary jump of the duality of International communication, presented in 1952 by H. Speier, who opposed *mass* and *elite*. In the digital environment words such as «vs» (versus) might seem archaic and abstract, as such environment, while saving some confrontation between mass-

produced and specific content, can't oppose them in the field of scientific theory due to mutual dependencies between the two [3].

The influence of universal code of movies in modern world is evident because of the popularity and availability of the audio-visual format – massive amount of content which could be found on specialized and not so specialized video hosting services and social networks of the Internet gives the audience the ability to research retrospective context with much more detail (including those of specific kind), effectively eliminating the abstract gaps of the past from the current point-of-view. It also bases itself upon the strength of *cultural codes*, among which the audio-visual media mostly use the *universal code of movies*. One way or another, all of videos on the Internet, either re-cycling non-Internet sources, or made specifically for it (which is a majority nowadays), are based on century-wide experiences of the old audio-visual media, originated on a celluloid film [5]. Additional confirmation of that fact is evidenced through “film” listed foremost as a matter of studies in assorted educational programs on audio-visual media such as The PhD-programme in Audiovisual Media, a joint degree by Norwegian University of Science and Technology with Inland Norway University of Applied Sciences.

Therefore, research of movies as a specific influential cultural context of audio-visual media, taking into consideration the new (but grounded in some past experience as well) aspect of interactivity, might benefit our knowledge of International political communication with a much needed update on a growing digital segment of influence, which has already proven itself to be very eligible in the world at a whole and Ukraine specifically.

Список використаних джерел

1. Davison W. An outline for the Study of International Political Communications / Davison, W. Phillips and George, Alexander L. // Public Opinion Quarterly. – Vol. 4 No. 16 (Jan., 1952). – P. 501-511.

2. Speier H. International Political Communication: Elite vs. Mass / Speier, Hans // World Politics. – Vol. 4, No. 3 (Apr., 1952). – P. 305-317.

3. PhD programme in Audiovisual Media – Joint Degree with Inland Norway University of Applied Sciences [Electronic resource] // NTNU. – Mode of access: <https://www.ntnu.edu/studies/phavm>

4. Yeromin M. Use of the Codes of Audio-Visual Media: Strengthening the Sub-Lingual International Communication in Higher Education / Yeromin, Mykola and Charskykh, Igor In book: Multiculturalism and Technology-Enhanced Language Learning. – Hershey: IGI Global, 2017. – P. 116-128

5. Єрѡмін М. Universal and specific in international political communication: the case of audio-visual media // Сучасна гуманітаристика : збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 13 жовтня 2017 р. – Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.), 2017. – Вип. 3. – С. 175-178.

МЕТОДИ ОЦІНКИ РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ МЕРЕЖІ

У світовій практиці для оцінок розвитку глобальної інноваційної мережі використовуються методи якісного та кількісного аналізу. Проте, враховуючи значну суб'єктивну складову при використанні методів якісного аналізу, останнім часом більшість експертів віддає перевагу методам кількісного аналізу, використання яких дозволяє не тільки виявити тенденції в досліджуваній сфері, але й визначити та оцінити. Найбільш відомими є глобальний інноваційний індекс, індекс інноваційної активності (Методика Керівництва Осло), індекс знань (Всесвітній банк), субіндекс інноваційного потенціалу індексу глобальної конкурентоспроможності, методика інтегральної оцінки науково-технічного потенціалу країни (Уряд Японії), методика комплексної оцінки науково-технічного потенціалу країни (Національний науковий Фонд США), методика розрахунку сумарного інноваційного індексу (Нідерланди) тощо.

Враховуючи важливість та складність проблеми розвитку науково-технічної сфери, автор пропонує власний методологічний підхід до кількісного вимірювання та комплексного аналізу рівня розвитку глобальної інноваційної мережі на засадах можливості застосування аналітичного планування для обґрунтування та підготовки рішень на вищих рівнях управління [1]. Запропонована методика базується на приведенні результатів порівняння до єдиної шкали з використанням методів нормування та розрахунку на основі нормованих значень інтегрованих оцінок національних мереж для довільної групи країн.

Методи факторного аналізу використовуються для встановлення головних чинників впливу та оцінки ролі кожного з них у формуванні фактичного стану досліджуваної системи.

* Здобувач кафедри міжнародного бізнесу Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: к.е.н., проф. Мазуренко В.П.

Дана методика дозволяє на основі порівняльного аналізу оцінити стан досліджуваної сфери в динаміці як за окремими макроекономічними характеристиками, так і комплексно; своєчасно виявити недоліки та визначити основні напрямки удосконалення інституційно-регулятивних засад розвитку цієї сфери в сучасних умовах. Цей підхід передбачає два рівні дослідження. На першому рівні здійснюється системний аналіз проблеми та побудова аналітичної моделі, що базується на використанні методу ієрархій. В основі реалізації другого рівня лежить використання методу порівняльного кількісного аналізу. Цей метод порівняльного кількісного аналізу забезпечує єдиний науково-обґрунтований підхід до визначення комплексної оцінки.

На концептуальному рівні такий підхід поєднує методи обробки статистичної інформації і синтезує в єдиний технологічний цикл такі відомі методи як порівняльного аналізу та індикативний; методи аналізу ієрархій та аналітичної оцінки рівня розвитку процесу; методику кон'юнктурних обстежень. В узагальненому вигляді алгоритм застосування методу порівняльного кількісного аналізу складається з наступних послідовних етапів: системний аналіз і структуризація проблеми та представлення її у вигляді дерева ієрархії; визначення системи показників нижчого рівня ієрархії; формування бази даних за визначеною системою індикаторів, що характеризують стан досліджуваної проблеми; розрахунок комплексної оцінки загального стану проблеми.

Для побудови дерева ієрархії застосовано підхід аналітичного планування, а саме, метод аналізу ієрархій (MAI), який є систематичною процедурою для ієрархічного зображення елементів, що визначають суть довільної проблеми [2].

В основу розробки ієрархічної структури досліджуваної проблематики покладено наступні припущення. Розвиток глобальної інноваційної мережі визначається наявністю та якістю матеріально-технічної бази, кадрового та інституційного забезпечення, управлінсько-організаційної підсистеми та інформаційного забезпечення. Слід відмітити, що сфера наукового пошуку та

науково-технологічного розвитку, по-перше, інноваційної діяльності, по-друге, розвиток глобальної мережі в третє, регулюється власними законами і вимагає постійної уваги з боку держави. Держава повинна проводити активну державну політику, спрямовану на регулювання, підтримку та стимулювання інтеграції національної до глобальної інноваційної мережі.

Науково-технічна сфера покликана генерувати, розповсюджувати, впроваджувати в практику наукові знання, які є головним джерелом інноваційного розвитку економіки суспільства. Тому результативність діяльності цієї сфери характеризує приріст нових наукових знань, призначених для подальшого розвитку науки і техніки; новизна, актуальність, ефективність концептуальність, перспективність і можливість запровадження результатів у практику наукових розробок та степінь їх впровадження.

Виходячи з цього, автор пропонує наступний підхід до визначення ієрархії аналізу проблеми.

Загальна мета дослідження – оцінка рівня розвитку глобальної інноваційної мережі – перебуває на верхньому (першому) рівні ієрархії та становить так званий фокус проблеми. Рівень розвитку досліджуваної сфери обумовлюється її потенціалом та ступенем його реалізації. Тому ці макрочарактеристики відображають другий рівень ієрархії.

Третій рівень ієрархічної структури представляють характеристики кожного з елементів верхнього рівня, для кожної з яких, в свою чергу, сформовано набір показників, що дозволяють оцінити рівень її рівень. Групи цих показників складають четвертий рівень ієрархії.

Зазначимо, що перевагою даної методики є те, що вона практично не обмежена кількістю вхідних індикаторів, вона є відкритою для внесення будь-яких логічних змін та доповнень. Тому дана методика дозволяє урахувати найбільш актуальні на даному етапі аспекти розвитку глобальної інноваційної мережі. Окрім того запропонована методологія забезпечує динамічну співставність оцінок, враховує вплив як позитивних (стимуляторів), так і негативних (дестимуляторів) факторів. Перевагою цієї методики є й те, що

кожен показник системи має самостійне значення і водночас є складовою узагальнюючого показника. Також вона передбачає проміжний етап – розрахунок узагальнюючих показників. Це забезпечує гнучкість оцінки до змін загальної ситуації в досліджуваній сфері.

В процесі формування переліку показників для оцінки рівня розвитку глобальної інноваційної мережі автор виходить з можливості забезпечення кількісними значеннями показників в динаміці та визначення обґрунтованих їх еталонних значень.

Застосування еталонних значень в процесі використання вибраної методики дозволяє визначити ступінь відхилення реального стану від його еталонних значень та здійснити порівняння сучасного рівня розвитку науково-технічної сфери з цільовим, досягнення якого забезпечить формування конкурентних переваг національної економічної системи на глобальному ринку.

Список використаних джерел

1. Власюк О.С. Можливості застосування аналітичного планування для обґрунтування та підготовки рішень на вищих рівнях управління / Нац. ін-т стратег. дослід. – К.: НІСД, 1995. – с. 71.

2. Саати Т., Кернс К. Аналитическое планирование. Организация систем / Пер. с англ. Р.Г. Вачнадзе. – М.: Радио и связь, 1991. – 224 с.

КОГНІТИВНІ МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ СПОЖИВЧОЇ ПОВЕДІНКИ

Бурхливий розвиток інформаційних технологій та тотальне поширення Інтернету призвело до зміни маркетингового мислення, оскільки сучасна економіка в більшій мірі опирається на нові знання та інтелектуальний капітал, що дозволяє розробляти різні інновації, нові креативні способи просування товару та формування лояльного споживача.

Маркетинг як наука виник унаслідок прагнення компанії до максимального задоволення потреб споживача заради підвищення ефективності бізнесової діяльності. Це обумовило його сутність та виокремило інструменти впливу на споживчу поведінку. Втім, споживча поведінкова теорія як напрям наукових досліджень, порівняно з маркетингом, має поки що коротку історію.

Формування і розвиток економічної психології у ХХ столітті призвело до появи гіпотези щодо процесу прийняття рішень людиною в умовах невизначеності. У 1960-х роках в психологічній науці стався переворот: біхевіоризм замістила когнітивна психологія. З цього часу мозок людини розглядався як пристрій не тільки для отримання інформації, але і для її постійної обробки. В 70-х роках М.Алле (Нобелівський лауреат 1988р.) та Д.Елсберг, вивчаючи поведінку споживача в умовах ризику, дійшли висновку, що споживач в умовах ризику та невизначеності надає перевагу більшому, але чітко визначеному ризику. Подальший розвиток дослідження поведінки споживача продовжили психологи Уорд Едвардс, Амос Тверські і Даніель Канеман, які почали порівнювати їх когнітивні моделі прийняття рішень в умовах ризику і невизначеності з економічними моделями раціональної поведінки [1].

Втім, теоретичні передумови поведінки споживачів склалися значно раніше. Перші спроби дослідження престижного вжитку (вжиток предметів

* Здобувач кафедри міжнародного бізнесу Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: к.е.н., проф. Мазуренко В.П.

розкоші) і використання психологічних прийомів у рекламі відносяться до кінця XIX - початку XX ст. [2, с. 4]. Для 50-х рр. XX ст. характерна популяризація ідей З.Фрейда, завдяки чому стали приділяти увагу дослідженню мотивації з метою її подальшого використання в рекламі [3, с. 139]. У 60-х рр., з формуванням маркетингу як ринкової концепції управління, виникли передумови існування певних стереотипів купівельної поведінки, що, у свою чергу, стало основою формування поведінки споживачів як науки.

Глобалізація ринків і посилення конкуренції в 90-х рр. XX ст. призвели до того, що дослідження поведінки споживачів стало базисом для формування всієї системи маркетингової діяльності фірми. У 2002 р. Лауреатом Нобелівської премії з економіки стає основоположник психологічної (поведінкової) економічної теорії Даніель Канеман «за застосування психологічної методики в економічній науці, особливо - при дослідженні формування суджень і прийняття рішень в умовах невизначеності» [4].

Фокусом дослідження в маркетингу стає сучасний споживач, його мотивація та поведінка, потреби, бажання та споживчі переваги у перспективі. Аналіз поведінки сучасного масового споживача, що живе в умовах нової інформаційної економіки, що визначає його залежність від розвитку науково-технічного прогресу (зокрема інформаційних технологій), показує, що воно стає все більш нерациональним і суттєво відрізняється від поведінки традиційного споживача, який жив в епоху монополістичного капіталізму і імперіалізму. У першу чергу під впливом інформаційних технологій істотно трансформувалося сприйняття людини, яке принципово змінює усвідомлення людиною навколишнього світу, його ролі в цьому світі, а значить зміна життєвих цілей і установок і як наслідок формування структури бажань і потреб. Оскільки основні потреби населення (як мінімум матеріальні) задоволені, тому сучасні компанії зайняті створенням і просуванням нових потреб у вигляді нових товарів і послуг, що вимагає введення та популяризації стандартів споживання цих продуктів; компанії самостійно створюють потенційний попит на свої товари та послуги, що вимагає формування системи

управління відтворенням попиту на базі ретельного вивчення пізнавальних (когнітивних) процесів у свідомості споживача; основним об'єктом маркетингових зусиль у процес формування попиту на продукти компанії в умовах переповнення ринків товарами і послугами стає людська свідомість, вплив на яку дозволяє моделювати майбутню поведінку споживача в довгостроковому періоді; збудження споживчих емоцій - найбільш ефективний спосіб впливу на поведінку масової людини та просування нових потреб і стандартів їх споживання тощо.

Широкий науковий інтерес до впливу соціальних, когнітивних та емоційних факторів на прийняття економічних рішень підтвердив той факт, що Лауреатом Нобелівської премії в галузі економіки у 2017 р. стає Річард Талер за вклад у дослідження поведінкової економіки і, зокрема, вивчає, як обмежені раціональність, соціальні переваги та відсутність самоконтролю впливають на індивідуальні рішення та результати ринку [5].

Револьюційні зміни у сфері технологій, в основному інформаційних, принципово змінюють людську свідомість, яка стає більш структурованою і стереотипною. В результаті формується масова людина, середньостатистичний споживач або конс'юмер, основною метою якого стає споживання матеріальних цінностей та отримання задоволення від комфорту. В результаті поведінка людини стає все менш раціональною і емоції домінують в процесі ухвалення рішень, що впливає на трансформацію маркетингової діяльності.

Розвиток маркетингової теорії супроводжується появою нового напрямку світоглядної підсистеми, що призвело до зародження й поширення нової концепції - когнітивної концепції маркетингу. Суттю когнітивної концепції маркетингу є припущення про те, що на сучасних ринках, коли всі існуючі матеріальні потреби задоволені, потенційний попит формується за допомогою прогнозування, передбачення та створення нових потреб (товарів) і просування технологій їх споживання, що дозволяє впливати на свідомість споживачів.

За допомогою маркетингових технологій просування формуються стереотипи споживання або стандарти споживання. Маркетинг стає чимось

більшим, ніж просто технологія формування потенційного попиту. Маркетинг вчить споживача сприймати сучасну картину світу, ті чи інші події, а разом з ними формує певний стиль життя і споживання і відповідний їм набір брендovаних товарів і послуг. Маркетинг все більше впливає на процеси пізнання - мислення, сприйняття, уяви, відчуття, пам'яті, тобто на когнітивні процеси. Через процеси пізнання формується певний тип або формат свідомості. Це знаменує перехід теорії маркетингу до когнітивної концепції маркетингу, в якій основною метою маркетингу є формування певного формату свідомості споживача, який зумовлює споживання певних товарів і послуг або стиль споживання. Когнітивну концепцію маркетингу слід розглядати як нову маркетингову парадигму, визначальну основну ідею і цілі маркетингу, а також вибір методів їх досягнення в умовах інформаційної економіки і суспільства споживання.

Список використаних джерел

1. Поведінкова економіка: чому ми любимо помилятися // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://voxukraine.org/2017/04/12/povedinkova-ekonomika-chomu-mi-lyubimo-pomilyatisya/>
2. Вебстер Ф., Изменение роли маркетинга в корпорации // Классика маркетинга / Составители Энис Б.М., Кокс К.Т., Москва М.П. – СПб: Питер, 2001. – 752 с.
3. Бернет Дж., Мориарти С. Маркетинговые коммуникации: интегрированный подход / Перевод с англ. С. Г. Божук. – СПб: Питер, 2001 г. – 864 с.
4. Поведінкова економіка//[Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.psychologos.ru/articles/view/povedencheskaya-ekonomika>
5. Поведінкова економіка, або за що дали нобелівку американцю Галеру// [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.depo.ua/ukr/life/za-scho-otrimav-nobelivsku-premiyu-amerikanec-yakiy-doslidzhuye-povedinkovu-ekonomiku-20171009654637>

ЗМІСТ

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ ТА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА

Мішин О.

Феномен сецесіонізму в державах Африки на початку ХХІ століття.....5

Белєсков М.

Альтернативи політики США в умовах порушення РФ договору РСМД.....11

Васильченко О.

Семіотичні особливості психологічного виміру російсько-українського міждержавного конфлікту.....16

Зименкова В.

Еволюція стратегії США в Афганістані (2001-2017).....20

Савінок В.

Трансформація німецько-російської взаємодії в гуманітарній сфері в 2010-х роках.....25

Волкова Я.

Місце України в діаспоральних стратегіях сусідніх держав.....31

Мітрофанова О.

Позиція провідних країн ЄС стосовно кризи в російсько-українських відносинах, конфлікту в Донбасі та проблеми Криму.....35

Броневицька О.

Досвід провідних країн світу в сфері енергоефективності.....39

Кривопалий Д.

Діяльність постійної делегації Верховної Ради України в Парламентському комітеті асоціації.....43

ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ СУЧАСНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

Циватий В.

Молодіжна дипломатія: інституціональний і зовнішньополітичний дискурси
XXI століття.....46

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Авер'янов С.

Особливості політики Сполучених Штатів Америки в Південно-Східній Азії за
адміністрації Дональда Трампа.....50

Сморжевська А.

Економічна дипломатія Індонезії в АТЕС.....54

КРАЇНОЗНАВСТВО

Злобіна Т.

Роль міжнародних організацій у вирішенні нагірнокарабаського конфлікту.....60

Дирда А.

Парламентські вибори в Австрії: виклики та очікування для України.....64

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

Гасанханли С.

Поняття злочинів проти жінок у міжнародному праві.....70

Хмельова І.

Акти визнання та невизнання як міжнародні протиправні діяння.....74

Климович Н.

Суд ЄС в рамках системи регіональних об'єднань економічної інтеграції.....78

Резнічук М.

Співвідношення угод про зону вільної торгівлі з правом світової організації торгівлі.....82

Чубінідзе О.

Генезис джерел концепції універсальної юрисдикції: від найдавніших часів до кінця Вестфальської системи.....86

Мороз І.

Оцінка відповідності використання вибухового озброєння в густонаселених районах міжнародному гуманітарному праву.....90

Гандзюра А.

Правовий аналіз договірної механізми регулювання українсько-китайського співробітництва.....94

МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

Лазаренко М.

Деякі аспекти класифікації засобів захисту майнових прав іноземного інвестора.....98

Цірат К.

США на порозі створення нового зводу колізійного права. До питання регулювання інституту автономії волі сторін.....102

Кривецька О.

Положення про відмову від позову як інструмент протидії паралельним провадженням у спорах між іноземним інвестором і державою.....106

Перестюк Н.

Фідуція і траст: досвід Швейцарії, Франції і Люксембургу.....110

Пашинський А.

Інститут цивільного партнерства у міжнародному приватному праві.....114

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Плющ Д.

Євроторговельні перспективи співробітництва України з ЄС.....118

Ухова А.

Динаміка міграційних переміщень в умовах зовнішньополітичної турбулентності.....121

СВІТОВИЙ РИНОК БЛОКЧЕЙНУ ТА КРИПТОВАЛЮТ: ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ БІЗНЕСУ

Конотон Г.

Ринок криптовалют у 2017 році.....127

Бех К.

Технологічний вимір маркетингового середовища ТНК.....132

МІЖНАРОДНА ІНФОРМАЦІЯ ТА КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Фесенко М.

Об'єктивні причини й наслідки десуверенізації.....135

Гридасова Г.

Особливості політики китайського пошуковика Baidu.....139

Кирилко Д.

Роль ЄС та ОБСЄ у врегулюванні придністровського конфлікту: результати діяльності сторін.....144

Аветисян Л.
Становлення українсько-вірменських міждержавних відносин.....148

Сидоренко І.
Практика стратегічних комунікацій України.....151

МІЖНАРОДНІ МЕДІАКОМУНІКАЦІЇ ТА КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Шустенко С.
Протидія антиєвропейській пропаганді з боку Європарламенту.....154

Гринчук М.
Мережева контрпропаганда терористичної діяльності.....158

Гальона О.
Національні інтереси України в Центральній Азії крізь призму співробітництва провідних акторів з країнами регіону.....161

Первушин М.
Тенденції та перспективи регулювання та цензурування інтернет-контенту в країнах Західної Європи.....164

Єрьомін М.
Changing collision of universal and specific in international political communication: the role of audio-visual media.....167

Гіренко А.
Методи оцінки розвитку глобальної інноваційної мережі.....171

Копійка Д.
Когнітивні механізми формування споживчої поведінки.....175